

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

**Post-kantilainen kulttuuri emansipaation
mahdollistajana:**

***Diskurssianalyysi Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteesta ja
sen vaikutuksesta Turkin kurdeihin***

Maggie Nurminen
Pro gradu
Ohjaaja: Hanna Ojanen
Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

NURMINEN, MAGGIE: Post-kantilainen kulttuuri emansipaation mahdollistajana: Diskurssianalyysi Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteesta ja sen vaikutuksesta Turkin kurdeihin

Pro gradu -tutkielma, 72 s., 7 liites.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Marraskuu 2016

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta ja sen vaikutusta Turkin kurdeille. Suuri osa kansainvälisen yhteisön toiminnasta tapahtuu totuttujen sosiaalisten käytäntöjen ja omaksuttujen roolien motivoimana, lähes tiedostamatta. Käytännöt ja roolit yhdessä osaltaan muodostavat sosiaalisia rakenteita, jotka tuottavat jatkuvuutta yhteisön toiminnassa ja siten mahdollistavat merkittävän osan tapahtuvasta toiminnasta. Jatkuvuuden rakenteet voivat kuitenkin olla myös vahingollisia, mikä nostaa esiin normatiivisia muutostarpeita: vallitseva tilanne ei suosi kaikkia ihmisryhmiä ja jotkut kärsivät erityyppisistä väkivallan muodoista. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan miten Yhdysvaltain Turkki-politiikka on rakentunut ja miten Turkin kurdit, Turkissa syrjitty vähemmistöryhmä, sen suhteen asemoituvat.

Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta on analysoitu Alexander Wendtin sosiaalista teoriaa ja kulttuurikäsitystä käyttäen. Perinteisen konstruktivismin kanssa on yhdistetty kriittinen diskurssianalyysi, joka tekee tutkimuksen teoreettismetodologisesta viitekehyksestä kriittisen tutkimuksen. Kriittisestä tieteestä on hyödynnetty emansipaation käsitettä, minkä avulla on tarkasteltu muutoksen mahdollisuutta Yhdysvaltain Turkki-politiikassa ja sen emansipatorista potentiaalia Turkin kurdeille, jotka edelleen kärsivät jatkuvasta valtion väkivallasta Turkissa.

Jatkuvuuden merkityksen ja rakenteiden muutoksen analyysiin on käytetty ontologisen turvallisuuden käsitettä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Yhdysvaltain Turkki-politiikka on rakentunut turvallisuusdiskurssin varaan, ja wendtiläisen kulttuurijaon mukaan se olisi kantilaisen kulttuurin määrittämä. Kuten tässäkin tapauksessa, kulttuurin vaikutukset voivat olla myös väkivaltaiset, eikä Turkin kurdien turvallisuus ole kantilaisessa kulttuurissa turvattua. Turkin kurdien emansipaatio vaatisi kansainvälisen yhteisön kulttuurimuutoksen post-kantilaiseen kulttuuriin. Toimijoiden ontologinen turvallisuus on kuitenkin sidottua kulttuureihin, mistä johtuen muutos on erityisen vaikeaa.

Sisällysluettelo

LYHENTEET

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSTEHTÄVÄ	3
3. KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN SOSIAALINEN RAKENNE JA ONTOLOGINEN TURVALLISUUS	5
3.1. Sosiaalinen teoria	5
3.2. Ontologinen turvallisuus	7
3.2.1. Ontologinen turvallisuus postmodernista näkökulmasta	8
3.2.2. Ontologisen turvallisuuden sosiologinen määritelmä	10
3.2.3. Ontologisen turvallisuuden määritelmä tässä tutkimuksessa	12
3.3. Kulttuuri(t) wendtiläisittäin	17
3.3.1. Lockelainen kulttuuri	20
3.3.2. Kantilainen kulttuuri	21
3.3.3. Ontologisen turvallisuuden ja kulttuurin suhde	22
4. KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUKSEN TEOREETTISMETODOLOGISENA LÄHTÖKOHTANA	24
4.1. Diskurssit ja niiden analyysi	24
4.2. Kriittinen diskurssianalyysi	27
4.3. Emansipaatio kulttuurimuutoksen avulla?	29
5. YHDYSVALTAIN TURKKI-POLITIIKAN SEKÄ TURKIN KURDIKYSYMYKSEN HISTORIALLINEN TAUSTA	32
5.1. Turkin tasavallan itsenäisyys ja ensimmäiset vuodet	33
5.1.1. Ottomaanien valtakunnan viimeiset vuodet	33
5.1.2. Ensimmäinen maailmansota Turkissa	35
5.1.3. Kemalistien Turkki	36
5.2. Kylmä sota, Turkki ja Yhdysvallat	38
5.2.1. Trumanin doktriini	38
5.2.2. Kyproksen kriisi	41
5.3. PKK:n nousu ja 90-luku	42
5.3.1. Väkivaltaisen kurdinationalismin nousu ja sisällissota	42
5.3.2. Turkin ja Yhdysvaltain suhteet kylmän sodan jälkeen	44
5.4. AKP:n Turkki	45
5.4.1. Kurdikysymys ja AKP	45
5.4.2. Kurdien ihmisoikeustilanne Turkissa tarkasteluvuosina 2013–2015	47
5.4.3. Turkin ulkopoliittikka AKP:n aikakaudella	48
5.5. Daeshin nousu	49

6. YHDYSVALTAIN TURKKI-POLITIIKAN DISKURSSIT ONTOLOGISEN TURVALLISUUDEN LÄHTEENÄ	51
6.1. Turvallisuuskurssi Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteena	52
6.2. Kantilainen mikrokulttuuri Yhdysvaltain ja Turkin suhteissa	55
6.3. Minne katosivat Turkin kurdit?	57
6.4. Kulttuurien ulkopuoliset kurdit	60
6.5. Kulttuurimuutoksesta emansipaatioon	61
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	64
LÄHTEET	68
Primääriaineisto	68
Tutkimuskirjallisuus	69
Muut lähteet	72
LIITTEET	73
Liite 1: Lausannen sopimus 24.7.1923	73
Liite 2: Presidentti Lyndon B. Johnsonin kirje pääministeri Ismet İnönüle 5.6.1964	77

Lyhenteet

AKP: *Adalet ve Kalkınma Partisi*, Oikeus ja kehitys -puolue

CHP: *Cumhuriyet Halk Partisi*, Tasavaltalainen kansanpuolue

Daesh (ISIS, ISIL, Isis): Islamilainen valtio, terroristijärjestö. Tässä tutkimuksessa käytetään Islamilaisen valtion arabiankielistä lyhennettä Daesh, joka on myös arabiankielinen sana negatiivisin konnotaatioin. Käyttämällä järjestöstä nimeä Daesh otetaan myös kantaa järjestön legitimitetin puutteeseen.

DOD: Department of Defense, Yhdysvaltain puolustusministeriö

DTP: *Demokratik Toplum Partisi*, Kansan demokraattinen yhteisö puolue, kurdinationalistinen

HDP: *Halkların Demokratik Partisi*, Kansan demokraattinen puolue, kurdinationalistinen

KGK: *Kongra-Gel*, Kurdistanin kansan parlamentti

PKK: *Partiya Karkerên Kurdistan*, Kurdistanin työväenpuolue

SD: State Department, Yhdysvaltain ulkoministeriö

WH: White House, valkoinen talo, Yhdysvaltain presidentinkanslia

1. Johdanto

Yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa tutkitaan usein muutosta. Muutos yhteiskunnan järjestyksessä, kriisit tai dramaattiset käännteet politiikassa ovat ne, mihin yleisön katseet kohdistuvat. Toisaalta usein tutkitaan myös järjestelmällistä ja tietoista toimintaa, kuten hallintaa, strategioita tai poliittisia projekteja. Kuitenkin vallitsevassa todellisuudessa esiintyy paljon enemmän jatkuvuutta kuin muutosta, joka yleisesti rakentuu lähes tiedostamattomien käytäntöjen ja rutiinien varaan. Ilmiö on hyvin tyypillinen ihmisluonteelle: järjestämme elämämme rutiinien avulla. Jatkuvuus ja ennustettavuus ovat elintärkeitä psykososiaaliselle kognitiollemme ja ne auttavat meitä selviytymään niin jokapäiväisestä elämästämme kuin läpi kriisien. Mistä jatkuvuus kansainvälisessä politiikassa sitten koostuu, ja mitä vaikutuksia sillä on? Jatkuvuuden rakenteiden tutkimus on kansainvälisessä politiikassa saanut jalansijaa erityisesti ”practice turn” -käänteen myötä. Käännöksen rantautti sosiaalisten käytäntöjen tutkimuksen osaksi tieteenalaa. Sosiaaliset käytännöt, rutiinit ja tutut roolijaot jäsentävät yhteiskuntaa paitsi yksilötasolla myös kansainvälisen yhteisön tasolla, mikä on tämän tutkimuksen keskeinen teesi. Niiden tutkiminen on merkittävää, koska ne auttavat meitä ymmärtämään vallitsevaa olotilaa sekä tunnistamaan mahdolliset ongelmakohdat. Joskus totutut käytännöt voivat olla myös vahingollisia sekä itselle että muille. Tämä jatkuvuuden sisältämä jännitepotentiaali nousee tässä tutkimuksessa keskiöön.

Tämä pro gradu -tutkielma tutkii Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta, Turkki-politiikan jatkuvuutta sekä rakenteiden vaikutuksia Turkin kurdeille. Yhdysvaltain ja Turkin suhteet ovat ääriyhtymä Daeshin nousun myötä erityisen ajankohtaiset ja kriittiset, sillä niillä on merkittävä aluepoliittinen vaikutus Lähi-idässä. Daeshin nousu, Syyrian sisällissota ja Irakin disintegraatio yhdistettynä historiallisiin länsimaisen kolonialismin rasitteisiin ovat asettaneet alueen vakauden äärimmäisen koetuksen eteen, eikä poliittisia ratkaisuja ole näköpiirissä. Lähi-itä on erityislaatuinen alue sen suhteen, että sen politiikalla on kauaskantoisia globaaleja vaikutuksia, ja esimerkiksi Yhdysvallat on surullisen kuuluisa kansallisista intresseistään alueella. Lähi-idän räjähdysherkässä ympäristössä vakauden tarve on Yhdysvaltain intresseille suuri. Yksi vakaimmista Yhdysvaltain suhteista alueella on sen liittolaisuussuhde Turkin kanssa. Liittolaisuus onkin historiallisesti tarkasteltuna perustunut Yhdysvaltain vakauden ja kansallisten intressien turvaamisen tarpeelle, josta Turkki on hyötynyt olemalla tärkeä kumppani maailman vaikutusvaltaisimmalle valtiolle.

Tutkimuksen teoria perustuu Alexander Wendtin konstruktivismiin, josta hän kirjoitti klassikkoteoksessaan *Social Theory* (1999). Konstruktivismin anti tälle tutkimukselle kumpuaa sen

tarjoamista välineistä sosiaalisten rakenteiden tunnistamiseen ja analysointiin. Jatkuvuuden tuottaminen sosiaalisten käytäntöjen, identiteettien ja toimijoiden välisen vuorovaikutuksen avulla on tyypillinen esimerkki sosiaalisesta rakenteesta. Teoreettismetodologiseen viitekehykseen on yhdistetty kriittinen diskurssianalyysi, jonka kautta tutkimukseen on sisäänrakennettu kriittisen tieteen normatiivinen agenda. Tutkimuksen normatiivisuus tulee *emansipaation* käsitteestä, joka asettaa tavoitteen sille, miten asioiden tulisi olla. Tarkoituksena on analysoida sitä, miten Yhdysvaltain Turkki-politiikka on rakentunut ja millaisia vaikutuksia sillä on Turkin kurdiväestölle. Lisäksi tutkimuksessa analysoidaan muutoksen mahdollisuutta Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteissa Turkin kurdien emansipaation näkökulmasta. Tutkimuksen hypoteesi on, että Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenne on säilynyt samankaltaisena vuosikymmenien ajan, ja että rakenteellinen muutos on epätodennäköistä pohjaten ontologisen turvallisuuden teorian hypoteeseihin. Toinen hypoteesi on, että Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteen muutoksella olisi emansipatorisia vaikutuksia Turkin kurdeille.

Tutkimuksessa on käytetty myös *ontologisen turvallisuuden* käsitettä selittämään jatkuvuutta kansainvälisessä politiikassa. Ontologisen turvallisuuden käsitteen avulla on pystytty paremmin hahmottamaan ja ymmärtämään toimijoiden ja rakenteiden välistä suhdetta. Lisäksi ontologinen turvallisuus tuo uuden ulottuvuuden perinteiselle turvallisuuskäsitykselle, joka on erityisen leimallinen Yhdysvaltain Turkki-politiikalle. Ontologinen turvallisuus selittää jatkuvuuden tarvetta osana identiteettien muodostusta, toimijan turvallisuuden tunnetta sekä sosiaalisten rakenteiden tuottamisprosessia.

Tutkimus on rajattu vuosien 2013 ja 2015 välille. Ajallinen tarkasteluväli on valittu siksi, että Daeshin nousu vuonna 2014 toi ajankohtaiseksi Yhdysvaltain ja Turkin suhteet sekä maiden suhteet kurdeihin. Daeshin vastainen taistelu on nostanut pinnalle Yhdysvaltain, Turkin ja kurdien suhteiden sisältämiä jännitteitä. Toisaalta kansainvälinen Daeshin vastainen operaatio on korostanut liittolaisuuksien merkitystä. Tutkimuksen aineisto on kerätty Yhdysvaltain hallinnon puheista ja lausunnoista. Aineisto perustuu valkoisen talon, ulkoministeriön ja puolustusministeriön materiaaleihin. Nämä tahot ovat keskeisimpiä toimijoita Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, ja siten ne antavat kokonaisvaltaisen kuvan Obaman hallinnon näkemyksistä.

2. Tutkimustehtävä

Tämä tutkimus on tieteenfilosofiselta luonteeltaan kriittinen tutkimus. Tämä tarkoittaa, että tutkimuksella on normatiivisia tavoitteita, jotka ovat luonteeltaan emansipatorisia. Tutkimuksella pyritään pureutumaan yhteiskunnalliseen ongelmaan, joka tuottaa jostakin syystä inhimillistä kärsimystä. Kriittinen tutkimus pyrkii teorian ja käytännön yhteensovittamiseen ihmiskunnan edun nimissä. (Booth, 2007, 38.) Käytännössä kriittisen tutkimuksen tieteenfilosofinen merkitys tälle tutkimukselle on siinä, että tutkimuksella pyritään kartoittamaan muutoksen keinoja sekä osoittamaan, miten asioiden tulisi mahdollisesti olla, jotta kurdien ihmisoikeudet toteutuisivat paremmin. Kurdien ihmisoikeuksien toteutuminen ja yhteiskunnallisen rauhan edellytysten lisääminen Turkissa ovat osa laajempaa Lähi-idän rauhantyötä. Olisi täysin absurdia väittää, että pro gradu -tutkielma kykenisi tyhjentävästi löytämään oikeat keinot edellä mainittujen tavoitteiden toteutumiseksi. Kriittiselle tutkimukselle ominainen emansipatorinen tavoite toimii kuitenkin tutkimuksen innoittajana, ja kokonaisuuden kannalta sivistyksellisen pääoman kasvattaminen ja ymmärtämisen lisääminen voi osaltaan vain tuottaa positiivisia vaikutuksia rauhanomaisen yhteiskunnan toteutumiselle.

Tässä tutkimuksessa tutkitaan ongelmaa, joka liittyy keskeisesti yhteen nykyajan monimutkaisimpaan alueelliseen konfliktiin. Yhdysvaltain Turkki-politiikka ei suoraan näyttäydy keskeisenä tekijänä Turkin kurdien kohtaamalle väkivallalle, mutta koska Turkki, Yhdysvallat ja kurdit ovat kaikki keskeisiä toimijoita alueella jotka muokkaavat konfliktia, on syytä tarkastella myös näiden kahden merkittävän valtiotoimijan suhteen vaikutuksia etniseen vähemmistöön kuuluvien Turkin kurdien oloihin. Sosiaaliset rakenteet eivät muodostu tyhjiössä, vaan ne ovat keskenään jäsentyneet materiaalsen todellisuuden rinnalla vaikuttavaksi immateriaaliksi verkostoksi, jossa kahden toimijan suhteella on todennäköisesti konstitutiivinen rooli myös kolmannen osapuolen kanssa muodostettaviin suhteisiin. Puhtaiden kausaalisuhteiden paljastaminen ei ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista eikä edes tavoiteltavaa, vaan tarkoituksena on paljastaa Yhdysvaltain Turkki-politiikan mahdollisia piileviä rakenteellisia vaikutuksia Turkin kurdien kohtaamaan syrjintään.

Kurdikysymys on erityisen tarkastelun kohteena, sillä kurdeilla on monisyinen rooli alueen kriiseissä mikä usein jää vailla median tai tieteellisen tutkimuksen huomiota. Syyriassa kurdit puolustavat omaa lähestulkoon autonomista aluettaan Daeshia ja Assadin hallintoa vastaan. Irakissa kurdit nauttivat institutionalisoidusta itsehallinnosta Kurdistanin alueella, mutta Irakin kurdit

taistelevat myös alueistaan Daeshia vastaan Irakin keskushallinnon yhä kamppaillessa saadakseen maan jaloilleen Saddamin hirmuvallan kaatumisen jäljiltä. Daeshin vastaisessa laajassa, kansainvälisessä koalitiossa kurdien asema on myös merkittävä, sillä globaalin Daeshin vastaisen koalition strategia perustuu paikallisten kumppanien kouluttamiseen ja aseistamiseen. Näihin paikallisiin kumppaneihin kuuluvat olennaisesti Irakin kurdijoukot, peshmergat, joita Yhdysvallat yhdessä koalition eurooppalaisten maiden kanssa aseistavat ja kouluttavat. Samanaikaisesti Turkki on aktivoitunut Daeshin vastaisessa sodassa Syyriassa. Kuitenkin maa on vielä ponnekkaammin ryhtynyt jälleen sotatoimiin kurdien aseellista työväenpuolue PKK:ta vastaan, mikä on jatkumoa vuosikymmenien Turkin sisällissodalle. Koko alueellisen vyöhydän keskellä Yhdysvallat on kiperän paikan edessä, sillä sille tärkeät liittolaiskurdit Syyriassa ja Irakissa ovat kytköksissä myös PKK:hon, jonka Yhdysvallat on luokitellut terroristijärjestöksi ja joka Yhdysvaltain ystävälle Turkille on eksistentiaalinen vihollinen. Daeshin vastainen sota on osoittautunut hankalaksi rasitteeksi Yhdysvaltain ja Turkin suhteille, ja ulospäin maiden väliset suhteet ovat vaikuttaneet olevan kriisin partaalla hetkessä jos toisessakin.

Vaikeuksista ja ristiriidoista huolimatta Yhdysvaltain ja Turkin suhteissa ei ole tapahtunut konkreettista muutosta, vaikka joidenkin arvioijien mukaan Yhdysvaltain kaksi liittolaista, Turkki ja kurdit, käyvät keskenään sota. PKK:n ja Turkin välinen sota on heikentänyt sekä Turkin resursseja että sen halukkuutta täysipainoisesti osallistua Daeshin vastaiseen sotaan, joka taas on Yhdysvaltain tärkein turvallisuuspoliittinen tavoite. Mistä johtuu Yhdysvaltain kärsivällisyys Turkkia kohtaan? Ja miten on mahdollista, että Syyriassa ja Irakissa Yhdysvallat tekee tiivistä yhteistyötä kurdien kanssa, kun taas Turkissa kurdikapinalliset on luokiteltu terroristeiksi? Miksi Turkin kurdien kärsimä väkivalta ja ihmisoikeusrikkomukset eivät nouse esiin Yhdysvaltain Turkki-politiikassa? Miksi mikään Yhdysvaltain Turkki-politiikassa ei näytä muuttuvan vuosikymmenten varrella, ainakaan puheiden tasolla? Tässä tutkimuksessa pyritään löytämään selityksiä edellä mainituille kysymyksille.

Tutkimuksessa noudatetaan Fairclough'n kriittisen tieteen tutkimusrakennetta. Fairclough on onnistunut kokoamaan systemaattisen ohjeen tutkijalle, joka haluaa tehdä kriittisen tutkimuksen yhteiskuntatieteissä. Ensin tutkijan on keskityttävä sosiaalisen todellisuuden ongelmaan, sen sijaan että lähdettäisiin tutkimuskysymys edellä. Tämä on toteutettu jo edellisissä kappaleissa. Sen jälkeen on tunnistettava ongelman ratkaisun esteet analyysillä, jossa: 1) analysoidaan sosiaalisten käytäntöjen verkostoa, jonka osana ongelma esiintyy, 2) analysoidaan diskurssin suhde muihin elementteihin käytännön sisällä ja 3) analysoidaan diskurssia itsessään. Tavoitteena on ymmärtää, miten ongelma on rakentunut osana sosiaalista todellisuutta jotta voidaan ymmärtää, miksi ongelma

on yhä olemassa. Sen jälkeen tutkijan on tarkasteltava, onko sosiaalisen todellisuuden järjestys riippuvainen ongelmasta. Ketkä hyötyvät siitä ja kenellä on intressi ongelman olemassaolossa? Tutkimuksessa kartoitetaan muutoksen mahdollisuudet ja edellytykset aikaansaada muutosta. Lopuksi tutkijan on reflektoitava kriittisesti tehtyä analyysiä ja omaa subjektiivisuuttaan tutkimuksen tekijänä. (Fairclough, 2003, 209–210.)

3. Kansainvälisen yhteisön sosiaalinen rakenne ja ontologinen turvallisuus

Tutkimus etenee niin, että seuraavaksi esitellään tutkimuksen teoreettismetodologinen viitekehys. Se sisältää ontologialtaan konstruktivistisen metateoreettisen pohjan, johon on käytetty Alexander Wendtin sosiaalista teoriaa. Wendtin sosiaalisesta teoriasta on tässä tutkimuksessa käytetty myös hänen teoriaansa kulttuureista kansainvälisessä politiikassa. Keskeisenä käsitteenä on taas käytetty ontologista turvallisuutta, joka ei perinteisesti kuulu konstruktivismiin teoreettiseen koulukuntaan, mutta joka ontologialtaan ja epistemologialtaan soveltuu hyvin tämän tutkimuksen teoriarakenteeseen. Seuraavassa luvussa esitellään tutkimuksen metodologia, joka pohjaa kriittisen diskurssianalyysin teoriaan. Kriittisen tieteen perinteestä on ammennettu emansipaation käsite, joka on toinen tutkimuksen keskeinen käsite. Yhdessä sovelletut teoriat ja käsitteet sekä metodologia muodostavat konstruktivismiin vahvasti pohjaavan, mutta kriittiselle tieteelle ominaisen normatiivisen teoreettismetodologisen viitekehysten.

3.1. Sosiaalinen teoria

On syytä valottaa tämän tutkielman ontologista viitekehystä, joka määrittää sen, mitä oikeastaan tutkitaan. Tämän tutkimuksen ontologinen pohja on johdettu Alexander Wendtin sosiaalisesta teoriasta, josta Wendt on kirjoittanut artikkelissaan ”Anarchy is What States Make of It” (1992) ja kansainvälisen politiikan tieteenalan kaanoniin kuuluvassa kirjassaan *Social Theory of International Politics* (1999). Wendtin konstruktivismiin valintaan vaikuttivat ontologisen turvallisuuden vahva sidonnaisuus sekä identiteetteihin että toimijoiden välisiin prosesseihin. Teoriavalintaa ohjasi ontologisen turvallisuuden käsite. Konstruktivismi vaikuttaa lähes itsestään selvältä valinnalta, kun kyse on ontologisesta turvallisuudesta, mutta myös poststrukturalistinen viitekehys olisi ollut mahdollinen. Ontologisen turvallisuuden poststrukturalistisista suuntauksista lisää seuraavassa alaluvussa. Työhön on valittu juuri wendtiläinen konstruktivismi, koska tutkimus keskittyy *jatkuvuuden* tutkimiseen. Wendtiläinen konstruktivismi keskittyy sosiaalisiin rakenteisiin enemmän

kuin toimija-keskeisemmät konstruktivismiin suuntaukset. Yhdysvaltain ja Turkin kahdenvälisen suhteiden jatkuvuutta on tarkasteltava paitsi kahden toimijan identiteettien kautta, niin myös vallitsevan ympäristön kautta. Turkki ja Yhdysvallat eivät operoi tyhjiössä, mistä johtuen on luonnollista ottaa huomioon myös niihin vaikuttavat rakenteet.

Tutkielman teoreettisessa osuudessa merkittävässä roolissa on Anthony Giddens ja hänen tulkintansa ontologisesta turvallisuudesta. Giddens sosiologina on kirjoittanut paljon toimijoista, rakenteista ja niiden sosiaalisesta luonteesta, ja on siten vaikuttanut merkittävästi kansainvälisen politikan konstruktivistiseen koulukuntaan. Giddensin rakenteellinen teoria on vaikuttanut myös Wendtin sosiaaliseen teoriaan, joskin teoreetikot eroavat joissain tulkinnoissa rakenteen ja toimijuuden suhteesta. Wendtin käsitys kansainvälisen politiikan todellisuuden luonteesta sekä Giddensiltä johdettu käsite ontologisesta turvallisuudesta toimivat yhdessä kuitenkin varsin saumattomasti ja auttavat rakentamaan holistisen teoreettisen viitekehyksen tähän tutkielmaan.

Wendtin teoria tunnistaa, että on olemassa kiistaton materiaallinen ulottuvuus sosiaalisessa todellisuudessa. Toimijat, jotka muodostavat sosiaalisen todellisuuden, ovat pohjimmiltaan biologisia entiteettejä, joilla on käytettävissään elottomia, materiaalisia välineitä. Toimijoilla on tietynlaisia staattisia kykyjä ja biologisia tarpeita. Materiaaliset objektit sisältävät tiettyjä sisäänrakennettuja ominaisuuksia, joista niiden tuottama välineellinen hyöty toimijoille koostuu. (Wendt, 1999, 189.) Wendt poikkeaa kuitenkin realismista antamalla materiaalisuudelle vain ohuen selitysarvon kansainvälisen politiikan todellisuudelle.

Wendtin sosiaalisessa teoriassa keskeisessä roolissa on sosiaalinen rakenne. Jokainen sosiaalinen järjestelmä rakentuu kolmesta elementistä, jotka ovat materiaali, intressit ja ideat. Wendt painottaa, että sosiaalista todellisuutta analysoitaessa jokainen näistä elementeistä tulee ottaa huomioon, sillä ilman jotakin näistä rakenne lakkaa olemasta. Rakenteen kolmijaolla Wendt selittää myös perinteistä realismi/idealismi -jakoa: toiset painottaa eri elementtejä kuin toiset todellisuuden selittämisessä. (Wendt, 1999, 139–140.) Lisäksi Wendt jaottelee rakenteet eri tason rakenteisiin, jotka yhdessä kuitenkin muodostavat kokonaisuuden. Hänelle mikrorakenteet ovat vuorovaikutuksen tasolla olevia rakenteita, joissa operoivat toimijat heidän intentioinensa sekä diskursiiviset elementit kuten intressit ja ideat. Luonnollisesti toimijat ja ympäristö sisältävät materiaaliset elementtinsä. Makrorakenteella tarkoitetaan systeemistä rakennetta, ei niinkään yksikkö-tason sosiaalista vuorovaikutusta. Mikro- ja makrojako ei mitenkään heijastele toimijoiden kokoa tai rakenteen skaalaa, vaan niillä tarkoitetaan eri tapoja käsittää rakenteellisia mekanismeja. Eritasoisten rakenteiden suhde toisiinsa on sellainen, että makrotason rakenne sisältää useita

mikrorakenteita, mutta yksittäiset mikrorakenteet eivät määrittele makrorakennetta. Samanlainen makrorakenne voi olla lukuisien erilaisten mikrorakenteiden yhdistelmien lopputulos. Makrorakenteille ominaista on niiden suhteellinen staattisuus ja jatkuvuus, joka ei yksittäisistä mikrorakennemuutoksista muutu. (Wendt, 1999, 147–153.)

Rakenteella on sekä kausaalista että konstitutiivista vaikutusta. Wendtin esimerkissä herrasta ja orjasta suhteen sosiaalisen rakenteen aiheuttamana herran muututtua liian väkivaltaiseksi orjat kapinoiva, mikä ilmentää rakenteen kausaalista vaikutusta. Rakenteella on myös konstitutiivinen vaikutus, sillä herran ja orjan rakenteellinen suhde on se mikä tekee orjasta orjan ja herrasta herran alun perin. Tällainen käsitys toimijoiden ja rakenteen välisestä suhteesta on Wendtin sosiaalisen teorian ydinajatuksia. Toimijoiden ja rakenteen välinen suhde on sekä vuorovaikutuksellista että konstitutiivista, käsitteellistä riippuvuutta. Konstitutiivinen ulottuvuus erottaa sosiaalisen teorian kansainvälisen politiikan mainstream-realististen teorioiden ontologisista käsityksistä. (Wendt, 1999, 165.) Otetaan esimerkiksi Yhdysvallat, Turkki ja PKK. Yhdysvaltain Turkki-politiikalla on tietty rakenne, joka on historiallisesti kehittynyt nykymuotoonsa. Rakenne sisältää subjektipositioita, joilla on toimijoita ohjaavia, jopa kausaalisia vaikutuksia. Tällainen subjektipositio on esimerkiksi maiden välinen puolustusliittolaisuus, joka samanaikaisesti konstituoii sekä Yhdysvaltojen että Turkin identiteettejä toistensa liittolaisina ja Nato-maina. Turkin ja PKK:n tapauksessa valtion ja terroristi/kapinallisryhmän rakenne ja sen sisältämät subjektipositiot aiheuttavat toisiinsa kohdistuvaa väkivaltaa sekä konstituoivat toisiaan, pitkälti kuten Wendtin orja ja herra -anekdootissa.

3.2. Ontologinen turvallisuus

Tutkimukseen on valittu ontologinen turvallisuus käsitteeksi, koska se tarjoaa oivallisen linssin tutkimusongelman tarkasteluun ja ymmärtämiseen. Ontologista turvallisuutta yhdistettynä Alexander Wendtin konstruktivismiin ei kansainvälisen politiikan tieteenalalla ole juurikaan käytetty. Poikkeuksena lienee Wendtin vaimo Jennifer Mitzen, joka on tutkinut ontologista turvallisuutta rakennetasolla. Suuri osa ontologisen turvallisuuden kirjallisuudesta keskittyy toimijoihin ja identiteetteihin. Ontologisen turvallisuuden käsitteessä on kuitenkin enemmänkin potentiaalia, ja tämä tutkimus pyrkii realisoimaan sitä edes hivenen verran enemmän. Ontologinen turvallisuus on toistaiseksi verrattain aliteoretisoitu käsite, jolla on kuitenkin paljon käyttämätöntä selityskapasiteettia vaihtoehtona realistisen koulukunnan turvallisuusdilemmalle. Tässä tutkimuksessa ontologinen turvallisuus tuottaa lisäarvoa antamalla välineen ymmärtää rakenteiden staattisuutta ja toimijoiden tendenssissä pitäytyä jatkuvuudessa. Lisäksi se osoittaa, miten rakenteet

ja identiteetit ovat yhteyksissä turvallisuuteen, tuohon kansainvälisen politiikan arvokkaimpaan valuuttaan. Ontologisen turvallisuuden avulla voidaan paremmin ymmärtää sitä, miksi Yhdysvaltain Turkki-politiikka haasteista huolimatta on pysynyt niin vakaana ja miksi maiden välisten suhteiden rakenteellinen muutos kurdien hyväksi on niin epätodennäköistä.

3.2.1. Ontologinen turvallisuus postmodernista näkökulmasta

Kansainvälisen politiikan tieteenalalla ontologinen turvallisuus on noussut teoriakeskusteluun osana laajempaa turvallisuus-debattia, joka alkoi 1980-luvulla ja jatkui läpi 1990-luvun aina 2010-luvulle. Debatin alkuvaihe keskittyi määrittelemään turvallisuuden tutkimusta ja sen tarpeellisuutta. Vuoden 1998 artikkelissaan Jef Huysmans peräänkuuluttaa itse turvallisuuden käsitteen määrittelemistä tarkemmin ja laajemmin. Huysmans nähdään ensimmäisenä teoreetikkona, joka on käyttänyt ontologista turvallisuutta kansainvälisen politiikan tieteenalalla (Steele, 2008, 57). Määrittelyn sijaan hän artikkelissaan analysoi käsitettä, mikä sisältää käsitteen analyysin tuottamien kysymyksien luonteen. Hän itse näkee turvallisuuden käsitteen analyysin osana laajempaa diskursiivista rakennetta, minkä osana järjestämme eri elämänmuodot. Huysmansin mukaan on tarkasteltava koko diskursiivista kokonaisuutta, minkä osana turvallisuus käsitteenä merkityksellistyy. (Huysmans, 1998, 227—228.)

Huysmansin mukaan ihmisyyhteisöjen taustalla on yksilön pelko siitä vallasta, mikä muilla ihmisillä on tappaa hänet. Tämä pelko on muuntautunut osaksi yhteisöjä, vaikka alkuperäinen vaaranlähde on menettänyt kauan aikaa sitten merkityksensä. Pelko on kuitenkin olemassa, ja se elää epävarmuutena turvallisuushkista. Jokaisen yhteisön taustalla piilee kuitenkin kuolemanpelko, joka vaikuttaa yhteisön jäsenten sekä kollektiiviseen identiteettiin. Rajat luotettavien ja epäluotettavien ihmisten välillä sääntelee tätä epävarmuuden tunnetta, sillä roolijako selkeyttää toimijoiden identiteettikäsityksiä ja asettaa toimintatavoille raamit. Turvallisuuden viitekehyksessä kuolemanpelolla on kaksinainen rooli, sillä se on pelkoa kuolla toisen aiheuttamana ja toisaalta se on tuntemattomuuden pelkoa, eli epävarmuutta ympäristössä. Kuolemanpelko on siis myös epistemologista pelkoa. Huysmansin mukaan tämän pelon käsittely tapahtuu kuoleman objektifikaatiolla, mikä realisoi kuolemanpelon. Objektifikaatio voi tapahtua esimerkiksi jumalan tai toisen valtion avulla, ja näin ollen avautuu mahdollisuus sovittelua kuoleman kanssa. Elämästä on tullut etenkin modernilla aikakaudella elämän pitkittämisen prosessia ja kuoleman etäännyttämistä. Tätä on myös turvallisuuspolitiikka; kuoleman välttämistä niin kauan kuin mahdollista. Sen seurauksena turvallisuuden diskursiiviseen rakenteeseen sisältyy tiedonjano kuoleman objekteista, jotta voimme tuntea vihollisemme, sekä toimijat, jotka edustavat meitä ja neuvottelevat

puolestamme kuoleman kanssa. (Huysmans, 1989, 235—236.) Ensilukemalta Huysmansin tulkinta kuulostaa erittäin abstraktilta, mutta tulkinta onnistuu toisaalta artikuloimaan esimerkiksi valtioiden metatason rooleja suhteessa yksilöihin ja inhimilliseen elämään.

Kuoleman yksi piirre on sen epärationaalisuus, sillä sitä ei ole mahdollista käsittää rationaalisuuden avulla tai käsittää oikeastaan ollenkaan. Koska kuolema aiheuttaa epävarmuutta ja tiedonjanoa, on tärkeä tunnistaa taustalla vaikuttava epärationaalisuus. Rationaalisuus perustuu parempiin valintoihin, mutta kuoleman tapauksessa se ei ole valinta koskaan, vaan kaikki kuolevat. Rationaalisuus ei voi siis taata turvallisuutta. Käsitteläkseen tätä rationalisuuden kaikkivoipaista tyhjiyttä ihmiset objektifioivat kuoleman ja muuntavat sen erilaisiin konkreettisiin uhkiin. Pelko tuntemattomasta, eli kuolemasta, muuttuu peloksi konkreettisia uhkia tai vihollisia kohtaan. Pelkoa säädellään ja sovitellaan erilaisin keinoin, ja tietoa näistä kuoleman objekteista janotaan. Huysmansin tulkinnan mukaan kuolema ja tuntemattoman pelko ovat siis tiedon tuottamisen motivaatio. Kuoleman objektien kanssa neuvottelu ja tiedonkeruu tuottavat paitsi selviytymisstrategian, niin myös peittävät kuoleman tuottaman tyhjiön. Jokapäiväisen elämän rutiinien funktiona on piilottaa tyhjiö. Tyhjiön peittämisestä seuraa tietynlainen järjestys, mikä ilmenee hyvin konkreettisesti esimerkiksi kansainvälisessä politiikassa erilaisina turvallisuusregiimeinä ja valtatasapainoina. Se takaa jo valmiiksi tietyn sisällön, ja tuottaa mahdollisuuden määritellä todelliset suhteet peittääkseen tyhjiön. (Huysmans, 1998, 237—238.)

Turvallisuuspolitiikka on tämän elämän ja kuoleman välistä neuvottelua. Sen areenalla poliittiset yhteisöt voivat edustaa ja rakentaa itseään merkityksellisinä toimijoina. Poliittiset yhteisöt saavat legitimitetinsä siitä, miten hyvin ne pystyvät neuvottelemaan kuoleman kanssa (sekä itse kuoleman että sen objektien). Ongelmallista tässä asetelmassa on poliittisten yhteisöjen riippuvuus uhkista ja kuolemasta, jotka ovat niiden olemassaolon legitimitetin lähde. Jos uhka lakkaa olemasta tai muuttaa muotoaan, horjuttaa se poliittisen yhteisön legitimitettiä ja identiteettiä. Jos uhka lakkaa olemasta, jonka varaan poliittisen yhteisön määritelmä nojaa, menettää poliittinen yhteisö olemassaololtaan pohjan. Tästä koituu turvallisuuspolitiikan dilemma: poliittinen identiteetti on riippuvainen toisen tuottamasta uhasta, mutta turvallisuuspolitiikan päämääränä on eliminoida tämä uhka, ja jos uhka eliminoiduu, menettää poliittinen yhteisö merkityksensä ja voi lakata jopa olemasta, riippuen sen riippuvaisuudesta uhkaan. Poliittinen identiteetti ei silti kuitenkaan ole Huysmansin mukaan täysin riippuvaista uhkista ja vihollisista. (Huysmans, 1998, 239.) Huysmansin esittelemä ontologisen turvallisuuden paradoksi osuu ontologisen turvallisuuden käsitteen ytimeen. Sama ristiriita esiintyy muidenkin ontologisen turvallisuuden teoriasuunnan tutkijoiden töissä, joskin hieman eri sanojen ja raamien sisällä. Esimerkiksi Jennifer Mitzen ja

Bahar Rumelili valottavat ontologisen turvallisuuden ristiriitaisia vaikutuksia. Mitzen tarkastelee ristiriitaa fyysisen ja ontologisen turvallisuuden välillä, joka on ominaista etenkin pitkittyneiden konfliktien osapuolille (Mitzen, 2006, 343). Rumelili taas keskittyy ontologisen turvattomuuden tunteeseen konfliktinratkaisutilanteissa (Rumelili, 2015, 3-7). Kaikille lähestymistavoille yhteistä on ontologisen turvallisuuden ristiriitaiset vaikutukset suhteessa fyysiseen turvallisuuteen ja identiteetteihin.

Toimijat saavat lisäksi uskottavuutta kyvystään sovitella kaaoksen kanssa. Kansainvälisessä politiikassa valtiot saavat uskottavuutensa sen mukaan, miten kyvykkäitä ne ovat luomaan merkityksiä ja järjestää suhteita. Tähän prosessiin kuuluu olennaisesti kyky tuottaa ennustettavuutta. Kansainvälisessä järjestyksessä tärkeää on jako ystäviin ja vihollisiin, sillä se tuottaa myös ennustettavuutta ja sen avulla toimijat pystyvät sovittelemaan kaaoksen ja kuoleman kanssa. Turvallisuuspolitiikan termein vihollisien ja ystävien välillä sovittelu on osa ”päivittäistä turvallisuutta”, ja kaaoksen ja järjestyksen välillä sovittelu osa ”ontologista turvallisuutta”. Ontologinen turvallisuus on sovittelua tuntemattoman kuoleman kanssa, ja osana sitä sosiaalisten suhteiden hallintaa, jotka symbolisesti edustavat elämää ja kuolemaa. Poliittisten toimijoiden legitimitetti on riippuvainen niiden kyvystä hallita ontologista turvallisuutta. (Huysmans, 1998, 241—242.) Tästä voidaan päätyä sellaiseen lopputulemaan, että rutiineilla ja ennustavuudella, turvallisuushkien hallinnalla ja ontologisella turvallisuudella on suora yhteys valtaan.

3.2.2. Ontologisen turvallisuuden sosiologinen määritelmä

Ontologisen turvallisuuden käsite on alun perin sosiologiassa kehitetty teoria R.D. Langin toimesta 1960-luvulla, ja sen jälkeen käsitettä on edelleen kehittänyt Anthony Giddens. 2000-luvun teoriakirjallisuudessa Cambridgen yliopiston sosiologian professori Giddensin rooli on merkittävä, ja sosiologinen tulkinta pohjaa suurinta osaa ontologisen turvallisuuden teoreettista keskustelua. Giddens perustaa ontologisen turvallisuuden käsitteen Garfinkelin sosiologisiin tutkimuksiin ihmisten jokapäiväisen elämän käytännön tietoisuudesta ja tapaan organisoida arkiset, rutiininomaiset asiat kognitiivisesti. Hän huomioi, että käytännön tietoisuus sekä ihmisten ja materian jaettu todellisuus ovat samanaikaisesti sekä vankkoja että hauraita. Tavallisen, arkipäiväisen elämän taustalla myllää tuntematon kaaos. (Giddens, 1991, 36—37.) Sekä postmodernia että sosiologista tulkintaa yhdistää kaaoksen hallinta ontologista turvallisuutta tuottavana toimenä.

Ihmisten käsitykseen tässä maailmassa elämisestä ja omasta olemassaolosta liittyy vahvasti eksistentiaalista ahdinkoa. Jokapäiväiset konventiot auttavat hallitsemaan tätä ahdinkoa, sillä niistä löytyvät hyvin käytännölliset vastaukset eksistentiaalsiin kysymyksiin tai miksi jotain tehdään. Tämä kognitiivinen viitekehys järjestää elämää. Se, että ihminen sitoutuu tähän jaettuun viitekehukseen, vaatii myös emotionaalista sidettä kognitiivisen rinnalla. Uskoa, rohkeutta ja toivoa jotka kantavat läpi kriisien ja siirtymävaiheiden, eli ontologista turvallisuutta. Luottamus eksistentiaalsiin ankkureihin luodaan heti ihmisen syntymästä lähtien sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Giddens kutsuu tätä perusluottamukseksi (basic trust), ja se muokkaa yksilön suhdetta toisiin, ympäristöönsä ja omaan identiteettiinsä. Perusluottamus auttaa ihmisen vauva-aikana luottamaan, että huoltajat pitävät hänestä huolta vaikka ovatkin erillisiä toisistaan. Näinä alkuvaiheina ihmisen suhde jaettuun todellisuuteen muodostuu. (Giddens, 1991, 37—38.) Tämän tutkimuksen tarkoitukseen merkittävää on huomioida emotioiden vahvan roolin Giddensin määritelmässä, ja hän painottaakin emotioilla olevan suurempi merkitys arjen kognitiivisessa viitekehyksessä kuin itse kognitiolla.

Ihmisen elämässä heti syntymävaiheesta lähtien rutiineilla ja tavoilla on merkittävä vaikutus suhteiden muodostumiseen jaetussa todellisuudessa. Niistä muodostuu ontologisen turvallisuuden lähde. Toisaalta rutiinit ja tavat ilmentävät syviä ambivalensseja järjestystä ja hallintaa kohtaan, sillä niiden toteuttaminen ei tapahdu automaattisesti, vaan ne vaativat ihmisiltä tietynasteista valppautta suoriutuakseen niistä elääkseen sosiaalista elämää. Rutiinien ja tapojen ylläpito on välttämätön suoja eksistentiaaliselta ahdingolta, mutta ilmiönä itsessään se on jännitteinen. Rutiinit ovat osaltaan rakentamassa olemassaolon kognitiivista viitekehystä, joka erottaa yksilön epäolemassaolosta. Tämä on ontologisen turvallisuuden tunteen ehtona; jako olemisen ja epäolemisen välillä. Tämä viitekehys on emotionaalinen tuki ja suoja elämisen itsensä kantamilta riskeiltä. Se tuottaa ihmisille välttämättömän tunteen suhteellisesta haavoittumattomuudesta, jonka taustalla vaikuttaa perusluottamus tulevista haasteista selviytymisestä. (Giddens, 1991, 39—40.) Toisin sanoin, ihminen toteuttaa tiettyjä rutiineja ja tapoja käsittääkseen olevansa olemassa, joka tarkoittaa ontologista turvallisuutta. Ontologinen turvallisuus on siten oman olemassaolon tiedostamista ja tiedostamiseen liittyviä sosiaalisia käytäntöjä.

Rutiinien ja käytäntöjen roolia ei normaalissa elämässä saa kuitenkaan ylikorostaa. Sokea luottamus niiden merkitykseen ja pakottava suhtautuminen niihin kielii neuroottisuudesta, mikä johtuu perusluottamuksen puutteesta. Olennaista ontologisen turvallisuuden tilassa on ihmisen kyky uskoa tulevaan ja toivon tunne. Perusluottamus on oman identiteetin, muiden identiteetin ja objektien identiteetin ilmaisua ja todentamista. (Giddens, 1991, 40—41.) Eksistentiaalinen ahdinko, joka on

osa olemassaolosta, on syytä erottaa pelon tunteesta. Pelko on reaktio johonkin tiedettyyn uhkaan, kun taas ahdinko on yläkäsite erilaisille tuntemuksille, jotka eivät ole reaktioita spesifeihin vaaroihin. Ahdinko liittyy tuntemuksiin oman turvajärjestelmän uhattuna olemiseen. Se on siis syvällistä ja usein alitajuista. Perusluottamus, rutiinit ja käytännöt ovat kaikki ahdingon hallitsemisen keinoja. Näin ollen ne ovat kaikki olennaisia osia ontologista turvallisuutta. (Giddens, 1991, 46—47.)

Sosiologisessa tulkinnassa on samanlainen käsitys ahdingon suhteesta subjektiiviseen kuolemaan, kuin mitä Huysmansin postmodernissa tulkinnassa. Ihmisen subjektiivista kuolemaa on mahdoton kokea etukäteen, joten siitä on mahdotonta tietää mitään. Sosiologisessa tulkinnassa kuolemanpelko yleensä yhdistetään toisten menetykseen. Jo elämän aikaisessa vaiheessa eksistentiaalisen ahdingon lähteenä on siten pelko epäolemassaolosta. Myös myöhemmin kehittyvä ajallisuuden taju on keskeisimpiä ahdingon lähteitä. (Giddens, 1991, 47—51.)

Eksistentiaaliseen ahdinkoon ja ontologiseen turvallisuuteen liittyy myös identiteetti. Identiteetti on sidoksissa omaan biografiaan, minkä yksilö itsestään ”kertoo”, ja se liittyy olemassaoloon. Identiteetti ei ole löydettävissä ihmisen käytöksestä tai muiden reaktiosta häneen, vaan ihmisen kapasiteetista ylläpitää tietynlaista narratiivia. Identiteetti on itseys refleksiivisesti ymmärrettynä hänen oman biografiensa termeillä, ja sitä pitää rutiininomaisesti luoda ja ylläpitää yksilön refleksiivisissä toimissa. Vakaa identiteetti on osa ontologisen turvallisuuden eksistentiaalista ulottuvuutta, ja se on samanaikaisesti robusti ja hauras. Identiteetin hauraus johtuu siitä, että valittu kertomus itsestä on vain yksi monista mahdollisista kertomuksista. Sen vahvuus löytyy sen sijaan ihmisen kyvystä ylläpitää identiteettiä huolimatta ympäristön epävakaudesta tai kriiseistä. (Giddens, 1991, 53—54.)

3.2.3. Ontologisen turvallisuuden määritelmä tässä tutkimuksessa

Valtaosa ontologisen turvallisuuden teoriakirjallisuudesta kansainvälisessä politiikassa pohjaa Giddensin sosiologiseen tulkintaan ontologisesta turvallisuudesta, ja lähes jokainen teoriaa käsittelevä teksti viittaa Giddensin teokseen enemmän tai vähemmän. Eittämättä käsite on sosiologiasta kansainväliseen politiikkaan lainattua, poikkeuksena Huysmansin postmoderni ontologisen turvallisuuden käsite. Tässä tutkimuksessa käytän ontologista turvallisuutta pääsääntöisesti giddensiläisittäin ymmärrettynä, kuitenkin täydentäen Huysmansin tulkinnalla. Siinä missä Giddensin määritelmä on hyvin yksityiskohtainen kognitiivisella ja emotionaalisella tasolla, ja selittää paljon sosiaalisia ilmiöitä, niin Huysmansin määritelmän ydin on käyttökelpoisempi

kansainvälisen politiikan tutkimukselle. Tämä selittyy tietenkin sillä, että Huysmansin dekonstruktiota käyttävä tutkimus on kirjoitettu kansainvälisen politiikan tieteenalan viitekehysessä, kun taas Giddens on puhtaasti sosiologi, eikä ole tarkoittanutkaan teoriaansa käytettäväksi esimerkiksi kansainvälisessä politiikassa. Giddens tutkii ihmisiä, ei valtioita. On kuitenkin huomioitavaa, että Giddens yhdistää ontologisen turvallisuuden teoksessaan kollektiiveihin, moderniin ja politiikkaan. Näin ollen teorian jalostaminen kansainväliseen politiikkaan ei ole täysin harhapolulle astumista.

Koska Giddensin teoria käsittelee täysin ihmisyksilöitä, se asettaa haasteen ontologisen turvallisuuden teorian valjastamiselle kansainvälisen politiikan tutkimuksen tarpeisiin. Valtiot eivät synny, elä ja kuole kuten ihmiset. Valtioilla ei ole huoltajaa eikä yksilöllisiä tunteita kuten ihmisillä. Kuitenkin kansainvälisessä politiikassa on tieteenalan monissa koulukunnissa tavanomaista tunnistaa valtioilla olevan identiteettejä, narratiiveja, motiiveja, käytäntöjä ja intersubjektiiivisia suhteita toisten valtioiden ja ympäristönsä kanssa. Jopa neorealistit ovat tunnustaneet sosiaalisten suhteiden vaikuttavan valtioiden toimintaan. Yleensä tämän keskustelun yhteydessä huomautetaan valtioiden päättäjien olevan ihmisyksilöitä, mikä näin ollen heijastuu myös valtion toimintaan. Voidaan siis todeta, että yksilö-, yhteisö- ja valtiotasojen suhteen olevan moninaisia ja niiden rajoja vaikea määrittää.

Giddensin ja Huysmansin ontologisen turvallisuuden teorioista hyödyllisiä käsitteitä kansainväliselle politiikalle ovat ainakin rutiinien ja käytäntöjen rooli ontologisen turvallisuuden tuottajana, eksistentiaalinen ahdinko ja sen hallinnan keinot, sekä emotioiden ja identiteetin merkitys. Huysmansin artikkelin ehdoton anti on hänen käsiteanalyysinsä turvallisuudesta ja ontologisesta turvallisuudesta, sekä käsitteiden dekonstruktiossa esiin tuodut ilmiöt ja ongelmat. Huysmans menee tulkinnassaan syvemmälle turvallisuuden käsitteen merkityksiin, kun taas Giddens keskittyy ontologisen turvallisuuden sosiaalisiin ilmiöihin yksilön näkökulmasta. Näin ollen määritelmät oivallisesti täydentävät toisiaan, kun tutkimuskohteena ovat valtiotason toimijat. Tässä tutkimuksessa ontologista turvallisuutta käytetään giddensiläisen ja huysmansilaisen määritelmän yhdistelmänä, sillä niiden eroavaisuudet liittyvät enemmänkin teoreettismetodologiseen viitekehykseen, ja ontologinen turvallisuus toimii tässä tutkimuksessa käsitteen roolissa.

Parhaiten ontologisen turvallisuuden käsitteen on tiivistänyt Brent J. Steele, joka näkee ontologisen turvallisuuden olemisen turvallisuutena. Siten se eroaa fyysisestä turvallisuudesta. Kun ontologisen turvallisuuden yhteydessä puhutaan turvattomuudesta, tarkoitetaan siis toimijan epävarmuutta ja

epämukavuutta omassa nahassaan. (Steele, 2008, 51.) Ontologisen turvallisuuden koulukuntaa yhdistää käsitys siitä, että kun tarkastellaan turvallisuutta ja valtioiden toimintaa, pelkkä hakuisuus fyysisen turvallisuuden tilaan ei riitä selittämään toiminnan motivaatioita.

Käsitteen määritelmän lisäksi on tutkimuksen kannalta hyvä ottaa huomioon ontologisesta turvallisuudesta johdettuja teoreettisia suuntauksia. Mitzen nostaa tärkeäksi huomioksi ontologisen turvallisuuden yhteyden toimijoiden riippuvuuteen eri sosiaalisiin suhteisiin, jotka ovat ontologisen turvallisuuden lähteinä. Merkittävän Toisen kanssa solmittu suhde muodostaa toimijan identiteetille vakaan pohjan ja tavan käsittää itsensä. Toimijan ontologinen turvallisuus rakentuu dialektisessa suhteessa merkittävien Toisten ja ympäristön kanssa, mistä johtuen toimijoiden identiteetit ovat toisiinsa kietoutuneet. Näin ollen toimijat ovat riippuvaisia toisistaan. (Mitzen, 2006, 342). Voidaan tulkita, että ontologinen turvallisuus käsitteenä pohjaa konstruktivistiselle ymmärrykselle maailmanpolitiikan luonteesta, sillä se merkityksellistää sosiaaliset suhteet ja identiteetit toiminnan motiiveina ja tutkimuksen kohteina.

Rumelili jatkaa tämän ristiriidan tutkimista luomalla hypoteesin ontologisesta turvattomuudesta ja konfliktinratkaisun aiheuttamasta ahdingosta. Hän väittää, että konfliktinratkaisuprosessissa ympäristön muutos aiheuttaa toimijoille sellaista ahdingon tunnetta, joka voi johtaa toimijoiden takertumiseen pelon kohteisiin ja vihollisen uudelleentuottamiseen. Nämä ovat toimijalle tuttuja rutiininomaisesta suhteesta, ja siksi houkuttelevia. (Rumelili, 2015, 23—25.)

Poiketen perinteisistä turvallisuuskäsityksistä kansainvälisessä politiikassa, Mitzen, Huysmans, McSweeney, Steele ja muut ontologisen turvallisuuden teoreetikot väittävät ontologisen turvallisuuden motivoivan valtioiden toimintaa fyysisen turvallisuuden lisäksi (Mitzen, 2006, 342). Ontologisen turvallisuuden teorian ulottaminen yksilötasolta valtiotasolle ei kuitenkaan ole täysin ongelmattonta, joskaan se ei ole kovinkaan erilainen fyysisen turvallisuuden ongelmallisuudesta, joka kansainvälisen politiikan teorioissa pidetään yleensä vakiona. Mitzen esimerkiksi kyseenalaistaa valtioiden fyysisen turvallisuuden määritelmän. Se ei ole sama, kuin ihmisen fyysinen turvallisuus, jonka vahingoittaminen voi johtaa kuolemaan. Valtioilla on fyysinen olemus ainakin maantieteellisesti, mutta suvereenit valtiot syntyvät ja kuolevat joskus ilman yhtään ihmisuhria. Mitzenin mukaan kysymyksenä ei ole niinkään ontologinen turvallisuus vastaan fyysinen turvallisuus, vaan valtion toimijuus ylipäänsä. Valtiotoimijuus rinnastettuna yksilötoimijuuteen tuottaa analyyttistä lisäarvo kansainvälisen politiikan ymmärtämiselle, sillä valtiot myös itse toimissaan yleensä tekevät niin ja käsittävät siten ympäristöään. (Mitzen, 2006, 350.)

Ontologisen turvallisuuden taustalla on käsitys jaetusta yhteisöstä. Ontologinen turvallisuus on sosiaalisten suhteiden turvallisuutta, jonka edellytyksenä on jaettu tieto joka juontuu juuri jaetusta yhteisöstä. Siihen liittyy vahva ymmärrys meistä ja toisista, joka vaatii yhteisen identiteetin viitekehyksen. Kollektiivinen identiteetti on vahvasti läsnä ihmisyyhteisöissä. Turvallisuuden ongelma perustasolla on siis kollektiivisen identiteetin ongelma, sillä turvallisuuden järkkyminen on järjestyksen järkkymistä. (McSweeney, 1999, 157.) Kollektiivinen identiteetti on mahdollista valtiotasolla, ja se on hyvin tyypillistä westfalenilaiselle valtiojärjestelmälle. Kuten aiemmin on todennettu, ontologinen turvallisuus on vahvasti sidoksissa identiteetteihin, ja siten on perusteltua soveltaa ontologisen turvallisuuden teoriaa myös valtioihin. Toinen yleinen argumentti ontologisen turvallisuuden soveltuvuudesta valtiotasolle on valtioiden päätöksentekijöiden olevan yksilöitä. Yksilöiden taipumus hakeutua ontologisen turvallisuuden tilaan heijastuu päätöksentekijöiden harjoittamaan politiikkaan. (Mitzen, 2006, 352.)

Ontologisen turvallisuuden tutkijat keskittyvät teoreettiseen aukkoon kansainvälisessä politiikassa, nimittäin konfliktien syihin valtioiden välisessä tilassa (Mitzen, 2006, 343). Ontologisen turvallisuuden linssi tuottaa merkittävän lisäarvon kansainvälisen politiikan teoriakentälle, sillä se kietoo yhteen turvallisuuden ja sosiaaliset suhteet ja pyrkii tuottamaan kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä valtioiden toiminnalle. Teorian voi ymmärtää syntetisoivan konstruktivismin ja turvallisuudentutkimuksen teoreettisia käsityksiä kansainvälisestä politiikasta.

Valtiotasolla ontologisen turvallisuuden käsite tuottaa selityksiä erityisesti pitkäkestoisille konflikteille. Konfliktista voi tulla rutiini, joka tuottaa ennalta-arvattavan ympäristön ja suhteen toiseen. Näin ollen haku ontologisen turvallisuuden tilaan voi joskus olla merkittävästi ristiriidassa fyysisen turvallisuuden tilan kanssa. (Mitzen, 2015, 342—343.) Ontologisen ja fyysisen turvallisuuden eroavaisuuksien ja niiden paikoittaisen ristiriidan tunnistamisella on merkittäviä vaikutuksia perinteisten turvallisuusongelmien ymmärtämiselle. Mitzen haastaa artikkelissaan kansainvälisen politiikan realistisen kaanonin käsitteen turvallisuusedilemmasta. Hänen mukaansa anarkistisen kansainvälisen yhteisön konfliktivakiota ei välttämättä selitä vain epävarmuuden tila, vaan valtioiden konfliktuaalinen, anarkistinen suhde muihin toimijoihin ja ympäristöön on muodostunut rutiiniksi ja ontologiselle turvallisuudelle riippuvaiseksi. Ontologisen turvallisuuden teoria tuottaa arvokkaan lisäarvon turvallisuusedilemmalle ja muille kansainvälisen politiikan perinteisille konflikteille tarjoamalla uudenlaisen keinon ymmärtää konfliktien syitä, ja sitä kautta myös keinon tuottaa muutosta. (Mitzen, 2006, 343.)

Steelen käsityksen mukaan ontologisen turvallisuuden teoriolla pyritään ymmärtämään päätöksenteon taustalla vaikuttaviin motiiveihin, eikä niinkään tutkia päätöksenteon vaikutuksia. Ontologisen turvallisuuden teoria pyrkii kontribuoimaan kokonaisvaltaisempaan käsitykseen kansainvälisestä politiikasta ja valtioiden toimista. Ontologisen turvallisuuden teoriolla ei siis pyritä poissulkemaan muiden teorioiden selityksiä valtioiden toiminnalle, vaan ontologisen turvallisuuden pyrkimyksenä on omalta osaltaan löytää selityksiä valtioiden toiminnalle. (Steele, 2008, 7—8.) Steelen ontologisen turvallisuuden teoria on siis keskimallin teoria. Myöskään tämän tutkimuksen pyrkimyksenä ei ole selittää Yhdysvaltain päätöksenteon kaikkia taustamotiiveja, ja onkin hyvä tunnistaa tutkimuksen rajat. Kaikenkattavaa holistista selitystä Yhdysvaltain kansallisen päätöksenteon motiiveille ei ole mielekästä edes pyrkiä tuottamaan, sillä on mahdotonta päästä presidentti Obaman ja hänen kabinettinsa mielen sisälle, ja koska Yhdysvaltain ulkopoliittinen päätöksenteko on äärimmäisen kompleksia ja verkottunutta. Yhdysvaltain hegemoninen asema maailmassa tarkoittaa sitä, että se pystyy projisoimaan valtaansa melkein missä tahansa ja näin ollen päätöksenteon taustalla vaikuttavat monimutkaiset, globaalin tason suhteet kaikkiin maailman maihin.

Ontologisen turvallisuuden tutkimuksellinen vaikutus kansainvälisen politiikan tieteenalalle on se, että konfliktitutkimuksessa ja sen normatiivisessa pyrkimyksessä tuottaa edellytyksiä rauhalle, on syytä tutkia myös valtioiden välistä vuorovaikutusta itsessään. Mitzen huomauttaa, että teoria ei auta niinkään ymmärtämään muutosta, vaan jatkuvuutta tuottavia prosesseja. Jatkuvuudella tarkoitetaan niitä rutiininomaisia suhteita, jotka konstituoivat kansainvälistä yhteisöä. Rutiininomaiset suhteet voivat olla sekä liittolaisuuksia tai konfliktuaalisia suhteita. Ontologisen turvallisuuden teorian avulla voidaan ymmärtää näiden suhteiden jatkuvuutta ja sitä, miksi niitä on niin vaikea muuttaa. (Mitzen, 343.) Mitzenin maalailut ontologisen turvallisuuden merkityksestä kansainvälisen politiikan tutkimukselle ovat erityisen tärkeitä tälle kyseiselle tutkimukselle Yhdysvaltain ja Turkin suhteista. Teoreettinen anti fokusoi juuri jatkuvuuden ymmärtämiselle ja sitä kautta muutoksen mahdollisuudelle, ei muutoksen selittämiselle. Muutos itsessään on pätevä normatiivinen tavoite ja mielenkiintoinen poliittinen prosessi, mikä usein saa tutkimuksellista huomiota tieteenalallamme. Olen kuitenkin Mitzenin kanssa yksimielinen siitä, että muutoksen mahdollisuudet edellyttävät jatkuvuuden syiden ymmärtämistä. Kuten poliittiset realistit ovat usein noteeranneet Waltz etunenässä, on muutoksen aikaansaaminen maailmanpolitiikassa hankalaa jo pelkästään strukturaalisista syistä. Tämän tutkimuksen teoreettismetodologinen perusta kuitenkin sisältää käsityksen muutoksen mahdollisuudesta, sekä normatiivisen agendan emansipatoriselle muutokselle.

3.3. Kulttuuri(t) wendtiläisittäin

Yksi keskeisimmistä Wendtin sosiaalisen teorian elementeistä on hänen käsityksensä *kulttuurista*. Kulttuuri on osa kansainvälisen todellisuuden syvärakennetta. Kulttuurilla tarkoitetaan rakenteen ja ideoiden välisessä suhteessa niitä merkityksiä ja ideoita, jotka ovat toimijoiden kesken jaettuja, eli yhteisiä käsityksiä asioiden luonteesta. Kollektiivinen tieto, eli kulttuuri, on samalla subjektiivista ja intersubjektiivista. Kulttuuri sisältää sen, mitä merkityksiä ja ideoita materiaalisille asioille on annettu. (Wendt, 1999, 158–160.) Wendtin kulttuurit ovat tässä tutkimuksessa keskeisessä roolissa, sillä niiden avulla käsitetään tietynlainen syvärakenne, joka muuten jäisi hyvin abstraktille tasolle. Kulttuuri sisältää itsessään laajan kirjon eri asioita, ja Wendt on erinomaisesti kyennyt teoretisoimaan eri kulttuurien välisiä eroja ja miten ne kansainvälisessä politiikassa näyttäytyvät. Aiemmin on todettu, että tässä tutkimuksessa tutkitaan Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta. Se pitää paikkaansa, mutta on syytä tässä vaiheessa tarkentaa, että Turkki-politiikan rakenne esiintyy osana laajempaa sosiaalista rakennetta, jonka voi kulttuuriksi määritellä. Näin ollen todellisen muutoksen aikaansaaminen vaatii syvällisempää otetta rakenteista, mihin Wendtin kulttuuriteoriat soveltuvat erinomaisesti.

Jos yksittäisellä toimijalla on omia käsityksiä ja merkityksiä jostakin asiasta, esimerkiksi jonkin materiaalsen asian voimista, voivat ne vaikuttaa esimerkiksi ulkopolitiikkaan ja sen tuloksiin. Vaikka yksittäinen toimija jakaisi näitä merkityksiään muidenkin kanssa, ei se silti tarkoita sitä, että kyseiset käsitykset olisivat osa kulttuurista ulottuvuutta makrotasolla. Makrotason kulttuuri on syvemmällä, ja se on keskeisessä asemassa nykypäivän sosiaalisessa todellisuudessa. Nykypäivänä valtiotoimijat tietävät paljon toisistaan ja vuorovaikutustavoistaan, ja merkittävä osa kansainvälisen politiikan sosiaalisesta todellisuudesta on jaettua merkitystä ja tietoa asioiden luonteesta. Kulttuuri sisältää itsestäänselvyytinä pidetyt ”tosiasiat” kansainvälisessä politiikassa, kuten jaetun merkityksen siitä mitä ovat ”valtio”, ”suvereniteetti”, ”kansainvälinen oikeus”, ”sota”, ”diplomatia” ja niin edelleen. Se sisältää yleistiedon, mutta kollektiivisena tietona on tapauskohtainen, eli kollektiivinen tieto ei ole universaalia maailmanpolitiikan lainalaisuutta. (Wendt, 1999, 158–159.)

Kulttuurin vaikutus toimijoihin on sekä kausaalista että konstitutiivista, vaihdellen suhteellisesti kummankin painotusta. Kuten normit, se voi myös ilmetä vain kausaalisesti tai vain konstitutiivisesti. Wendtin kulttuurikäsite sisältää elementtejä sekä holistisesta että individualistisesta kulttuurikäsitelmästä, eli hänelle toimijat ovat kulttuurista sekä itsenäisiä että riippuvaisia. Rakenteet ovat olemassa ja niillä on kausaalisia vaikutuksia, ja ne kehittyvät mutta vain ja ainoastaan koska toimijoita on olemassa. Rakenteet ovat siis riippuvaisia myös toimijoista ja

erityisesti niiden käytännöistä. (Wendt, 1999, 182–185.) Kulttuuri rakentuu sekä yhteistyöstä että konfliktista, ja tässä käsityksessä Wendt poikkeaa monista muista kansainvälisen politiikan teoriasuuntauksista. Kulttuuri ja sen logiikka voivat siis tuottaa molempia käyttäytymisen tapoja. (Wendt, 1999, 251.)

Kulttuuri on prosessinomainen, jatkuvassa muutoksen tilassa oleva sosiaalinen rakenne, pitkälti juuri rakenteen ja toimijoiden dialektisen suhteen johdosta. Yhtäläisesti samainen prosessi on kulttuurin vaikutus. Kansainvälisen politiikan tutkimuksen ei täydy kuitenkaan tutkia sekä rakennetta että prosessia, vaan on järkevää tutkia jompaakumpaa. (Wendt, 1999, 186.) Wendtin ehtoon vastaten voi tässä kohtaa todeta, että tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Yhdysvaltain Turkki-politiikan *rakennetta*. Jako ei ole kuitenkaan täysin yksioikoinen, sillä tämä tutkimus sisältää muutos-elementin ja normatiivisen agendan, mistä johtuen se poikkeaa perinteisestä konstruktivistisesta tutkimuksesta. Koska tutkimuksen premissinä on muutoksen toteutuminen rakennetasolla, on tutkittava rakennetta ja sitten poimittava muutoksen mahdollisuuden ainekset olemassa olevasta todellisuudesta. Tapahtuneen muutoksen tutkiminen olisi prosessin tutkimusta, kun taas muutoksen mahdollisuuksien kartoittaminen on rakenteen tutkimista.

Vaikka kulttuuri on alituisen prosessin alaisena, ei se tarkoita sitä että kulttuuri olisi jatkuvasti muutettavissa. Wendt näkee tilanteen päinvastaisena, sillä hänelle kulttuuri on itseään toteuttava ennustus (self-fulfilling prophecy). Näin on, koska toimijat ja rakenne ovat dialektisessa suhteessa. Kun toimijat ovat keskenään vuorovaikutuksessa, vaaditaan toimijoilta tilannekäsitys mahdollisen toiminnan valitsemiseksi. Tilannekäsitykseen vaikuttavat käsitys omasta identiteetistä sekä intresseistä, mikä heijastelee toimijan uskomuksia siitä millainen hän itse on kyseenomaisissa tilanteissa, sekä uskomuksia siitä millaiset muut ovat niissä tilanteissa ja millaisia heidän identiteettinsä ovat. Juuri nämä uskomukset itsestä ja toisista ovat kulttuuria. Kulttuuri auttaa tekemään vuorovaikutuksesta ennakoitavaa. (Wendt, 1999, 187.) Vuorovaikutuksen ennakoitavuus ja uskomukset itsestä ja toisista sen sijaan tuottavat ontologista turvallisuutta, mikä on stabiilin olemisen ehto ja toimijoiden perustarve. Kulttuuri tuottaa itseään uudelleen jatkuvasti vuorovaikutuksessa, mikä on myös sen rakenteellinen ehto ollakseen kulttuuria (Wendt, 1999, 187.)

Kulttuurille ominaista ovat roolit. Kulttuuri tuottaa tietynlaisia rooleja, jotka eivät ole toimijasidonnaisia. Toimijat omaksuvat roolit, jotka juontuvat rakenteista. Kansainvälisessä politiikassa kulttuurit perustuvat tietynlaisiin rakenteellisiin roolijakoihin. Roolijaot määrittelevät erilaisia subjektipositioita, jotka taas määrittelevät erilaisia suhteita itsen ja toisen välille, jotka taas

tuottavat sosiaalisia käytäntöjä ja toimimisen logiikoita. Tällaiset järjestelmät tarvitsevat oikeita fyysisiä ihmisiä toimiakseen ja uusiutuakseen, mutta ne eivät ole yksilösidonnaisia. Eri ihmiset toimivat yhdessä roolissa ajan saatossa. (Wendt, 1999, 257.) Esimerkiksi Yhdysvaltoja tutkittaessa Yhdysvaltain presidentti on keskeisessä roolissa. Kulttuuri ja makrorakenne ovat pysyneet kutakuinkin ennallaan kylmän sodan rakennemuutoksen jälkeen, ja näin ollen Yhdysvaltain presidenttien vaihtuessa maan suhteiden rakenne Turkin kanssa on silti pysynyt pitkälti ennallaan. Wendtin kulttuuri- ja rakennekäsitys tarjoavat selityksen ilmiölle, jota empiria myös tukee.

Kansainvälisen politiikan tieteenalalla vallitsee laaja konsensus siitä, että valtiojärjestelmä perustuu anarkiaan, koska ei ole olemassa keskitettyä auktoriteettia ja hierarkiaa. Sosiaalisessa teoriassa anarkia käsitetään rakenteena, ja se poikkeaa realismista näkemällä anarkian rakenteen muunakin kuin deterministisen anarkian logiikan rakenteena. Wendtin mukaan anarkia on osa kansainvälisen politiikan kulttuuria, jolla on sekä kausaalisia että konstitutiivisia vaikutuksia, mistä johtuen ”oikeaa” anarkian logiikkaa ei ole olemassa. (Wendt, 1999, 246.)

Wendt tunnistaa olemassa olevan kolmea erilaista kansainvälisen yhteisön kulttuuria. Kaikki näistä kolmesta sisältävät anarkian logiikan, mutta hyvin eriasteisena. Kulttuurit lähinnä eroavat toisistaan yhteistyön määrässä ja laadussa, sekä niiden sisältämissä roolijaoissa itsen ja toisien suhteen. Wendt lainaa kulttuurien luokitteluun englantilaisen koulukunnan kieltä, ja hän onkin nimennyt kulttuurit hobbesilaiseksi, lockelaiseksi ja kantilaiseksi kulttuuriksi. (Wendt, 1999, 246–249.) Nämä kolme anarkian kulttuuria eivät sisällä kaikkia mahdollisia anarkian kulttuurimuotoja, mutta Wendt näkee kaikkien olleen ainakin jossain paikassa ja ajassa historiassa olemassa. Koko kansainvälinen yhteisö voi olla osa yhtä kulttuuria, tai sitten eri alueilla voi vallita eri kulttuureja. (Wendt, 1999, 257.)

Wendtin käsitys hobbesilaisesta kulttuurista ei ole tämän tutkimuksen kannalta oikeastaan relevantti, joten se käsitellään vain pääpiirteittäin tässä kappaleessa. Hän analysoi kulttuureja kolmen eri asteen kautta, jotka heijastelevat yhteisien normien vahvuutta kulttuurien sisällä. Hobbesilaisessa kulttuurissa on valloillaan sota kaikkia vastaan, eli yhteistyötä ei ole olemassa, ja siinä itsen suhde toiseen muodostuu vihollisuuden kautta. Hobbesilainen kulttuuri ei ole tämän tutkimuksen kannalta relevantti, koska viimeisten vuosikymmenten aikana kansainvälinen yhteisö on painottunut enemmän valtioiden väliseen kilpailuasetelmaan kuin sotaan kaikkia vastaan. Nykymaailmassa pienet valtiot voivat hyvin, valtiot eivät enää juurikaan katoa ja valtioiden väliset sodat ovat suhteellisen harvinaisia, toisin kuin mitä hobbesilaisessa kulttuurissa olisi. (Wendt, 1999, 264–278.) Onkin tärkeämpää keskittyä yhteistyön ja yhteisten normien valossa edistyneempiin kulttuureihin, jotka soveltuvat nykymaailman tilanteeseen.

3.3.1. Lockelainen kulttuuri

Lockelainen kulttuuri perustuu kilpakumppani-roolijakoon, mikä erottaa sen hobbesilaisesta kulttuurista. Kilpakumppani-asetelmassa toimijat määrittävät suhteensa toisiinsa väkivallan tavoin, kuten hobbesilaisessa kulttuurissa, mutta ne näkevät toisensa vähemmän uhkaavassa valossa. Toimijoilla on yhteinen käsitys siitä, että ne odottavat toisiltaan kunnioitusta suvereniteettiaan kohtaan, eli ne tunnistavat toisen oikeuden olla olemassa, toisin kuin hobbesilaisessa kulttuurissa. Lockelaiselle kulttuurille ominaista onkin, että valtioiden kuolleisuus on hyvin matala. Väkivalta on hyväksyttyä, samoin jopa sodankäynti, mutta se on säänneltyä. Väkivallan sääntely johtuu jaetusta suvereniteetti-käsityksestä, joka westfalenilaisessa järjestelmässä on institutionalisoitunut jaetuksi normiksi kansainvälisessä yhteisössä. Väkivalta ja sen uhka ovat luonteeltaan perustavanlaatuisesti erilaisia kuin hobbesilaisessa kulttuurissa, koska lockelaisessa kulttuurissa kilpakumppani-roolijaossa ei ole koskaan tarvetta täysin eliminoida toista. Vihollisuus-roolijaossa toiset näyttäytyvät eksistentiaalisena uhkana, mutta kilpakumppaneiden kesken vallitsee olemassaolon oikeutus ja suvereniteetin kunnioitus. Westfalenilainen järjestelmä on kauttaaltaan lockelainen kulttuurissaan, ja poikkeukset kuten Pohjois-Korea toimivat vahvistavana esimerkkinä kulttuurin syvyydestä. Westfalenilaisen/lockelaisen järjestelmän ytimessä on kansainvälinen oikeus, joka on makrorakennetta merkittävästi ylläpitävä periaate. Se näkyy siinä, että valtiot käyttäytyvät pitkälti kansainvälisen oikeuden pelisääntöjen mukaan jokapäiväisessä toiminnassaan (eli niin, että ne kunnioittavat toistensa olemassaoloa).

Kulttuurin vaikutus kansainväliseen yhteisöön on sellainen, että toimijoiden välisiä suhteita ohjaavat enemmänkin niiden käsitys sosiaalisen todellisuuden rakenteesta kuin se, mitä ne oikeasti toistensa aikomuksista tietävät (Wendt, 1999, 283). Kulttuuri toimii pohjana ja antaa viitteitä siitä, millaista käytöstä toimijat toisiltaan odottavat ja mitkä pelisäännöt ovat yhteisesti hyväksyttyjä. Voidaankin sanoa, että kulttuuri on erittäin vahvasti sidoksissa ontologiseen turvallisuuteen. Lockelaista kulttuuria ylläpitävät sosiaaliset käytännöt, jotka perustuvat kilpakumppani-roolijakoon. Lockelainen kulttuuri ja suvereniteetin instituutio luovat turvallisuutta ja minimoivat riskejä, joten valtiot pystyvät keskittymään paremmin tulevaisuuteen ja suhteelliset menetykset muuttuvat siedettäviksi, koska absoluuttisen hyödyn tavoittelu mahdollistuu ja muuttuu mielekkääksi. Lockelainen kulttuuri ei kuitenkaan ole täysin oikeusjärjestyskään, mistä kielii anarkian vahva läsnäolo sekä väkivallan hyväksyminen toimijoilta erimielisyyksien ratkaisuun. Lockelaisessa kulttuurissa väkivallan käyttö koetaan kuitenkin hyväksyttäväksi vain säänneltynä, ja valtioiden välisessä toiminnassa on tiettyä säännönmukaisuutta. (Wendt, 1999, 280–282.)

Lockelaisessa, westfalenilaisessa kansainvälisessä yhteisössä yhteisön jäsenyydelle on määritelty ehdot, jotka perustuvat suvereniteettiin, kansallisvaltiomuotoon, enenemissä määrin demokratiaan ja kapitalistiseen valtion luonteeseen. Lisäksi ehtona yleensä on kansanmurhien välttäminen ja tietynasteisen sivilisaation ja moderniuuden saavuttaminen. Onkin mielenkiintoista, että etenkin valtioiden tunnustaminen on yksi kriittisimmistä kriteereistä, eikä kyse ole niinkään valtion materialistisista kyvykkyyksistä tai koosta. On olemassa paljon mikrovaltioita, jotka ovat kapasiteetiltaan murto-osan suhteessa esimerkiksi johonkin ei-valtiolliseen toimijaan. Wendtin keskeinen teesi lockelaisesta kulttuurista liittyy yhteisön jäsenyysehtoihin, sillä ne ovat keskeisessä roolissa suvereniteettiin perustuvan järjestyksen ylläpidossa. Hänen mukaansa lockelaisen kulttuurin jäsenet omaavatkin *sosiaalisesti* vaadittavat ominaisuudet, joilla ei ole mitään tekemistä materiaalsen kapasiteetin kanssa. Westfalenilaisessa kansainvälisessä yhteisössä on vedetty raja suvereenien kansallisvaltioiden ympärille, ja yhteisön tunnustetuksi jäseneksi pääseminen ilman vaadittavia kriteerejä on harvinaista. Wendt myöntää, että on olemassa kasvavissa määrin sellaisia toimijoita, jotka jäsenyysehtoja haastavat, mutta hän toteaa taistelun säännöistä olevan kuitenkin vielä pitkänä edessä. Se, miksi lockelainen kulttuuri on suhteellisen vakaa, on pitkälti tiukkojen jäsenyysehtojen ansiota. Yksi syy westfalenilaisen järjestelmän valtiokeskeisyydelle on mahdollisesti sen tuottamat hyödyt anarkistisessa kansainvälisessä järjestelmässä.

Lockelainen kulttuuri tuottaa myös lojaalisuutta yhteisöä kohtaan, vaikka sitä dominoi oman intressin tavoittelun ja individualismin periaate. Lockelaisen kulttuurin lojaliteetti on alkeellista, mutta se aiheuttaa silti yhteisiin normeihin sitoutumista ja sitä kautta me-käsityksen luomista. Se on osa poissulkemisprosessia, joka yhteisön jäsenyyden ehtojakin määrittää. Se voi jopa johtaa konkreettiseen avunantoon. Kulttuurissa piilee kuitenkin akilleen kantapää, joka estää aidon kollektiivisen toiminnan läsnäolon. Akilleen kantapää on lockelaisen kulttuurin liberaali, individualistinen käsitys toimijoista, joka on epäsosiaalistanut toimijat oman intressinsä tavoittelijoiksi ja puhtaasti itsenäisen toiminnan oikeuden omaaviksi yksilöiksi, ja jotka suhtautuvat yhteisöön kuulumiseen objektiivisen intressin kautta. (Wendt, 1999, 292–295.)

3.3.2. Kantilainen kulttuuri

Kantilainen kulttuuri pohjaa roolijakoon, joka perustuu ystävyYTEEN. Kulttuuri on saanut nimensä Immanuel Kantin ”Ikuiseen rauhaan” -teoksesta, joka käsittelee ystävyYTEEN perustuvan järjestelmän potentiaalia rauhanomaisen maailmanjärjestyksen luomisessa.

Wendtin mukaan kantilaisen kulttuurin ystävyyttä on olemassa silloin, kun kaksi valtiota odottavat toisiltaan väkivallattomuutta, eli erimielisyydet ratkaistaan aina ilman pelkoa sodan syttymisestä, ja molemminpuolista avunantoa, mikäli jommankumman turvallisuutta uhataan kolmannen osapuolen toimesta. Hän tarkentaa vielä, että molempien periaatteiden sisällä voi olla olemassa ristiriitaisia elementtejä. Väkivallattomuus voi sisältää välinpitämättömyyttä toisen kohtaloa kohtaan (eli osapuolet eivät koskaan taistele keskenään, mutta ne elävät muuten varsin irrallisena toisistaan). Molemminpuolinen avunanto ulkopuolista uhkaa kohtaan ei silti tarkoita, etteikö suhteen sisällä voisi olla väkivaltaistakin käytöstä. Ystävyyden ehtona on molempien periaatteiden kunnioitus itsenäisinä periaatteina. (Wendt, 1999, 298–299.)

Kantilaisen kulttuurin ystävyys ja sen periaatteet koskevat Wendtin mukaan vain kansallista turvallisuutta. Periaatteiden kunnioitus ja ystävyyden ulottuvuudet voivat toki ulottua myös suhteen muihin osa-alueisiin, mutta niiden piirissä konfliktien syntyminen on paitsi todennäköisempää niin myös siedettävämpää ystävyyden säilymisen näkökulmasta. Se, mikä erottaa ystävyyden liittolaisuudesta, on toimijoiden oletus suhteen jatkuvuudesta loputtomiin. Liittolaisuus on kilpailukumppanien, tai jopa vihollisten, välinen määräaikainen järjestely, jonka odotetaan päättyvän jossakin ajassa jopa sotaisasti, ja mihin osapuolet varautuvat siten toiminnassaan. Ystävyydenkin piirissä voi tapahtua välirikkoja, mutta osapuolilla on silti käsitys ystävyyssuhteen jatkosta kaikesta huolimatta. (Wendt, 1999, 299.)

Ystävyyden kaksi periaatetta toimivat kantilaisen kulttuurin makrorakenteen logiikan lähteenä. Kulttuurin sisällä osapuolet eivät enää käsitä sodankäynnin olevan mitenkään legitiimi tapa ratkaista erimielisyyksiään. Jonkin ryhmän sisäistä väkivallattomuutta Wendt kutsuu pluralistiseksi turvallisuusyhteisöksi, kun taas ryhmä, joka perustuu molemminpuoliseen avunantoon ulkopuolista uhkaa, vasten on kollektiivinen turvallisuusyhteisö. (Wendt, 1999, 300–302.) Pluralistinen turvallisuusyhteisö ja kollektiivinen turvallisuusyhteisö ovat makrorakenteen käsitteitä, eli ne liittyvät enemmän kulttuuriin kuin vaikkapa kahden toimijan välisiin suhteisiin.

3.3.3. Ontologisen turvallisuuden ja kulttuurin suhde

Ontologisen turvallisuuden merkitystä kulttuurille on mahdollista lähestyä toimija-rakenne -jaon kautta. Wendtiä on kritisoitu siitä, että hänen teoriassaan toimijoiden identiteetit ja intressit on otettu annettuna, ja hän painottaa liiaksi rakenteen ensisijaisuutta. Toimijakeskeisemmät tutkijat kuten Brent J. Steele muistuttavat toimijoiden merkityksestä toimijan ja rakenteen välisessä dialektisessa suhteessa. Rakenteita tuotetaan toimijoiden toimesta, ja vallitsevan makrorakenteen

luonteeseen on piirtynyt hegemonisten toimijoiden intressit. (Steele, 2008, 27–29.) Wendtin sosiaalisessa teoriassa onkin minimoitu vallankäytön rooli, ja hän keskittyy vallan rakenteellisiin ilmentymiin kuten intresseihin. Kuitenkin kulttuurien sisältämät subjektipositiot sekä legitiimien toimijoiden käsitys ovat kaikki toimijoiden aktualisoimaa vallankäyttöä. Rakenteella tarkoitetaan konstruktivistisesta näkökulmasta jaettuja ideoita ja tietoa, sosiaalisia käytäntöjä ja suhteita jotka yhdessä dialektisesti muodostavat rakenteita (Wendt, 1999, 20–21).

Steele tarkastelee toimija-rakenne -aksioomaa kriittisemmästä näkökulmasta kuin Wendt. Hän näkee todellisuuden epäjatkuvuuden ja sattumien summana, kun taas jatkuvuus on keinotekoinen, ihmisen ylläpitämä ilmiö hallinnan ja järjestyksen välineenä. Steelen mukaan tutkijoiden tehtävänä on paljastaa todellisuuden taustalla uumoilevat epäjatkuvuudet esimerkiksi diskurssianalyysin keinoin. (Steele, 2008, .) Steele painottaa toimijan omaa käsitystä itsestään, eli identiteettiään, toimintaa motivoivana tekijänä. Siinä esimerkiksi narratiiveilla on merkittävämpi rooli toiminnassa, ja sosiaalinen konteksti näyttäytyy vähemmän vahvana tekijänä. (Steele, 2008, 60–63.) Tämä tutkimus on ottanut rakenteellisen näkökulman tutkimusongelman tarkasteluun, joka kriittisen diskurssianalyysin kanssa yhdessä mahdollistaa pitkäaikaisten, historiallisesti rakentuneiden rakenteiden tutkimuksen ja niiden vaikutuksen monimutkaisessa ja ajankohtaisessa tutkimusongelmassa. Tutkimuksen kohde on siis rakenne, ei toimija, mistä johtuen on valittu wendtiläinen konventionaalinen konstruktivismi teoriaksi.

Steele nostaa teoksessaan esiin tärkeän näkökulman, joka on erityisen kiinnostava tämän tutkimuksen agendan kannalta. Hän tuo esiin kriittisen näkökulman ontologiseen turvallisuuteen, joka tuo esiin valtioiden ontologisen turvallisuuden motivoiman toiminnan haitalliset vaikutukset yksilötasolla. Esimerkiksi valtion käsitys itsestään suvereenina valtiona, joka sisältää myös käsityksen muista toimijoista merkittävinä toisina, voi sisältää väkivaltaa tuottavia käsityksiä kansalaisista ja sulkee jo lähtökohtaisesti ulos toisiinsa liitettyjä yksilöitä. Valtion sisäiset vallitsevaa järjestystä kyseenalaistavat ilmiöt vaarantavat myös osaltaan ontologista turvallisuutta, mistä johtuen valtio voi pyrkiä tukahduttamaan turvattomuuden lähteen erilaisilla homogeenistavilla projekteilla. (Steele, 2008, 64.) Tämä kriittinen näkökulma on erityisen hedelmällinen Turkin kurdikysymyksen tarkasteluun, ja se selittää Turkin valtion väkivaltaisia toimia.

Myös rakenteilla kuten kulttuurilla voi olla väkivaltaisia seurauksia yksilöille. Kuten aiemmin on todettu, kulttuuri sisältää tietynlaisen käsityksen yhteisön jäsenyydestä, johon voi myös sisältyä merkittäviä oletuksia jäsenten sisäisestä järjestyksestä. Näin ontologinen turvallisuus ja kulttuuri ovat myös kytköksissä. Ontologisesti turvallinen valtio ja sen identiteetti sekä käsitys muista

esimerkiksi sisältävät käsityksen suvereenista valtiosta ja sen jäsenistä. Varma, sopusointuinen käsitys itsestä tuottaa ontologista turvallisuutta sekä edesauttaa stabiilien suhteiden ylläpitoa, jotka ylläpitävät kulttuuria. Epävarmuus valtion sisällä tuottaa taas turvattomuutta ja lisää epävarmuutta sen suhteessa ulkopuolisiin, ja loogisin toimintatapa on pyrkiä poistamaan turvattomuuden lähde. Valtion näkökulmasta on kriittistä pystyä toimimaan kulttuurin sisällä sen asettamien sosiaalisten reunaehtojen sisällä. Toisaalta, myös reunaehtojen muutos on vaihtoehto. Makrorakenteena kulttuurimuutos on kuitenkin paljon jähmeämpää ja vaivalloisempaa, ja se usein on myös toimijoiden tietoisuuden ulkopuolella oleva vaihtoehto. Näin ollen todennäköisempää on valtioiden taipumus ylläpitää omaa sisäistä järjestystä yllä joka turvaa omaa identiteettiä, ja jonka ansiosta se kykenee toimimaan kulttuurin sisällä johdonmukaisesti ja ontologisesti turvallisesti.

4. Kriittinen diskurssianalyysi tutkimuksen teoreettismetodologisena lähtökohtana

4.1. Diskurssit ja niiden analyysi

Miten ontologisen turvallisuuden merkitystä voidaan tutkia kansainvälisessä politiikassa? Tämän tutkielman primääriaineisto on tekstimuodossa, ja tutkimus on teoreettismetodologialtaan laadullinen. Tarvitaan siis sellainen menetelmä, jonka avulla pystytään pureutumaan tekstien syvällisempään olemukseen, siis siihen mitä tekstit varsinaisesti käsittelevät ja millaiset oletukset niistä heijastuvat sosiaalisista suhteista ja järjestyksestä. Motiivina on tarkastella erityisesti sosiaalisia rakenteita, jotka sinänsä edustavat varsin abstraktia tasoa tieteen tekemisen lähtökohdista. Tähän tutkimustehtävään soveltuvien menetelmien joukosta on diskurssianalyysi, joka menetelmänä sisältää myös vahvoja ontologisia ennako-olettamuksia todellisuuden sosiaalisesta luonteesta. Diskurssianalyysissä nähdään kielen käyttö osana todellisuutta itsessään, eikä keinona tarkastella jotain objektiivista todellisuutta (Jokinen, Juhila, Suominen, 1993, 9).

Diskurssi itsessään mielletään yleensä kompleksina kokonaisuutena, jota voi tarkastella monesta eri teoreettisesta näkökulmasta. Teoreettisesta näkökulmasta diskurssiteoria tarkastelee aina jossakin määrin valtaa, tietoa ja subjektia. Sen sijaan diskurssianalyysi, eli diskurssi metodologiana, tarkastelee kieltä, sosiaalisia käytäntöjä ja kontekstia. (Angermüller, Maingueneau, Wodak, 2014, 5-7.) Diskurssianalyysillä tarkoitetaan ”sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä” (Jokila et al, 1993, 9-10). Jokinen, Juhila ja

Suominen määrittelevät varsinaisen diskurssin *merkityssysteemiksi*, eli säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemiksi, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja rakentavat sosiaalista todellisuutta (1993, 26–27).

Sosiaaliset rakenteet ovat abstrakteja entiteettejä, jotka ikään kuin määrittävät potentiaalin ja erilaiset mahdollisuudet (Fairclough, 2003, 23). Ne ovat sosiaalisen todellisuuden peruskehikko. Fairclough jaottelee sosiaalisiksi rakenteeksi diskurssianalyysin näkökulmasta kielet, jotka toimivat siis mahdollistajana. Kieli toimii paitsi mahdollistajana, mutta myös rajoittajana. Sosiaalinen rakenne on eräänlainen tapa asettaa rajoja, ja se määrittää todellisuuden luonnetta hyvin perustavanlaatuisella tavalla. Kuitenkin rakenteiden ja todellisuuden tapahtumien välinen suhde on hyvin monimutkainen ja laaja, sillä rakenteet mahdollistavat monenlaisia eri asioita joista vain jotkin toteutuvat. Rakenteiden ja tapahtumien välillä operoivat sosiaaliset käytännöt, jotka ovat keinoja hallinnoida rakenteiden tuottamia erilaisia mahdollisia tapahtumia. (Fairclough, 2003, 23–24.) Kyse on siis pitkälti vallankäytöstä, ja erityisesti kriittinen diskurssianalyysi onkin kiinnostunut kielen ja vallan välisestä suhteesta (Wodak, 2001, 2).

Nämä sosiaaliset käytännöt edustavat Fairclough’n tulkinnan mukaan todellisuuden diskursiivista tasoa, eli diskursiivista järjestystä. Diskurssit toimivat sosiaalisten rakenteiden rajapinnassa niin, että ne operoivat rakenteiden tuottamien mahdollisuuksien valitsijoina. Diskurssit määrittelevät siis rakenteiden ja todellisuuden tapahtumien välistä suhdetta. Fairclough tunnistaa prosessin hyvin monimutkaiseksi ja diskurssien väliset suhteet komplekseiksi. Ne ovat sosiaalisen toiminnan keskiössä, ja heijastavat paitsi rakenteita niin myös sosiaalisia suhteita. (Fairclough, 2003, 24.)

Rakenteiden, diskurssien ja todellisten tapahtumien välillä kielen ja sosiaalisen järjestyksen välinen ero muuttuu häilyväksi, jopa niin, että niitä on vaikea erottaa toisistaan. Voidaan siis katsoa, että tekstit ilmentävät paitsi kielen rakenteita ja diskursiivista järjestystä, niin myös sosiaalisia rakenteita ja sosiaalisia käytäntöjä. (Fairclough, 2003, 25.) Tämä on diskurssianalyysin menetelmällinen vahvuus: tutkimalla tekstejä on mahdollista tutkia myös sosiaalisia rakenteita ja käytäntöjä. Kielen käyttö itsessään on sosiaalinen käytäntö, joka merkityksellistää, järjestää, rakentaa ja uusintaa sosiaalista todellisuutta. Kielen käyttäminen merkityksellistää puhumisen tai kirjoittamisen kohteet. (Jokinen et al, 1993, 18.)

Fairclough’n diskurssianalyysissä sosiaaliset käytännöt ilmentävät diskursseja. Sosiaaliset käytännöt ja sosiaaliset suhteet ovat dialektisessa suhteessa diskursseihin: diskurssit ovat osittain sosiaalisia suhteita ja sosiaaliset suhteet osittain diskursiivia. Ne konstituoivat toisiaan. Erilaiset

todellisuuden asiat voidaan esittää eri tavoin, mikä viittaa erilaisiin diskursseihin. Diskurssit vaikuttavat myös materiaalisten ja kehollisten toimijoiden tai asioiden tapaan olla olemassa, eli erityisesti identiteetteihin. (Fairclough, 2003, 25–26.)

Se, mikä rooli teksteillä on todellisuuden rakentajana, riippuu pitkälti tulkintatavasta. Fairclough'n mukaan teksti heijastelee sosiaalisia, asioiden ja ihmisten välisiä suhteita, ja siten se osaltaan rakentaa sosiaalisia suhteita. Näin se on sekä toimintaa että representaatiota. Lisäksi teksteillä rakennetaan identiteettiä, sillä niiden avulla tehdään jakoa toimijoiden välillä. (Fairclough, 2003, 27–28.) Fairclough asettaa tekstit sosiaalisen todellisuuden ytimeen, sillä ne ilmentävät sosiaalisia suhteita. Näin tekstien avulla läpi voidaan tarkastella myös sosiaalisia käytäntöjä, diskursseja ja sosiaalisia rakenteita. (Fairclough, 2003, 27–28.) Jokinen, Juhila ja Suominen kuitenkin huomauttavat, että diskurssit eivät ole varsinaisesti analyysin raaka-aineistoa, vaan ne ovat tutkijan analyysin tuloksia (1993, 28).

Fairclough käsittää identiteeteillä olevan kaksi ei muotoa: sosiaalinen identiteetti ja persoonallisuus. Identiteettiä ei voi pelkistää vain sosiaaliseen identiteettiin, mistä johtuen myöskään tekstejä ei voi mieltää ainoana identifikaation prosessina. Koko prosessi on paljon monimutkaisempi. Fairclough poikkeaa poststrukturealisteista, sillä hänelle identiteetit eivät ole vain diskurssin tuote. (Fairclough, 2003, 160.) Fairclough on tulkinnassaan wendtiläisempi, eli hän tunnistaa toimijoiden materiaallisen olemassaolon, jota ei voi myöskään identiteetti-keskustelussa jättää huomioitta. Identiteetti perustuu myös toimijan omaan käsitykseen itsestään ja olemassaolostaan, alitajuntaan, joka vaikuttaa sosiaaliseen identiteettiin ja päinvastoin. (Fairclough, 2003, 160.)

Tullakseen sosiaalisiksi ja vaikuttaakseen kollektiiviseen toimintaan, täytyy toimijan sisäistää ja omaksua myös sosiaalinen identiteetti. Sosiaalisen identiteetin valjastaminen edellyttää erilaisten roolien ja normien omaksumista, ja näiden roolien realisointia toiminnassa. Myös Fairclough käsittää toimijan omaksuvan useita erilaisia rooleja sosiaalisessa identiteetissään. Nämä roolit ovat ominaisia kulttuurille, joka tuottaa sarjan tietynlaisia mahdollisia ja tarpeellisia rooleja, joita toimijat toimillaan käytäntöön tuottavat. Fairclough'n identiteettikäsityksessä kuitenkin merkittävää on, että hän antaa merkityksen toimijan omalle persoonallisuudelle, joka tuo esitettäviin rooleihin oman luonteenpiirteensä ja vaikuttaa spesifeihin tapoihin toimia ja realisoida roolia. (Fairclough, 2003, 161.)

4.2. Kriittinen diskurssianalyysi

Kriittinen diskurssianalyysi (Critical Discourse Analysis, CDA) on teoreettismetodologinen tutkimussuuntaus, joka tutkii kieleen ja diskursseihin manifestoituneita, piileviä sosiaalisia rakenteita, jotka tuottavat valtaa, kontrollia ja eriarvoisuutta (Wodak, 2001, 2). Se sisältää kriittiselle tieteentekemiselle ominaisen muutoksen mahdollisuuden ja erilaisten valtarakenteiden paljastamista. Siinä diskurssi mielletään erilaisina tapoina nähdä ja kokea todellisuus, joka heijastuu paitsi toimijoiden omaan tapaan käsittää maailma mutta myös keinoihin luoda sosiaalista järjestystä. (van Dijk, 2008, 6-10.) CDA-tutkimuksen tarkoituksena on lopulta tuottaa tietoa piilevistä valtarakenteista, josta on käytännönrelevanssia reaali maailmassa (Meyer, 2001, 15). Erilaisilla sosiaalisen todellisuuden versioilla voi olla hyvinkin erilaisia seurauksia, ja diskursseilla ja käytännöllä luodaan ja tuotetaan alistussuhteita. Esimerkiksi diskurssien tuottamat subjektipositiot rajoittavat toimijoita, ja diskurssit itsessään sisältävät tapahtumien mahdollisuudet. Näin ne väijäämättä poissulkevat mahdollisuuksia pois. Diskurssit vaikuttavat tapoihin toimia, identiteetteihin ja maailmankuvaan.

Kriittinen diskurssianalyysi ei ole varsinaisesti tarkoin määritelty tutkimuksen keino, vaan se sisältää tietynlaisen teoreettismetodologisen viitekehyksen (perustuen konstruktivismiin ja diskurssianalyysiin) sekä kriittisen tieteen normatiivisen elementin emansipaatiosta (van Dijk, 2001, 353). Laadullisen tutkimuksen lajina CDA sijoittuu pääsääntöisesti ymmärtävän ja tulkitsevan tutkimuksen piiriin (Meyer, 2001, 16). Kriittisen diskurssianalyysin perinteiset teoreetikot, kuten Teun van Dijk, Ruth Wodak, Siegfried Jäger ja Norman Fairclough, vaihtelevat kukin teoriasuuntauspainotuksissaan. Osa asemoi itsensä Michel Foucault'n innoittaman sosiologisen valtaa ja yhteiskuntaa tutkivaan poststrukturalistiseen perinteeseen, kun taas osa painottaa psykologista sosio-kognitiivista otetta ja osa painottaa selkeästi lingvistisempää tutkimusta tai historiallis-diskursiivista teoretisointia. (Meyer, 2001, 17–18.) Myös kriittisen diskurssianalyysin kriittinen tieteellisyys jakaa akateemikoita: osalle kriittisyys juontaa Frankfurtin koulukunnan filosofien kriittisen tieteen käsityksistä kun taas osa käyttää gadamerilaista hermeneutiikkaa metateoreettisena ohjenuorana. Kuten Meyer toteaa, CDA:n sisältä ei juuri löydy selkeää teoreettista tienviittoa tutkijalle, eikä teorian, menetelmän, käsitteiden ja diskurssien tutkimukselliseen käsittelyyn ole mitään ainoaa oikeaa systemaattista tapaa havaittavissa (Meyer, 2001, 18–19).

Kriittinen diskurssianalyysi kaikessa epämääräisyydessään teoreettismetodologisena lähestymistapana asettaa tällekin tutkimukselle haasteita tieteentekemisen kurinalaisuudelle, sillä

etenkään positivistisen tieteentekemisen kriteerit tuskin täyttyvät, mutta sen voi nähdä myös mahdollisuutena. Kuten on aiemmin jo todettu, on tämän tutkimuksen kohteena perin juurin luonteeltaan kompleksi sosiaalinen ongelma, josta systemaattisuus ja selkeä kausaalisuus ovat varsin kaukana. Voidaan väittää, että turvallisuus ymmärrettynä diskursiivisena ilmiönä ja kahden valtion väliset suhteet ovat mitattavuuden ja kausaalisuussuhteiden deterministisen määrittämisen ulottumattomissa. Siten ongelman läpivalaisu ja sen ratkaisun mahdollisuuksien kartoitus kannattaa tehdä sellaisilla työkaluilla, jotka parhaiten tutkimuksen tavoitteita tukevat. Näin ollen tutkimuksen anti, vaikkakin tulkinnallinen, perustuu rehellisiin tutkimuksellisiin lähtökohtiin. Tutkimuksen tuloksilla vain siten voi olla käytännön relevanssia uuden ymmärryksen tuottamiseen monimutkaisesta, poliittisesti merkittävästä ongelmasta joka pohdituttaa laajasti aina kansalaisista mediaan ja päätöksentekijöihin. Siksi kriittinen diskurssianalyysi on tähän tutkimukseen tutkijan mielestä kaikista sopivin, ja antaa riittävästi tilaa kriittiselle tarkastelulle sekä vapauksia tulkintaan.

Kriittinen diskurssianalyysi keskittyy tutkimaan sosiaalisia käytäntöjä ja niiden taustalla vaikuttavia diskursseja. Tarkemmin kriittinen diskurssianalyysi tutkii diskurssien välistä suhdetta, sekä diskurssien suhdetta toimintaan, subjekteihin, instrumentteihin, objekteihin, aikaan ja paikkaan, tietoisuuden muotoihin ja arvoihin. (Fairclough, 2003, 205–207.) Toisin sanoen, tutkimussuunnan työt käsittelevät lähes vääjäämättä valtaa, historiaa ja ideologiaa (Wodak, 2001, 3). Fairclough'n tulkinnan mukaan sosiaaliset käytännöt ilmentävät kaikkia edellä mainittuja asioita, ja ne osaltaan rakentavat sosiaalista todellisuutta (Fairclough, 2003, 205–207).

Kriittinen diskurssianalyysi tutkii erityisesti sitä miten diskursiiviset rakenteet ilmentävät, tuottavat, legitimoivat tai haastavat valtasuhteita ja vallankäyttöä. (van Dijk, 2001, 353). Diskurssit ovat historiallisesti rakentuneita, aikaan ja paikkaan sidoksissa olevia vallankäytön rakenteita. Niiden legitimizeetti juontaa juurensa valtaapitävien ideologioista. (Wodak, 2001, 3.) Van Dijk määrittelee yksinkertaisella tavalla vallankäytön kollektiivisella tasolla niin, että jokin ryhmä kykenee vaikuttamaan toisen ryhmän jäsenten ajatuksiin ja toimintaan jossain määrin. Valtaa on erilaisia, riippuen vallanlähteistä (taloudellinen, voimankäyttö, informaatioon perustuva jne.). Kriittistä diskurssianalyysiä on kritisoitu siitä, että se ei ole analyysiä lainkaan, vaan ideologista tulkintaa (Widdowson, 1995, 169).

Diskurssit sisältävät representaatioita siitä miten asiat ovat nyt ja miten ne ovat aiemmin olleet. Sen lisäksi diskurssit sisältävät myös käsityksen siitä, miten asiat voivat olla, miten niiden tulisi olla ja miten niiden on mahdollista olla. Ne sisältävät siis mielikuvituksen elementin, joiden on mahdollista realisoitua sosiaalisten käytäntöjen kautta ja jopa materialisoitua. Nämä

mielikuvitelmadiskurssit voivat myös transformoitua uusiksi olemisen tavoiksi ja identiteeteiksi, jolloin toimijat omaksuvat uudenlaiset diskurssit osaksi toimintaansa, ajatusmaailmaansa, olemistaan ja osaksi omakuvaansa. Sen lisäksi muutoksen mahdollisuus sisältyy sosiaalisen todellisuuden refleksiiviseen luonteeseen. (van Dijk, 2001, 350–353.)

Kriittistä diskurssianalyysiä käytetään tässä tutkimuksessa löyhässä mielessä, siinä suhteessa että tutkimuksessa ei kehitetä varsinaisesti omaa menetelmää tai pyritä operationalisoimaan tutkimussuuntaa yhdessä linguististen tai sosiaalipsykologisten menetelmien kanssa. Tutkimukselle keskeistä on kriittisen diskurssianalyysin kriittisen tieteen elementti sekä diskurssien, vallan ja sosiaalisten rakenteiden tutkiminen. Metodologiana se toimii tässä lukemisen ja tulkinnan tapana, joka sisältää selkeän normatiivisen agendan ja tekee itse diskursiivisesti mahdolliseksi (ja samalla rajaa pois) tutkia ongelmaa kyseisestä viitekehyksestä käsin.

4.3. Emansipaatio kulttuurimuutoksen avulla?

Tutkimuksen normatiivinen agenda on selvittää, miten Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteellisella muutoksella voidaan aikaansaada Turkin kurdeille paremmat elinolot Turkissa. Muutos Turkin kurdien ihmisoikeuksien toteutumisen ja fyysisen sekä ontologisen turvallisuuden saavuttamiseksi voidaan käsittää *emansipaation* käsitteen avulla. Emansipaation käsite on operationalisoitu tähän tutkimukseen käyttämällä kriittisen turvallisuustutkimuksen käsitystä emansipaatiosta ja sen suhteesta turvallisuuteen. Aiheesta on kirjoittanut Ken Booth teoksessaan ”Theory of World Security” (2007), joka kuuluu kriittisen turvallisuustutkimuksen koulukunnan kivijalkaan. Kriittisen turvallisuustutkimuksen tulkinta emansipaatiosta on valittu, koska se soveltuu erinomaisesti tutkimuksen konstruktivismiin ja kriittisen diskurssianalyysin koostamaan teoreettismetodologiseen viitekehykseen. Kaikki sisältävät samankaltaisia ontologisia ja epistemologisia olettamuksia.

Emansipaatiolla tarkoitetaan vapautta jostakin rajoitteesta. Valituksen aikakaudella jalostunutta käsitettä on käytetty yleensä tilanteissa, jossa kamppaillaan jonkinlaista sortoa vastaan. Turkin kurdien tapauksessa rajoitteet ovat esimerkiksi ihmisoikeusrikkomukset valtion toimesta, heidän kohtaamansa väkivalta ja syrjintä. Ajan saatossa käsite on yhdistetty myös poliittisiin pyrkimyksiin, joissa tavoitteena on parempi maailma. Ken Booth määrittelee emansipaation näin:

Poliittisena diskurssina emansipaatio pyrkii turvaamaan ihmisten vapauden toimia vapaasti valitsemallaan tavalla, ilman että ne rajoittavat toisten ihmisten samanlaista vapautta. Emansipaatio käsitteenä sisältää tiedon filosofisena ankkurina toimimisen, yhteiskunnallisen kehityksen teorian ja sorron vastaisen vastarinnan

sosiaalisen käytännön. Emansipaatio on ihmisyyden poliittinen keksintö, filosofia ja teoria. (Booth, 2007, 111–112.)

Poliittisena projektina emansipaatio on aikaan sidottu, epälineaarinen prosessi. Se ei ole mikään väistämätön kehityskulku ja se on luonteeltaan dynaaminen. Se sisältää olettamuksen maailmasta, jossa poliittiset projektit ovat ylipäättään mahdollisia. (Booth, 2007, 112.) Toisin sanoin, emansipaatio sisältää oletuksen muutoksen mahdollisuudesta. Vastarinnan käytäntönä emansipaatio tarjoaa viitekehyksen pyrkimyksille saavuttaa lyhyt- ja pitkäaikaisia tavoitteita poliittisella toiminnalla, jonka taustalla on kritiikki (Booth, 2007, 112).

Emansipaatio perustuu valistuneeseen totuuskäsitykseen, siten että emansipaatiota ei voida sanoa olevan olemassa, mikäli ihmisten vapaus on edelleenkin rajattua (Booth, 2007, 113). Tällainen käsitys valistuneesta totuudesta on ominaista kriittiselle teorialle, kun taas esimerkiksi poststrukturalistit ja muut postmodernistit kyseenalaistaisivat totuuden olemassaolon subjektiivisen käsityksen ulkopuolella. Booth määrittelee myös virheellisen emansipaation, joka on emansipaation julistaminen joksikin universaaliksi ilmiöksi ja jolla yleensä naamioidaan jonkun valtaintressejä. Ihmisyyden keksintönä emansipaatio tarkoittaa ihmisyyden fyysisen olemassaolon jälkeistä tilaa, joka sisältää jalostuneita tunteita ja toiveita, sekä ideaaleja ja mielikuvitusta paremmasta tulevaisuudesta. (Booth, 2007, 113–114.)

Boothille emansipaation ja turvallisuuden suhde on seuraavanlainen: turvallisuus on väline, jolla emansipaatio saavutetaan. Turvallisuutta voidaan käyttää välineenä, ja sen tulisi sisältää ideaaleja vapaudesta ollakseen väline emansipaatiolle. (Booth, 2007, 115.) Mikäli turvallisuus on väline, jota voidaan käyttää emansipaation saavuttamiseen, on loogista että turvallisuutta voidaan käyttää välineenä myös muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällaisia voidaan ammentaa esimerkiksi erilaisista valtaintresseistä, jotka itseään ruokkivat sortavista rakenteista. Boothille koko kansainvälisen yhteisön läpäisevä turvallisuus on mahdollista vain emansipatorisen poliittisen projektin tuloksena, jossa sortavat rakenteet on poistettu ja ihmiset ovat löytäneet keinon harjoittaa turvallisuutta yhdessä, eikä toisiaan vastaan (Booth, 2007, 114).

Booth määrittelee turvallisuuden (security) turvallisuuden (safety) olotilana ja tuntemuksena. Se on turvattomuuden poissaoloa, eli elämää jossa turvattomuus ei määrittele elämisen vaihtoehtoja detrimentaalisessa suhteessa. Turvallisuus on aina suhteellista ja subjektiivisesti ymmärrettävissä, ja sillä on suurta välineellistä arvoa politiikassa. (Booth, 2007, 110.) Boothin turvallisuuskäsitys ei erikseen tunnista ontologista turvallisuutta, joten ontologisen turvallisuuden ja emansipaation suhteen määrittelemine siirtyy tämän tutkimuksen harteille.

Valistuneeseen kritiikkiin ja tietoon perustuen on johdonmukaista käsittää ontologisen turvallisuuden suhde emansipaatioon samankaltaisena kuin fyysisen turvallisuuden: emansipaatio edellyttää ontologista turvallisuutta. Mikäli joku kärsii ontologisesta turvattomuudesta, on virheellistä väittää emansipaation toteutuneen. Emansipaatio on määritelty sortavien rakenteiden ja vapautta rajoittavien tekijöiden poissaolona. Sosiaalisessa todellisuudessa immateriaaliset rakenteet ovat yhtä todellisia kuin materiaalisetkin rakenteet, joten sosiaalisten sortavien rakenteiden poissaolo on yhtälailla emansipaation edellytys konstruktivistisessä viitekehyksessä. Kuten ontologisen turvallisuuden teoreetikot ovat todenneet, joskus ontologinen ja fyysinen turvallisuus ovat keskenään ristiriidassa. Kuitenkin emansipaation edellytyksenä on deterministisen turvattomuuden poissaolo, ja se koskee niin ontologista kuin fyysistä turvattomuutta. Sen seurauksena voidaan päätyä sellaiseen lopputulemaan, että todelliseen emansipaatioon voidaan päästä harjoittamalla ontologista ja fyysistä turvallisuutta ja poistamalla sekä ontologista että fyysistä turvallisuutta uhkaavia rakenteita. Ihmisten tulee löytää keinoja harjoittaa molemmankaltaisia turvallisuuksia yhdessä, ei toisiaan vastaan. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia identiteettien muodostumiseen, esimerkiksi niin, että kansainvälisen yhteisön rauhanomaisessa ja turvallisessa tilassa identiteetit rakentuvat ystävyyksien, ei kilpakumppanien tai vihollisten varaan. Tästä päästäänkin emansipaation ja kulttuurien väliseen suhteeseen, jota seuraavaksi tarkastellaan.

Wendtin määritelmän mukaan kantilainen kulttuuri edellyttää ystävyyyksiä perustuen kansalliseen turvallisuuteen. Ystävien välillä vallitsee molemminpuolisen avunannon ja väkivallattomuuden periaatteet. (Wendt, 1999, 299.) Kantilainen kulttuuri ei edellytä samanlaista sidettä toimijoiden välillä muissa kuin kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä, Wendtin mallin mukaan. Kun ontologista turvallisuutta tarkastellaan emansipaatiota tuottavana välineenä, voidaan nähdä sen perustuvan pitkälti muihin asioihin kuin vain kansalliseen turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Ontologista turvallisuutta tuottavat sosiaaliset käytännöt, normit ja stabiilit vuorovaikutussuhteet ja subjektipositiot. Kantilaisessa kulttuurissa ontologisen turvallisuuden tila on saavutettavissa vakiintuneissa ystävyyssuhteissa. Emansipaation toteutumiseen kantilainen kulttuuri, jossa ystävät eivät tapa toisiaan, ei kuitenkaan riitä. Emansipaatio edellyttää myös sellaisien sosiaalisten rakenteiden purkua, jotka ihmisten vapautta rajoittavat. Kurdien tapauksessa se tarkoittaa esimerkiksi ihmisoikeuksien toteutumista. Kansainvälisen yhteisön kulttuurimuutos sortavia rakenteita muuttavana prosessina ei siis itsessään ole riittävä emansipaation toteutumiseen.

Wendtin sosiaalisen teorian sisältämät kulttuurikäsitteet eivät ole riittäviä muutoksen välineitä emansipaatiolle. Wendt itse antaa kuitenkin välineitä teorioidensa jatkumolle. Hän peräänkuuluttaa

kansainvälisen yhteisön refleksiivisyyden taitoa, joka ei ole utopiaa vaan johon konstruktivistinen maailmankäsitys antaa mahdollisuuden. Refleksiivisyyden avulla, joka kumpuaa toimijoiden kyvystä muuttaa rakenteita niiden dualistisesta suhteesta johtuen, kansainvälisen yhteisön on mahdollista uudelleen määrittää yhteisön rakennetta. Rakennetta tulisi uudistaa holistisista ja idealistisista lähtökohdista. Se tulisi tehdä paitsi valtioiden ympärillä niin myös läpivalaisten valtion. (Wendt, 1999, 376.) Wendt osuu naulan kantaan. Kantilainen kulttuuri perustuu edelleen valtiokeskeiseen järjestykseen, jolla on usein sortavia vaikutuksia kurdien kaltaisia vähemmistöjä kohtaan. Toisaalta myös valtion uudelleen määrittäminen itsessään ja sen sortavien rakenteiden purkaminen voivat antaa ainekset kantilaiseen valtiokeskeiseen kulttuuriin, jossa emansipaatio mahdollistuu. Wendtin idealistiset lähtökohdat kansainvälisen yhteisön uudelleen rakentamisessa yhtenevät emansipaation käsitykseen, ja siten emansipaatio ja vapaus ovat keskeisessä roolissa Wendtin maalaamassa rauhanomaisessa, paremmassa yhteiskunnassa johon tutkimuksen ja poliittisen toiminnan tulisi ja on mahdollista pyrkiä. Kansainvälisen yhteisön toimijat itse määrittävät rakenteensa, missä piilee muutoksen ja vapauden mahdollisuus.

Yhdysvaltain roolin voisi käsittää muutoksessa olevan merkittävä, vaikka kurdit eivät suoraan kärsi sen toimesta harjoitetuista rajoitteista. Yhdysvallat on globaalina hegemonina sellaisessa asemassa, jossa se voisi painostaa Turkia kurdien oikeuksien puolesta, tai olla eturintamassa rakentamassa erilaista kulttuuria. Kuten tutkielman aineistosta selviää, Yhdysvaltain virallisissa lausunnoissa puolustetaan globaalisti ihmisoikeuksia ja erityisesti amerikkalaisten kumppaneita ja liittolaisia. Oletuksena kuitenkin on, että Yhdysvallat ei aja kurdien oikeuksia, vaikka siihen pystyisi vaikuttamaan. Siksi Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteen tulisi muuttua.

5. Yhdysvaltain Turkki-politiikan sekä Turkin kurdikysymyksen historiallinen tausta

Tutkielman historiallisen tausta-aineiston koostaminen on haastava tehtävä, sillä erityisesti kurdikysymyksen ymmärtämiseksi on aloitettava aina Ottomaanien valtakunnan hajoamisesta. Turkin politiikan tutkimuksessa käytäntö on muutenkin yleinen, ja siten myös perusteltu tähän tutkimukseen. Vaikka tutkimuksen kohteena on Yhdysvaltain Turkki-politiikka ja kurdikysymys vain kolmen vuoden aikana, eli vuosina 2013–2015, vaativat tutkimusongelma sekä teoreettismetodologinen viitekehys laajempaa historiallista tarkastelua aiheesta, jotta mitään tieteellisesti relevanttia johtopäätöstä voidaan tehdä. Historiallinen taustoitus keskittyy pitkälti

Turkkiin, ei Yhdysvaltoihin, koska Yhdysvaltain politiikka toimii ikään kuin linssinä, jonka läpi varsinaista tutkimuskohdetta tarkastellaan. Taustoitukseen on valittu historiallisia teemoja ja tapahtumia, jotka pohjustavat lukijan ymmärrystä a) kurdikysymyksestä, b) Turkin politiikasta suhteessa kurdeihin sekä ulkopoliitikasta ja c) Yhdysvaltain Turkki-politiikasta.

5.1. Turkin tasavallan itsenäisyys ja ensimmäiset vuodet

5.1.1. Ottomaanien valtakunnan viimeiset vuodet

1800-luvun lopussa turkkilaisia ja kurdeja yhdistivät samankaltainen identiteetti-kompleksi. Ottomaanien valtakunnassa turkkilaisuus ja kurdilaisuus merkitsivät takapajuista, sivistymätöntä maalaisuutta. Näin ollen monet etnisesti turkkilaiset ja kurdit, jotka asuivat ja työskentelivät kaupungeissa, omaksuivat mieluummin ottomaanisen identiteetin, johon liittyi paljon kosmopoliittisempia merkityksiä. Kun Ottomaanien valtakunta suistui vaikeuksiin, oli edessä paitsi hallintorakenteiden myös identiteetin mullistus. Tämän seurauksena myös monet Anatoliassa asuvat kurdit tukeutuivat vanhaan, ottomaaniseen identiteettiin, joka tarjosi vakautta ja turvaa suurien mullistusten keskellä. (McDowall, 2004, 88.) Ottomaanien valtakunta kohtasi hyvin samankaltaista kansallisvaltiokehitystä, kuin mitä 1800-luvun Euroopassa oli vireillä. Myös kurdeilla heräsi etnisyyteen perustuvia kansallisidentiteettejä, joista McDowallin mukaan osaa motivoi nationalistiset ja separatistiset pyrkimykset kun taas osalle kurdilainen identiteetti tarjosi sosioekonomisia siteitä ja turvaa (McDowall, 2004, 89). Ottomaanien valtakunta kohtasi kuitenkin noin 50 erilaista kurdiryhmien kapinaa, jotka eivät silti olleet tavoitteiltaan nationalistisia. Kapinoiden sammuttamisen seurauksena erityisesti uskonnolliset johtajat ja koulukunnat kasvattivat merkitystään kurdiheimojen keskuudessa. (Barkey, Fuller, 1998, 7.)

Kuitenkin nuorturkkilaisten vuoden 1908 vallankumous ja sitä edeltävät turkkilaisen identiteetin herääminen pakottivat lopulta muutkin muslimiväestöt tarkastelemaan omaa etnistä taustaansa. (MacDowall, 2004, 92.) Nuorturkkilaisten lyhyellä liberaalilla aikakaudella turkkilaisissa kaupungeissa, erityisesti Istanbulissa, alkoi muodostua kurdieliittien ryhmiä, joita yhdistivät yhtenäisen Kurdistanin pyrkimykset. Lisäksi perustettiin useita kurdinkielisiä julkaisuja ympäri maata. Tässä vaiheessa kurdeilla ei ollut vielä separatistisia tavoitteita. Kuitenkin sen jälkeen, kun nuorturkkilaiset hylkäsivät liberaalin agendansa ja omaksuivat etno-nationalistisen ja autoritäärisen politiikan, alkoi myös kurdinationalististen liikkeiden alasajo yhdessä kreikkalaisten ja armenialaisten vainojen kanssa. Kurdien uhka nuorturkkilaiselle Ottomaanien valtakunnalle sai tulta alleen 1910-luvun alussa, kun kurdiryhmät Istanbulissa alkoivat kerätä potentiaalia mobilisoida

kurdeja liittoutumaan venäläisten kanssa, jotka olivat kurdijohtajille luvanneet autonomisen kurdialueen. Koordinoitua nousua ei koskaan tapahtunut, mutta Istanbul herkistyi kurdinationalistisille pyrkimyksille ja erityisesti kurdien ja venäläisten kytköksille (vaikka todellisuudessa vain muutamalla kurdilla oli mitään tekemistä venäläisten kanssa). (McDowall, 2004, 88–102.)

Osana nuorturkkilaisten toteuttamaa surullisen kuuluisaa armenialaisten kansanmurhaa, myös kurdien pakkosiirto ja assimilaatio olivat nuorturkkilaisten agendalla. Ensimmäisen maailmansodan aikana arviolta 700 000 kurdia kohtasivat pakkosiirron pienissä ryhmissä. Kuolemanmarssien selviytyjät muuttivat länteen, mutta jopa puolet kuoli karuissa olosuhteissa. Kurdistan ajautui keskelle nälänhätää ja tauteja. (McDowall, 2004, 104–108.) Vaikka on totta, että ennen omaa pakkosiirtoaan osa kurdeista oli turkkilaisten mukana armenialaisten pakkosiirrosta ja murhissa, ovat kurdien ja muiden vähemmistöjen kohtaamat väkivaltaisuudet nuorturkkilaisten aikakaudella usein unohdettu historian tutkimuksessa. (Schaller, Zimmerer, 2008, 7-9).

Nuorturkkilaisten pan-turkkilaisen ajattelun taustalla vaikuttivat ottomaani filosofi ja sosiologi Ziya Gökalpin (1876–1924) ajatukset ja kirjoitukset. Gökalp oli aktiivisesti mukana nuorturkkilaisessa liikkeessä, joskin hän ei koskaan osallistunut politiikkaan aktiivisesti. Gökalp oli itse syntynyt Diyarbakirissa, hän oli kurdi-turkkilainen ja puhui sujuvasti sekä turkkia että kurdia. Gökalp kuitenkin omaksui turkkilaisen identiteetin ja painotti turkkilaista taustaansa. Hänestä tuli CUP:n merkittävin ideologi, ja useat 1913–1923 aikana tehdyt reformit Turkissa perustuivat Gökalpin ideologiseen taustaan. Turkin modernisaatio kansallisvaltioksi seurasi pitkälti Gökalpin osoittamaa suuntaa. Gökalp näki yhteiskunnallisen kehityksen perustuvan erityisesti kulttuuriin, joka dominoi kehityksen lopullista vaihetta: kansallisvaltiota. Hänen mukaansa aluksi ihmiskunta eli heimoyhteiskunnissa, joissa kieli ja rotu yhdistivät. Sen jälkeen muodostui uskonnollisia yhteisöjä. Kehityksen huipentumana oli kansallisvaltio, jossa kulttuuri ja sivistys määrittivät yhteiskuntaa. Gökalp näki uskonnon roolin eettisen ajattelun ja arvojen lähteenä, joka oli sellaisenaan säilytettävä turkkilaisen kulttuurin pohjana. Uskonto oli kuitenkin erotettava valtiosta, ja esimerkiksi naisille suotava tasa-arvoinen asema miehiin nähden. Gökalpin mielestä islam oli pelastettava maallisuudelta. Gökalpin ajatukset resonoivat edelleen turkkilaisessa kulttuurissa, ja ajatuksilla oli merkittävä vaikutus Turkin tasavallan muodostumiseen. (Shaw, Shaw, 1977, 301–303.) Gökalpin yhteiskunnallisen kehityksen ajattelussa kiteytyvät myös turkkilaisten suhtautuminen kurdeihin vielä tänäkin päivänä: perinteiset uskontoon ja heimoihin perustuvat kulttuuriset piirteet, jotka Anatolian maaseudulla edelleen vaikuttavat, nähtiin takapajuisina ja kehityksestä jälkeenjääneinä.

Kurdien sijoittuminen maantieteelliseen marginaaliin ja turkkilainen modernisaatioajattelu selittävät kurdien syrjinnän taustaa nykypäivään asti.

5.1.2. Ensimmäinen maailmansota Turkissa

Ennen maailmansodan loppua solmittiin yksi Lähi-idän historian merkittävimmistä sopimuksista. Sykes-Picot sopimus sai nimensä englantilaisen Mark Sykesin ja ranskalaisen Francois Georges-Picotin mukaan. Heistä molemmat olivat diplomaatteja. Myöhemmin myös Venäjä liittyi mukaan sopimukseen, joskin bolsevikkien noustua valtaan Venäjä vetäytyi suunnitelmasta pois. Sopimuksessa jaettiin Ottomaanien valtakunta ympärysvaltojen kesken etupiireihin. Turkkilaisille Sykes-Picot merkitsi nykyisen Turkin valtion maiden pilkkomista kreikkalaisille, venäläisille, italialaisille ja ranskalaisille, kun taas Kurdistan päätyi brittien etupiiriin. Maailmansodan loputtua, kun Sykes-Picot vuosi julkisuuteen, olivat turkkilaiset, armenialaiset ja kurdit epätietoisuuden vallassa tulevaisuutensa suhteen. (McDowall, 2004, 115–117.) Bolsevikkien Sykes–Picot-sopimuksen vuoto maailmansodan viime hetkillä oli häpeällinen Britannialle, Ranskalle ja Yhdysvalloille, mikä heijastuikin esimerkiksi Wilsonin neljäntoista pointin suunnitelmassa (Shaw, Shaw, 1977, 325).

Vuosina 1919–1923 sodittiin Turkin sisällissota, jota kutsutaan myös itsenäisyssodaksi. Sodassa Turkin nationalistit kenraali Mustafa Kemalin johdolla taistelivat Osmanien valtakunnan jakautumista vastaan ja itsenäisen Turkin puolesta. Taistelun toisena osapuolena olivat Istanbul ja sultanaatti, sekä Ranska, Armenia, Kreikka ja Iso-Britannia, jotka valtakuntaa olivat Sykes-Picot-sopimuksen mukaan keskenään jakamassa. Sodan aikana vuonna 1920 solmittiin ulkovaltojen ja Istanbulin Osmanien hallituksen kesken Sévresin sopimus, jossa kurdeille luvattiin autonomiaa. Sévresin sopimusta ei koskaan kuitenkaan ehditty panna toimeen, vaan vuonna 1922 Kemalin joukkojen ajettua ulkovallat pois Turkista ja heidän julistettuaan sultanaatin päättyneeksi kutsuttiin koolle Lausannen rauhankonferenssi. 24.7.1923 allekirjoitettiin Lausannen sopimus, joka tunnusti Turkin suvereenin valtion. (Shaw, Shaw, 1977, 350–368.) Vaikka sopimukseen sisältyi vaatimuksia Turkille vähemmistöjen oikeuksien suojelemiseksi, ei Kurdistania mainittu siinä sanallakaan (liite 2).

Kurdeille aikakausi ensimmäisen maailmansodan lopusta aina Turkin tasavallan perustamiseen oli jokseenkin merkittävä, vaikka kurdit olivat edelleen erittäin jakautuneita keskenään ja mitään yhteistä nationalistista rintamaa ei päässyt syntymään. Britannia flirttaili kurdiheimojen kanssa jopa maalailen mahdollisuuksia autonomisesta Kurdistanista, joka olisi yhtenäinen Britannian

strategisten intressien kanssa. (McDowall, 2004, 115–119.) Lisäksi Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilson sisällytti neljäntoista pointin suunnitelmaansa klausuulin muiden kuin turkkilaisten oikeudesta autonomiaan Ottomaanien valtakunnassa (liite 1). Sévresin sopimuksessa visioitiin myös autonomista Kurdistania (Barkey, Fuller, 1998, 9). Voidaan katsoa, että Länsivallat ruokkivat kurdinationalismin syntyä tunnustamalla kurdien kansallisuuden.

5.1.3. Kemalistien Turkki

Kymmenen vuoden kapinoiden ja sotien sekä massamurhien jälkeen Turkki oli raunioina. Noin 2,5 miljoonaa turkkilaista oli kuollut ja noin kaksi miljoonaa kreikkalaista tai armenialaista oli kadonnut Turkista. Talous oli pahassa taantumassa. Uutta Turkin valtiota alettiin vauhdikkaasti rakentaa Mustafa Kemalin johdolla. Hänet oli valittu presidentiksi, jona hän toimi aina kuolemaansa eli vuoteen 1938 saakka. Myöhemmin Mustafa Kemalille myönnettiin sukunimi Atatürk (suomeksi turkkilaisten isä), joka lienee kenraalin tunnetuin kutsumanimi. (Shaw, Shaw, 1977, 373–374.) Atatürk rakensi Turkista tasavaltalaisen valtion, joka oli olemassa kansalaisia varten ja jossa vanhalla Ottomaanien valtakunnan eliitillä ei ollut jalansijaa. Tasavallan peruseriaatteena oli kaikkien kansalaisten tasa-arvoisuus riippumatta luokasta, uskonnosta tai ammatista. Myös naiset nähtiin tasa-arvoisina. Uskonto ja valtio erotettiin toisistaan, ja Turkin tasavallalle muurattiin sekularistinen perusta, jossa kaikkien uskontojen edustajat olivat samanarvoisia kansalaisia. Vuosien varrella Turkista kehittyi vahva keskijohtoinen valtio. (Shaw, Shaw, 1977, 375–380.) Turkin perustuslaissa vuodelta 1924 kansalaisuus kuitenkin sidottiin turkkilaisuuteen. Suuri osa kurdeista täytti turkkilaisuuden kriteerit, ja heillä oli oikeus olla Turkin kansalaisia, mutta kansalaisuuden saamisen edellytyksenä oli kurdilaisen etnisyyden ja identiteetin hylkääminen. Barkey ja Fuller näkevät, että vuoden 1924 perustuslakiin kylvettiin konfliktin siemenet. (Barkey, Fuller, 1998, 10.).

Vaikka Kemal joukkoineen ennen Turkin tasavallan syntyä vanhoivatkin veljeyden ja yhtenäisyyden nimeen saadakseen kurdit ja Itä-Anatolian mukaansa, ja vaikka Lausannen sopimuksessa luvattiin turvata vähemmistöjen oikeudet, paljastui pian itsenäisyyden jälkeen kemalistien todellinen luonne suhteessa eri etnisyyksien tunnustamiseen. Vaikka Turkin parlamentti hyväksyikin autonomisen kurdialueen, jäi autonomia vain nimelliseksi, mikä paljastui pian myös kurdeille. Kurdin kielen käyttö kiellettiin julkisilla paikoilla ja kouluissa, kurdien armeija oli suoraan Turkin parlamentin käskyn alaisuudessa, Kurdien alueparlamentin virallisena kielenä oli Turkki ja parlamentin pääasialliseksi tehtäväksi jäi vain yliopiston perustaminen. Pian Kurdistanin kylien ja kaupunkien nimet muutettiin turkkilaisiksi ja melkein kaikkiin virkoihin palkattiin vain

turkkilaisia. Kielipolitiikasta johtuen suurin osa kurdeista joutui koululaitosten ulkopuolelle. Koulutuksen ehdoksi muodostui turkin kielen osaaminen, mikä oli osa turkifikaatio-prosessia. (McDowall, 2004, 184–192.)

Kemalistien Turkissa etnisyyksien väliset suhteet muuttuivat pian sellaisiksi, että kurdit miellettiin toisarvoisiksi kansalaisiksi, joilla oli potentiaalia assimiloitua kunnon turkkilaisiksi. Kemalistisessa Turkissa vähemmistöihin suhtauduttiin pitkälti niin, että niiden olemassaoloa ei virallisesti tunnustettu oikeusjärestyksessä tai muuten yhteiskunnassa. Vaikka 20-luvun alussa Mustafa Kemal vetosi kurdien ja turkkilaisten yhteiseen sunni-muslimiuteen ja sen mukana tuomaan veljeyteen, oli lopputulos kemalistisessa Turkissa kalifaatin lakkauttaminen ja sen myötä myös uskonnon ja valtion täydellinen erottaminen. Turkki siirtyi kansallisvaltiomalliin, jossa kurdeilla ei ollut mitään veljeyttä turkkilaisten kanssa, toisin kuin islaminuskoon perustuvassa kalifaatti-sultanaatissa. Atatürk lakkautti useita eri uskonnollisia instituutteja, jotka erityisesti Kurdistanissa olivat merkittävässä roolissa yhteiskunnassa. Turkissa siirryttiin väkivalloin sekularistiseen yhteiskuntajärjestykseen. (McDowall, 2004, 195–198.)

Osa kurdeista nousikin kapinaan, joista ensimmäinen oli Diyarbakirista vuonna 1925 alkanut Sayikh Saidin kapina. Kapinallisia auttoivat venäläiset kommunistit. Kun kapina alkoi kasvattaa suosiotaan erityisesti konservatiivien keskuudessa, vastasi Atatürk siihen päättäväisesti. Turkkiin perustettiin jälleen alueelliset Itsenäisyystuomioistuimet, joilla oli oikeus itsenäiseen oikeudenkäyntiin ja teloitukseen. Niistä tuli kemalistien vastustajien kukistamisen väline. Saidin kapina kukistettiin nopeasti ja sen johtajat vangittiin ja teloitettiin Itsenäisyystuomioistuimessa. Turkin valtion väkivaltaisista tukahduttamistoimista huolimatta se jätti jälkeensä kuitenkin kyteväen kurdikapinahengen. (Shaw, Shaw, 1977, 381–382; Barkey, Fuller, 1998, 13; McDowall, 2004, 196–198.)

Kurdit kohtasivat väkivaltaa myös silloin, kun kemalistien johdolla kurdien pakkosiirrot alkoivat. Pakkosiirtoja toteutettiin vuonna 1934 hyväksytyssä laissa, joka jaotteli Turkin kolmeen alueeseen: yhdellä alueella asuivat turkkilaiset, toisella muut kuin turkkilaiset, jotka tulisi assimiloida turkkilaiseen väestöön, ja kolmas tulisi evakuoita kokonaan. Turkin armeijan joukot tuhosivat kokonaisia kyliä Itä-Anatoliassa ja toteuttivat joukkosurmia. Jo aiemmin Turkin sisällissodan aikana kristityt oli ajettu pois Kurdistanin alueilta ja kristityt kylät tuhottu. Kristityt olivat muodostaneet Kurdistanissa kauppiaiden ja muiden elinkeinojen keskiluokan, joten heidän ulosajonsa ajoi Kurdistanin taloudelliseen kurjuuteen, mikä johti alueen infrastruktuurin romahdukseen. (McDowall, 2004, 196–202.)

Kurdeihin kohdistuva väkivalta huipentui Dersimin joukkomurhassa vuonna 1938. Dersim oli jo pitkään ollut kurdikapinallisuuden kehto, ja provinssista tuli jälleen kapinan syntykoti. Kemalistien hallinto oli päättänyt kukistaa kurdivastarinnan, ja Dersimiin kohdistui erityisen voimakas turkifikaatioprosessi, jonka seurauksena kyliä tuhottiin ja ihmisiä pakotettiin evakkoon. Dersimin nimi oli muutettu Tunceliksi, joka edelleen on provinssin virallinen nimi. Dersimin puhdistus huipentui sotilasoperaatioon, jonka seurauksena arviolta 40 000 kurdia tapettiin. Dersimin jälkeen kurdikapinarintama hiljeni kymmeniksi vuosiksi. (McDowall, 2004, 207–210.) Myöhemmin on selvinnyt, että armeija käytti Dersimissä kemiallisia aseita kapinallisia vastaan. Dersim resonoi edelleen nyky-Turkissa, ja esimerkiksi oppositiopuolue CHP:n puheenjohtaja Kemal Kılıçdaroğlun perhe joutui pakkosiirron kohteeksi Dersimissä. (Ayata, Hakyemez, 2013, 136.) Vuonna 2011 silloinen Turkin pääministeri Recep Tayyip Erdoğan pyysi julkisesti anteeksi Dersimin tapahtumia. Anteeksipyyntö oli ensimmäinen kerta, kun Turkki virallisesti tunnusti joukkomurhan tapahtuneen. (BBC, 23.11.2011.)

Yhteenvedona voidaan todeta, että kylmän sodan aikakauteen mentäessä Turkin kurdien asema Turkissa oli sinetöity kakkosluokan kansalaisuuteen. Suurin syy kurdien kohtaamaan syrjintään Turkissa historiallisesti tarkasteltuna on nationalismi ja sen turkkilainen versio, kemalismi. Turkkiin muodostunut kvasi-demokraattinen, autoritarismia lähenevä poliittinen järjestelmä yhdistettynä pan-turkismien ideologiaan rakensivat moderniin Turkkiin etnisten vähemmistöjen oikeuksia polkevat sosiaaliset rakenteet. Merkittävimpiä syitä taas kurdien oman agendan ajamisen heikkoudelle ovat kurdipopulaation sisäiset erimielisyydet ja vahvan, yhteisen identiteetin puute. Yhteisen identiteetin olemassaolo nykypäivänäkin on varsin kyseenalaista, ja vaikuttaisi siltä, että identiteetti on muodostunut erityisesti antiteesinä pan-turkismille. Länsivaltojen rooli Turkin ja kurdien suhteessa oli merkittävä ensimmäisen maailmansodan jälkeen, kun valtioiden rajoja piirrettiin uudelleen, mutta sen jälkeen on kurdikysymys pysytellyt Turkin sisäisenä asiana westfalenilaiselle valtiojärjestykselle ominaiseen tapaan. On Turkin valtion edun mukaista pitää kurdikysymys sisäisen turvallisuuden kysymyksenä, joskin Daeshin nousu vuonna 2014 toi pinnalle jälleen kurdikysymyksen transnationalistisen ulottuvuuden.

5.2. Kylmä sota, Turkki ja Yhdysvallat

5.2.1. Trumanin doktriini

Turkin ja Yhdysvaltain tiiviin suhteen voidaan nähdä alkaneen Trumanin doktriinista. Sillä viitataan maaliskuussa 1947 Yhdysvaltain presidentti Trumanin kongressille antamaan suositukseen, jossa

esitetään Yhdysvaltain tukea Kreikalle ja Turkille Neuvostoliiton kommunistista uhkaa vastaan. (Truman, 1947.) Laajemmin doktriinilla tarkoitetaan Yhdysvaltain kommunisminvastaista politiikkaa, jonka puitteissa Yhdysvallat antoi taloudellista ja sotilaallista tukea eri tahoille ja johon sisältyi esimerkiksi Euroopan uudelleenrakentamista varten tarkoitettu massiivinen apupaketti Marshall Plan. Trumanin doktriinille ominaista oli demokratian tukeminen autoritääristä valtaa vastaan muissa valtioissa..

Toisen maailmansodan aikaan Turkki pitäytyi neutraalina osapuolena. Pian toisen maailmansodan jälkeen Turkki kuitenkin kallistui ratkaisevasti länteen, koska Neuvostoliitto vaati Turkkia luopumaan Karsin ja Ardahanin provinseista sekä sallimaan Neuvostoliiton tukikohdan Bosporin salmella. Turkille Yhdysvallat oli Länsivalloista luontevin liittolainen, sillä maiden välillä ei ollut yhtä raskasta historiallista taakkaa kuin Turkilla oli Ranskan tai Iso-Britannian kanssa (vrt. Turkin sisällissota) (Harris, 2004, 67). Bosporinsalmella on erityinen strateginen merkitys, sillä se on väylä Mustamerelle. Washingtonissa tulkittiin Neuvostoliiton vaatimukset niin, että Neuvostoliitto oli valmis sotilaallisiin operaatioihin erityisesti Bosporin salmella. Lännessä pelättiin Neuvostoliiton pyrkivän Turkin kontrolliin ja itsenäisyyden horjuttamiseen. Lefflerin mukaan arviot olivat todennäköisesti ylimitoitettuja, ja niiden vokalisoinnin tavoitteena oli voittaa amerikkalaisten tuki Trumanin doktriinille, mutta ne kuitenkin johtivat Yhdysvaltain tukeen Turkille ja Turkin Nato-jäsenyyteen. Yhdysvalloille liittolaisuus Turkin kanssa kylmässä sodassa oli erityisen tärkeää strategisesti, sillä Turkin geopoliittinen sijainti on kriittisessä roolissa Lähi-idän suuntaan. Turkista käsin oli mahdollista estää Neuvostoliiton pääsy Pohjois-Afrikkaan ja Suezin kanavaan, sekä katkaista Neuvostoliiton öljylähteet Lähi-idästä. Turkki oli erityisen houkutteleva ilmavoimien tukikohdaksi. (Leffler, 1985, 811–815.)

Dennis Merrillin mukaan Trumanin doktriini oli käännekohta myös Yhdysvaltain ulkopolitiikassa, sillä se aloitti modernin Yhdysvaltain ulkopolitiikan aikakauden. Modernilla hän tarkoittaa amerikkalaista ulkopolitiikkaa, joka ulottuu globaalisti ja joka rakentuu mieluummin yhteistyöhön ja tasapainoon kuin konfliktiin. (Merrill, 2006, 28.) Kaikki tutkijat eivät ole Merrillin kanssa samaa mieltä, vaan esimerkiksi Gaddis kirjoitti vuonna 1972 julkaistussa artikkelissaan, että Trumanin doktriini oli linjassa Yhdysvaltain 50 vuotta vanhan ulkopoliittisen linjan kanssa, minkä mukaan Yhdysvaltain turvallisuus on riippuvainen Euroopan vakaudesta. Trumanin doktriini heijastaa vain tarvetta ratkaista tilanne, jossa Euroopan vakaus oli vaakalaudalla Iso-Britannian vedettyä Kreikan ja Turkin tuet pois. (Gaddis, 1972, 389.) Vaikka Yhdysvallat on ollut mukana lukuisissa sodissa sen jälkeen aktiivisena osapuolena, on Merrillin argumentissa tolkkua, ja totuus lienee yhdistelmä molempia tulkintoja, eivätkä ne välttämättä ole toisiaan poissulkevia. Trumanin johdolla

Yhdysvallat liittyi myös Natoon, jonka vaikutusta on mahdoton vähätellä aina 50-luvulta tähän päivään, sekä toteutti 12 miljardin dollarin Marshall Planin. Sen jälkeen Yhdysvaltain ulkopoliitiikka on ollut luonteeltaan aidosti globaalia, ja ulkopoliitiikan harjoittamisesta on tullut osa myös massapolitiikkaa, eli se rakentaa myös koko kansan poliittista kulttuuria. Trumanin doktriini tulee erityisesti nähdä suurelle yleisölle rakennettuna suunnitelmana, ei niinkään tarkkoja strategisia intressejä heijastavana toimenä. (Merrill, 2006, 28.)

Lefflerin ja Merrillin analyysit Trumanin doktriinin retoriikasta ja Yhdysvaltain ulkopoliittisen diskurssin moniulotteisuudesta opastavat myös tämän tutkimuksen laadintaa. Yhdysvaltain julkinen ulkopoliittinen retoriikka tähtää modernilla aikakaudella suuren yleisön voittamiseen eikä aina niinkään kerro Yhdysvaltain tarkasta ulkopoliittisesta strategiasta. Sen lisäksi kauniseleinen retoriikka on usein kaukana todellisista teoista, kun kyse on Yhdysvaltain ulkopoliitiikasta (Gaddis, 1974, 386). Tämä asettaa haasteita Yhdysvaltain ulkopoliitiikkaan kohdistuvalle analyysille, mutta toisaalta se avaa myös mahdollisuuksia. Ulkopoliittisen puheen analysoinnissa voidaan tutkia nimenomaan sitä, mitä tarkoitusperiä puheiden taustalla piilee, eli miten Yhdysvaltain johto pyrkii voittamaan suuren yleisön puolelleen ja tukemaan globaalia politiikkaansa, jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä Yhdysvaltain oman territoriaalisen koskemattomuuden kanssa. Ideologien, normien ja kulttuurien lataamat diskurssit eivät ole vailla merkitystä, vaan ne ovat tarkasti valittuja poliittisia välineitä, jotka ovat merkityksellisiä ulkopoliittisen strategian toteutumiselle.

Yhdysvaltain ja Turkin liittolaisuuden syntymistä edesauttoivat molempien maiden sitoutuminen demokratiaan (Harris, 2004, 67). Turkissa demokratisaation aloitti presidentti İsmet İnönü. Sisäpoliittisten tavoitteiden lisäksi İnönün arvioidaan tavoitelleen demokratisaatiolla Turkin lähentymistä lännen ja Yhdysvaltain leiriin polarisoituvassa kylmän sodan alkumainingeissa. Turkin olisi ollut vaikea integroitua länteen, mikäli maa olisi pysynyt de facto autoritäärisenä. Turkki oli perustamisestaan vuonna 1923 lähtien ollut yksipuoluevaltio aina vuoteen 1946 asti. Turkin suhteen Yhdysvalloille demokratisaatiota tärkeämpi oli Turkin strateginen geopoliittinen asema ja sisäinen vakaus, mutta periaatteellinen yhteinen arvomaailma edesauttoi suhteiden alkuvaiheessa. (Kayaoğlu, 2009, 321–322.) Yhteistä arvopohjaa rakensi myös kemalistien sekularismi, joka vähensi kitkaa eri uskontokuntia edustavien maiden välillä. Maiden eliitit olivat tietämättömiä islamin jatkuvasta merkityksestä Turkin periferiassa. (Harris, 2004, 67.)

Turkille Trumanin doktriini oli paljon kaivattu lääke sen taloudelliseen ahdinkoon sekä vanhentuneeseen armeijan varusteluun (Harris, 2004, 67). Mustafa Aydin ehdottaa artikkelissaan, että Turkki pystyi hyväksikäyttämään kylmän sodan asetelmaa omaksi edukseen, ja siten se nettosi

vuosittain satoja miljoonia tukea Yhdysvalloilta. Turkilla oli lisäksi satojen vuosien historia Ottomaanien valtakunnan kokemasta Venäjän uhkasta, joten Turkki otti mielihyvin vastaan Yhdysvaltain tarjoaman tuen. (Aydin, 1999, 161–165.)

5.2.2. Kyproksen kriisi

Vuonna 1960 Kyproksen suhteen päästiin kansainväliseen sopimukseen, jonka seurauksena Kypros itsenäistyi Iso-Britannian vallan alaisuudesta. Kyproksen kreikkalaiset ja turkkilaiset vaikuttivat aluksi tyytyväisiltä ratkaisuun, mutta pian ongelmia alkoi ilmentyä kun yhtenäinen Kypros ei saanut jalansijaa kumpienkaan nationalistien sydämessä, mikä purkautui hallinnollisina ja poliittisina ongelmina sektaarisen perustuslain vaatimissa järjestelyissä. Lopulta perustuslakikriisi eskaloitui turkkilaisten ja kreikkalaisten kyproslaisten väliseen taisteluun vuonna 1963. (Aslim, 2010, 28–60.) Kyproksen kriisi on tutkimuksen kannalta merkittävä, koska se vaikutti Turkin suhtautumiseen Yhdysvaltoihin sekä toi esiin jännitteitä maiden välisistä suhteista.

Yhdysvaltain tärkein intressi Kyproksen suhteen oli löytää Iso-Britannian, Kreikan ja Turkin välillä tasapaino, sekä varmistaa Kyproksen säilyminen länsimielisenä Yhdysvaltain blokissa. Vastahakoisesti Yhdysvallat sotkeutui täysin Kyproksen politiikkaan vuonna 1964, milloin sen tavoitteena oli välttää kahden liittolaisensa Kreikan ja Turkin välinen sota. Samanaikaisesti Turkissa paine sotilaalliseen interventioon kasvoi, kun turkkilaisten silmissä Kyproksen turkkilaisväestöä uhkasi laajamittaiset väkivaltaisuuudet. Kesäkuussa 1964 Turkin pääministeri İnönü ilmoitti Yhdysvalloille aikeistaan vallata Kyproksen, mutta Yhdysvallat painotti edelleen Nato-maiden välisiä turvallisuussitoumuksia. (Aslim, 2010, 33–35, 80–82, 113–115.) Yhdysvaltain painostus kulminoitui presidentti Lyndon B. Johnsonin İnönülle lähettämään kirjeeseen, jota on sittemmin kutsuttu ”Johnsonin kirjeeksi”. Kirjeessä Yhdysvallat hyvin painokkaasti kehotti Turkia välttämään interventiota Kyprokselle, ja muistutti Turkin Nato-sidonnaisuuksista, sekä Neuvostoliiton mahdollisista toimista minkä realisoiduttua Yhdysvallat ei pystyisi takaamaan tukeaan Turkille Naton sääntöjen hengessä. (Liite 3.) Kuten Johnsonin kirje osoittaa, Yhdysvallat kehysti Kyproksen vahvasti Nato-kysymyksenä (liite 3). Johnsonin kirjeellä oli merkittävä vaikutus Turkin politiikkaan ja suhtautumiseen Yhdysvaltoihin, ja joidenkin tutkijoiden mukaan kirjeen vaikutukset kaikuvat Turkissa yhä tänä päivänä (Aslim, 2010, 117). Vuoden 1964 tapahtumat aiheuttivat rypyn Yhdysvaltain ja Turkin väleihin, mistä johtuen Turkki lähensi muodollisesti suhteitaan Neuvostoliittoon neutralisoimalla suhteet (Aydin, 1999, 168–169).

Vuonna 1974 Kyproksen kansalliskaarti ja Kreikan sotilasjunta orkestroivat vallankaappauksen, jossa presidentti Makarios III syöstiin vallasta ja jonka tilalle valittiin kreikkalaismielinen Nikos Sampson diktaattoriksi. Turkki reagoi vallankaappaukseen hyökkäämällä Kyprokselle, jonka seurauksena se otti haltuunsa n. 40 % Kyproksen maasta. Turkin hyökkäyksen seurauksena Kypros jakaantui, mutta varsinaista sotaa Kreikan ja Turkin välillä ei koskaan syntynyt. (Aslim, 2010, 330–355.) Sodan syttymisen esti Kreikan sotilasjuntan eroaminen. Lopulta Turkin ratkaisu oli perustaa Pohjois-Kyproksen turkkilainen tasavalta, joka ei niinkään perustunut demografisiin alueisiin vaan Turkille strategisten alueiden turvaamiseen. Jakaantumisen seurauksena kymmenet tuhannet ihmiset joutuivat siirtolaisiksi Kyproksen sisällä. (Asmussen, 2008, 294–297.)

Yhdysvaltain politiikkaa Kyproksen kriisin aikaan on kritisoitu ulkoministeri Henry Kissingerin harha-arviona. Yhdysvallat keskittyi Kyproksen osalta Neuvostoliiton torjumiseen, eikä riittävästi huomionnut kreikkalaista ja turkkilaista nationalismia syypäänä ongelmiin. (Camp, 1980, 45–46.) Realistina Kissinger ei myöskään tunnistanut yksilöiden merkitystä, vaan keskittyi liikaa rakenteisiin ja valtatasapainon ylläpitämiseen (Aslim, 2010, 333–335). Kissinger itse on myöhemmin myöntänyt Yhdysvaltain virheet Kyproksen kriisin politiikassaan. Yhdysvaltain ja Iso-Britannian keskinäisissä suhteissa ja kommunikaatiossa oli runsaasti parantamisen varaa, ja Yhdysvallat teki useita virhearvioita matkan varrella. Kuitenkin Kissinger muistuttaa, että Yhdysvaltain päämäärän oli estää Kreikan ja Turkin välinen sota, mikä lopulta toteutui. (Asmussen, 2008, 290–296.) Turkin ja Yhdysvaltain suhteet kaikesta huolimatta kestivät Kyproksen kriisin ilman suuria muutoksia liittolaisuuteen (Han, 2010, 90). Johnsonin kirjeen paternalismin henki sekä Yhdysvaltain välinpitämättömyys Turkin suvereniteettia kohtaan edelleen kummittelevat Yhdysvaltain ja Turkin suhteiden taustalla.

5.3. PKK:n nousu ja 90-luku

5.3.1. Väkivaltaisen kurdinationalismin nousu ja sisällissota

60-luvun lopussa kaupungeissa asuvien nuorten kurdi-taustaisten keskuudessa alkoi kasvaa tietoisuus kurdien syrjinnästä Turkissa. Diskurssi keskittyi erityisesti sosiaalsiin ja taloudellisiin ongelmiin, mitä Itä-Anatolian alueilla oli vuosia ollut valloillaan. Vuonna 1967 alettiin järjestää suuria julkisia kokouksia, missä kurdialueiden alikehittyneisyydestä keskusteltiin. Siten kurdinationalismi sai vasemmistolaisia vaikutteita, kun kurdien kohtaamat ongelmat näyttäytyivät erityisesti taloudellisina ja sosiaalisina, eikä diskurssi ollutkaan enää rakentunut heimojen ja perinteisiin kulttuurisiin teemoihin. Perusargumentti oli, että Turkin kapitalistiset ja imperialistiset

pyrkimykset johtivat kurdien identiteetin kieltämiseen. Näin marxismi rantautui kurdinationalismin näyttämölle. Aluksi kurdien ja turkkilaisten marxistit tekivät yhteistyötä, joka kuitenkin pian kariutui kurdimarxistien omaksuttua itsenäisyysdiskurssin. (Kirişci, Winrow, 1997, 108–110.)

Marxistien jakautuminen Turkissa johti useampien kurdiryhmittymien syntyyn, joista kuitenkin kaikista merkittävimmäksi tulisi olemaan PKK (Partiya Karkerên Kurdistan, Kurdistanin työväenpuolue). PKK:n perustamista edelsivät vuosien keskustelut Ankarassa nuorten kurdiopiskelijoiden keskuudessa (Barkey, Fuller, 1998, 22). PKK perustettiin vuonna 1978. Puolueen perustajana toimi Abdullah Öcalan, josta tuli liikkeen legendaarinen johtaja. PKK:n tavoitteena oli luokkasota ja vallankumous, jonka seurauksena Kurdistan voisi itsenäistyä ja muodostaa marxist-leninistisen valtion. (Kirişci, Winrow, 1997, 110.) PKK vastusti paitsi Turkin valtiota, niin myös kurdilaista maanomistajaluokkaa, jonka nähtiin hyväksikäyttävän köyhälistöä (McDowall, 2004, 421). PKK:n toiminta oli marginaalista vuoteen 1980 asti, jolloin armeijan vallankaappaus Turkissa pakotti liikkeen johdon maanpakoon. Toiminta kuitenkin aktivoitui jälleen vuonna 1984, mistä alkaen PKK:n merkitys on jatkunut merkittävänä Turkissa. (Kirişci, Winrow, 1997, 110–112.)

Vuodesta 1984 eteenpäin Itä-Anatoliaa repivät väkivaltaisuuksien, kun PKK aloitti iskunsa Turkin valtiota vastaan. Seuraavan vuosikymmenen aikana arviolta 12 000 ihmistä kuoli PKK:n toimien johdosta. Turkin valtio perusti kurdialueille kyläpartioita, joihin rekrytoitiin ja/tai pakotettiin paikallisia väkivallan uhalla. Osa liittyi kyläpartioihin taloudellisista syistä, sillä alikehittyneillä kurdialueilla partiolaisen palkka tarjosi vakaata toimeentuloa. PKK kohdisti iskujaan myös kyläpartiolaisia kohti. Samanaikaisesti Turkin armeija ja turvallisuusjoukot käynnistivät mittavan operaation kurdialueilla, pyrkimyksenään puhdistaa väestö PKK-kytköksistä, minkä seurauksena kurdeja vangittiin ja kidutettiin. Valtion joukot käyttivät runsasta väkivaltaa taistelussaan PKK:ta vastaan, mistä myös tavalliset kurdit joutuivat maksamaan kovan hinnan. Vuoteen 1994 mennessä 2000 kylää oli tuhottu ja 750 000 ihmistä joutunut pakolaiseksi. Valtion toimien väkivaltaisuuksien seurauksena PKK:n kannatus kurdien keskuudessa kasvoi. (McDowall, 2004, 420–429.)

Samanaikaisesti koko maassa alettiin julkaista kirjoja ja materiaalia, jossa Turkin virallista kurdilinjaa kyseenalaistettiin. Useat poliitikot, toimittajat ja kansalaiset alkoivat kritisoida virallista linjaa, joka kielsi kurdien identiteetin. Vuonna 1989 presidentti Turgut Özal kertoi julkisesti olevansa kurdiverta, mikä oli käännteentekevää kurdipolitiikan muutokselle. Vuonna 1991 kurdin kielen käytöstä tehtiin laillista. On kuitenkin hyvä huomioda, että kurdit olivat edelleen jakautuneita niin nationalismin kuin uskonnon ja elämäntyylin saralla. (Kirişci, Winrow, 1997, 113–

114.) Joidenkin kurdien mielestä PKK:n nousu on vain vaikeuttanut kurdien oikeuksien ajamista, koska PKK polarisoi yhteiskuntaa voimakkaasti. Lisäksi Turkin armeijan vahva läsnäolo kurdialueilla on vaikeuttanut kaiken muunlaisen kurdiaktiviteetin harjoittamista. Turkin toimet esimerkiksi kyläpartioiden perustamisessa ovat asettaneet kyläläisiä ja kokonaisia kyliä vastakkain, ja siten lisänneet kurdien keskinäistä jakautumista. (Barkey, Fuller, 1998, 42–43.) PKK:n suhtautuminen uskontoon on myös jakanut kurdeja, vaikka se onkin siirtynyt ateismista kohti islamin hyväksyntää (McDowall, 2004, 423).

Vuonna 1993 PKK ja Turkin valtio kävivät lähellä historiallista ratkaisua. Öcalan oli alkanut menettää otettaan PKK:n joukoista, sillä hän oli aikeissa siirtyä sissisodasta konventionaalisemman sodankäynnin taktiikkaan, jossa PKK:n mahdollisuudet onnistua Turkin armeijaa vastaan olivat hyvin pienet. PKK:n hajaantumisen edessä Öcalan julisti yksipuoleisen tulitauon, ja hän vaati enää kurdien kulttuuristen ja poliittisten oikeuksien tunnustamista, kyläpartioiden sekä poikkeustilan lopettamista. Presidentti Özal kannatti poliittista ratkaisua sotilaallisen ratkaisun sijaan, ja hän oli ajanut liberaalia politiikkaa Turkissa. Poliittisen ratkaisun ainekset olivat ilmassa. Ironisesti Özal kuoli sydänkohtaukseen Öcalanin puheesta seuraavana päivänä. Özalin kuoleman yhteydessä myös neuvotteluille avoin ilmapiiri kuoli. Sen jälkeen Süleyman Demirel nousi presidentiksi, ja taistelut eskaloituivat PKK:n ja Turkin armeijan välillä vuoden 1994 kliimaksiin, kun armeija pyrkiin kukistamaan PKK:n lopullisesti Öcalanin julistaman tulitauon jälkeen. PKK alkoi tehdä iskuja myös turkkilaisen Turkin alueille, ja esimerkiksi rannikon turistikohteisiin. (McDowall, 2004, 436–443.) PKK oli siirtynyt asymmetriseen sissisodankäyntiin, jonka tavoitteena oli kohdistaa iskuja Turkin valtion sotahenkeen, eikä niinkään sotilaalliseen kapasiteettiin kuten konventionaalisessa sodankäynnissä tapana on (Ünal, 2016, 92). Demirel vastasi julistamalla massiivisten puhdistusten alkavan kurdialueilla. Näin ollen vuoteen 1999 mennessä jopa 3500 kylää oli tuhottu, ja jopa 2 miljoonaa kurdia oli paennut Turkin kurdialueiden kaupunkeihin sekä Ankaraan, Istanbuliin ja Izmiriin. Turkin valtio sai lopulta erävoiton, kun Abdullah Öcalan vangittiin Nairobissa keväällä 1999, ja hänet lähetettiin Imralin saarelle vankilaan. Öcalanille langetettiin kuolemantuomio, jota ei kuitenkaan ole koskaan pantu täyteen. (McDowall, 2004, 436–443.) Öcalan istuu edelleen Imralin saaren vankilassa, missä hän on ainoa vanki.

5.3.2. Turkin ja Yhdysvaltain suhteet kylmän sodan jälkeen

Neuvostoliiton kaatuminen ja Kylmän sodan päättyminen aiheuttivat myös Yhdysvalloille ja Turkille suhteiden uudelleenmäärittelyn. Samat parametrit eivät enää määrittäneet yhteisiä intressejä, ja Turkille oli tärkeä säilyttää strateginen arvonsa Yhdysvaltain silmissä. Turgut Özalin

johdolla Turkki pystyi markkinoimaan itsensä Yhdysvalloille edelleen tärkeäksi tarjoamalla tasaisen kumppanin muuten epästabiilissa Lähi-idässä. Turkilla on edelleen sama rooli Lähi-idässä, mikä osoittaa suhteiden rakenteen jatkuvuutta. Kuten Harris toteaa, Yhdysvaltain ja Turkin suhteiden peruspilarit ovat pysyviä, vaikka globaalin suurvallan ja pienemmän valtion sisäiset intressit joskus risteävät ja aiheuttavat kitkaa (Harris, 2004, 66–67).

Ömer Taşpınar on tulkinut kylmän sodan jälkeiset kahdenväliset suhteet eri tavoin. Hänen mukaansa kylmän sodan jälkeen Turkilta ja Yhdysvalloilta puuttuu yhteinen vihollinen, joka selkeästi sitoisi molempien ulko- ja turvallisuuspolitiikan strategisia painopisteitä yhteneväisesti. Persianlahden sodat koettelivat maiden välisiä suhteita, kun Turkki pitäytyi molemmista ulkona. Sen lisäksi 90-luvulla Turkki oli kiinni omassa sodassaan PKK:ta vastaan, jonka se koee eksistentiaalisena uhkana. Turkki on pyrkinyt pitämään suhteensa naapurimaihinsa sen johdosta tasapainossa, ja ironisesti kyseiset maat taas ovat Yhdysvalloille olleet kasvavissa määrin ongelmallisia (Irak, Iran ja Syyria). Turkin naapurimaat taas kamppailevat itse kurdiseparatismia vastaan, ja siten ne jakavat Turkin näkemykset kurdikysymyksessä. Sen sijaan Yhdysvallat on tehnyt yhteistyötä kurdien kanssa esimerkiksi Irakissa, mikä on johtanut kasvavaan epäluottamukseen Yhdysvaltoja kohtaan turkkilaisten keskuudessa. (Taşpınar, 2011, 11–14.)

Kuwaitin kriisin yhteydessä vuonna 1990 Turkki päätti tukea Yhdysvaltoja ja sen liittolaisia Irakin hallitusta vastaan, mikä vahvisti maiden välisiä suhteita. Kuitenkin Pohjois-Irakin alueella käyty operaatio kurdialueiden turvaamiseksi osana Persianlahden sotaa osoittautui Turkille kovaksi palaksi nieltäväksi. Pohjois-Irakin Kurdistan on operaatiosta lähtien aiheuttanut maiden välillä jakautuneita näkemyksiä kurdien asemasta, sillä PKK on pystynyt hyödyntämään Turkin ja Irakin vuoristoisia rajamaastoja. 90-luvun puolessa välissä Turkin ja Yhdysvaltain suhteet kärsivät lisärasitteista, kun Yhdysvaltain sisäpolitiikassa esiintyvistä paineista johtuen Yhdysvallat otti kantaa kurdikysymykseen laskemalla tukeaan Turkille sekä rajoittamalla asekauppaa. Yhdysvallat sitoi nämä sektorit Turkin ihmisoikeustilanteeseen, mikä taas Turkin silmissä oli Yhdysvaltain liiallista puuttumista maan sisäisiin asioihin. (Kirişci, 1998, 19–21.)

5.4. AKP:n Turkki

5.4.1. Kurdikysymys ja AKP

Vuodesta 2002 alkaen Turkin politiikkaa on määrittänyt vahvasti AKP:n valtakausi. AKP nousi valtaan vuonna 2002, ja sillä oli parlamentissa enemmistö aina vuoteen 2015 saakka. AKP:n juuret ovat islamistisissa poliittisissa liikkeissä, ja sen ideologia perustuu maltilliseen islamiin. AKP on

vahvasti henkilöitynyt sen perustajajäseniin kuuluvaan Recep Tayyip Erdoğaniin, joka toimi vuodesta 2002 vuoteen 2014 Turkin pääministerinä. Pääministerikautensa jälkeen Erdoğan valittiin Turkin presidentiksi. Presidenttinä Erdoğan on käyttänyt runsaasti valtaa, ja hän määrittää edelleen Turkin hallituksen politiikan suuntaviivoja, vaikkei enää AKP:n johtaja olekaan.

AKP:n valtaannousu näyttäytyi monelle mahdollisuutena kurdikysymyksen ratkaisulle. AKP:n politiikka ensimmäisenä 10 vuotena tähtäsi kohti EU-jäsenyyttä esimerkiksi demokratisaation ja ihmisoikeustilanteen parantamisella. Turkissa on kuitenkin ollut jatkuvasti myös AKP:n vastainen blokki, joka koostuu lähinnä sekularisteista, nationalisteista ja armeijan sekä julkisen sektorin työläisistä jotka suhtautuvat epäillen AKP:n islamistisiin juuriin ja valtapyrkimyksiin. Heidän näkökulmastaan AKP:n uudistusten taustalla on vain seuraavan vaalivoiton takaaminen. (Abramowitz, Barkey, 2009, 118.) Erityisesti vuoden 2009 paikallisvaalien tulokset ovat toimineet kannustimena AKP:lle, sillä vaaleissa se menetti ääniään kurdinationalistipuolue DTP:lle (Democratic Society Party, Demokratik Toplum Partisi) erityisesti kurdialueiden suurissa kaupungeissa (Candar, 2009, 16).

2000-luvun alussa PKK keskittyi Öcalanin vangitsemisen jälkeen muuttamaan toimintaansa poliittisesti legitiimiksi. Organisaatio lakkautti itse itsensä ja perusti KGK:n, eli Kurdistanin kansan parlamentin, jonka tavoitteena oli saavuttaa kurdeille täydet perustuslailliset oikeudet väkivallattomin keinoin. (Ünal, 2016, 101.) PKK:n avautuminen väkivallattomille keinoille edistää kurdien oikeuksia on ollut tärkeä kehitysskaskel kohti kurdikysymyksen ratkaisun mahdollisuutta. Sen voi nähdä avanneen väylän myös neuvotteluihin, joka myöhemmin 2000-luvulla realisoitui.

Vuonna 2009 Erdoğan lanseerasi ”kurdi avaus” -nimisen (Kurdish opening) poliittisen kampanjan. Myöhemmin kampanjasta puhuttiin ”demokraattisena avauksena” ja sittemmin ”kansallisen yhtenäisyyden projektina”. Kampanjan tarkoituksena oli löytää poliittinen ratkaisu kurdikysymykselle sekä päättää väkivaltaisuudet Turkissa. Yhtenä avauksen ongelmana on pidetty sitä, että kurdinationalistien poliittiset puolueet, jotka sinänsä edustavat legitiimiä kurdinationalismia, eivät kenneet toimimaan uskottavina neuvottelijoina, vaan Turkin valtio neuvotteli avauksesta PKK:n johdon ja vangitun Öcalanin kanssa. Lisäksi AKP ei tarjonnut mitään varsinaista toimintasuunnitelmaa tai muuta konkreettista sisältöä avaukseen. (Candar, 2009, 14–19.) Vuosina 2012 ja 2013 dialogi Turkin valtion ja Öcalanin kanssa jatkui Oslo-prosessiksi nimetyssä muodossa, joka sisälsi valtion edustajien suoran keskustelun Öcalanin kanssa. Historiallinen prosessi sisälsi runsaasti potentiaalia, mutta tapaamisista vuodetut keskustelut aiheuttivat myös väkivaltaisuuksien lisääntymisen PKK:n toimesta. Rauhanneuvottelut kulminoituivat Öcalanin

kirjeeseen, joka julkistettiin kurdien kevään juhlan, Newrozin, aikaan. Kirjeessä Öcalan julisti väkivaltaisuuksien ajan loppuneeksi ja poliittisen ratkaisun tavoitteeksi. Öcalanin kirjeen johdosta Irakin vuoristossa majaileva PKK julisti tulitauon. (Ensaroglu, 2013, 7-14.)

Tulitauko ja neuvotteluprosessi kestivät aina kesään 2015 asti. Heinäkuussa 2015 väkivaltaisuuDET kuitenkin alkoivat jälleen uudella voimalla. Väkivaltaisuuksien taustalla ovat kesäkuussa käydyt parlamenttivaalit Turkissa, joissa kurdipuolue HDP nousi Turkin parlamenttiin. Lisäksi PKK:n ja Turkin välistä väkivaltaa vauhditti Daeshin iskut Kaakkois-Turkissa. Heinäkuussa Daesh teki pommi-iskun Suruciin, joka vaati 33 kurdin hengen. PKK syytti valtiota riittämättömistä toimista Daeshia vastaan pommi-iskun yhteydessä, ja se kosti tappamalla kaksi poliisia päiviä pommi-iskun jälkeen. Iskujen jälkeen PKK:n ja Turkin välinen konflikti eskaloitui jälleen. (State Department Human Rights Report Turkey, 2015, 22–23.)

AKP on kuitenkin muuttanut Turkin suhtautumista esimerkiksi Irakin kurdeihin, ja se on avoimessa vuorovaikutuksessa Kurdistanin KRG:n kanssa, joka pitkään oli piikki lihassa Turkin ulkopolitiikassa. Tämän on nähty olevan linjassa AKP:n ”zero problems” -politiikan kanssa. (Candar, 2009, 15.) 2010-luvusta lähtien Turkin hallitus onkin suhtautunut myönteisesti Irakin kurdeihin ja peshmerga-joukkoihin, jotka ideologisesti ovat helpompia kumppaneita kuin marxilainen PKK.

5.4.2. Kurdien ihmisoikeustilanne Turkissa tarkasteluvuosina 2013–2015

Tutkimuksen tarkasteluvuosina 2013–2015 Yhdysvaltain ihmisoikeusraporteista on nähtävissä, että Turkin ihmisoikeustilanne AKP:n alaisuudessa oli heikolla tasolla, minkä lisäksi demokratian toteutumisessa oli runsaasti kehityksen kohteita. Ihmisoikeusongelmat ilmenivät erityisesti kurdien yhteydessä eri sektoreilla, joskin ne vaikuttivat myös muuhun turkkilaiseen väestöön. Tämän tutkimuksen tarkoitusperiin sopivasti tässä alaluvussa keskitytään erityisesti kurdeihin liittyviin ihmisoikeusongelmiin.

Ihmisoikeusraporttien mukaan Turkissa tapahtui tarkasteluvuosien aikana laittomia kuolemantapauksia, joihin valtion viranomaiset olivat sekaantuneet. Vuonna 2013 kuolemia raportoitiin Gezi Parkin mielenosoitusten yhteydessä sekä PKK:n vastaisten taistelujen yhteydessä, joissa kuoli myös siviilejä (State Department Human Rights Report Turkey, 2013, 2). Mielenosoitusten yhteydessä tapahtuneita siviilikuolemia oli vuonna 2014 yhteensä 45, ja vuonna 2015 raportoitiin joitakin kuolemia mielenosoitusten yhteydessä Kaakkois-Turkissa (State Department Human Rights Report Turkey, 2014, 2-3, State Department Human Rights Report

Turkey, 2015, 4-6). Vuosien aikana PKK:n ja Turkin välisissä taisteluissa kuoli yhteensä satoja siviilejä, mikä ilmenee raporteista. Erilaisille siviilikuolemille ominaista on ollut vajavainen puolueeton laillinen valvonta erityisesti valtion viranomaisten toimista johtuvissa kuolemantapauksissa. Raporteista ilmenee myös Turkissa olevan lähes miljoona siivoamatonta miinaa, joiden räjähtäminen vaati vuonna 2013 54 kuolonuhria (State Department Human Rights Report Turkey, 2013, 3). Miinat sijaitsevat oletetusti alueilla, joissa PKK:n vastaista sotaa on käyty.

Kurdimyönteiset poliitikot ja aktivistit kohtasivat tarkasteluvuosina perusteettomia ja poliittisesti motivoituneita pidätyksiä. Vuoden 2014 raportissa noin 2300 kurdimyönteisen henkilön arvioitiin joutuneen pidätetyksi (State Department Human Rights Report Turkey, 2014, 13–14). Myös median vapaus nousi keskeiseksi ongelmaksi vuoden 2015 raportissa, mikä nähtiin ongelmallisena erityisesti vähemmistöille. Hallitukselle kriittisiä medioita kohtaan kohdistui paineita, ja kymmenet journalistit haastettiin oikeuteen terrorisminvastaisten lakipykälien perusteella. Kurdinkielisen median saatavuus oli siten vähäistä, ja tiedon saaminen PKK:n konfliktista Kaakkois-Turkissa nähtiin vaikeana. (State Department Human Rights Report Turkey, 2015, 2.)

5.4.3. Turkin ulkopoliitiikka AKP:n aikakaudella

Turkin ulkopoliitiikasta on tunnistettavissa kolme elementtiä, jotka ovat määrittäneet ulkopoliitiikkaa aina 1930-luvulta lähtien. Nämä ovat 1) ”Sevres-syndrooma”, eli turvallisuuspolitiikka Turkin geostrategisen sijainnin johdolla ja trauma Ottomaanien valtakunnan disintegraatiosta, 2) Kemalismista ja kylmästä sodasta kumpuava Länsi-orientoituneisuus ja 3) asema status quo -valtiona, mistä johtuen Turkki on yleensä reaktiivinen ulkopoliittinen toimija. (Han, 2010, 85–86.) Turkin geostrateginen sijainti on toisaalta nostanut maan statusta kansainvälisessä politiikassa huomattavasti korkeammalle, kuin mitä se muuten olisi kylmän sodan jälkeen (Aydin, 1999, 152).

AKP:n aikakaudella Ahmet Davutoğlu on ollut merkityksellinen vaikuttaja puolueen harjoittamaan ulkopoliitiikkaan. Davutoğlusta tuli ulkoministeri Erdoğanin hallituksessa (2009–2014), ja Erdoğanin siirryttyä presidentiksi hänestä tuli pääministeri (2014–2016). Davutoğlun johdolla AKP alkoi harjoittaa ulkopoliitiikkaa, joka on usein nähty Turkin aiemmasta linjasta uudistuneena, ja AKP:n valtaannoususta alkanutta linjaa onkin tituleerattu ”Davutoğlun aikakautena”.¹ Davutoğlu

¹ On kuitenkin selvää, että ulkopoliitiikassa AKP:n aikakaudella viimeisen sanan on sanonut Erdoğan, kuten veteraanikolumnisti Murat Yetkin kirjoittaa Hürriyetissä 11.5.2016 (<http://www.hurriyetdailynews.com/any-change-in-turkeys-foreign-policy.aspx?pageID=449&nID=99012&NewsCatID=409>).

määrittä vuonna 2001 ilmestyneessä kirjassaan ulkopolitiikan linjoja viiteen eri pilariin: 1) demokratian ja turvallisuuden välinen tasapaino, 2) ”nolla ongelmaa naapurien kanssa”, 3) Turkin vaikutusvallan lisääminen globaalisti, 4) moniulotteinen ulkopoliittikka (ei vain Länsimaiden suuntaan) ja 5) aktiivinen osallistuminen kansainväliseen yhteisöön. Davutoglun linjaa on analysoitu eri näkökulmista. Jotkut tutkijat ovat kiitelleet AKP:ta innovatiivisuudesta ja he ovat nähneet sen välttämättömänä korjausliikkeenä suhteessa vanhaan ulkopoliittikkaan. Toiset taas näkevät sen itse asiassa kylmän sodan jälkeisen ulkopolitiikan jatkumona, jota erityisesti Turgut Özal harjoitti presidenttikaudellaan. (Han, 2010, 87–88.) Jo vuonna 1999 Turkin ulkopoliittikkaan erikoistunut vanhempi tutkija Mustafa Aydin totesi, että Turkin ulkopoliitikassa tapahtuu muutosta, mitä ei ole vielä oikein analysoitu (Aydin, 1999, 153). Aydinin toteamus tukee jälkimmäistä tulkintaa, mikä näkee AKP:n ulkopolitiikan enemmän kylmän sodan jälkeisen aikakauden jatkumona.

Han arvioi Yhdysvaltain ja Turkin suhteiden ongelmaksi niiden yksiulotteisuuden, mikä hänen mukaansa on este aidolle strategiselle kumppanuudelle, jota maat mielellään retoriikassaan toistavat. Kahdenväliset, strategiseksi leimatut suhteet ovat rakentuneet lähes yksinomaan turvallisuusintresseihin ja -uhkiin. (Han, 2010, 90.) Hanin arvio on yhteneväinen myös tämän tutkimuksen analyysiin Turkin ja Yhdysvaltain suhteista.

Kemal Kirişci, yksi johtavista turkkilaisista tutkijoista, arvioi Hürriyetin haastattelussa Turkin ja Yhdysvaltain suhteiden olevan alamäessä 2010-luvulla. Turkista nousee jatkuvasti esiin jopa Erdoğanin tasolta lausuntoja, joissa kritisoidaan Yhdysvaltoja ja syytetään amerikkalaisia vähintäänkin salaliitoista Turkia vastaan. Vaikka Yhdysvaltain hallinnossa ymmärretään lausuntojen tarkoituksena kotimaan yleisön mielistelyyn, ovat lausunnot kasvattaneet maiden välistä epäluottamusta. Lisäksi mailta puuttuu yhteneväinen politiikka erityisesti Lähi-idässä, missä Daeshin nousu on ollut Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskiössä. (Hürriyet Daily News, 9.3.2015.) Loppukeväästä 2013 tapahtui myös Gezi Parkin mielenosoitukset, josta Turkki sai Yhdysvalloilta osakseen kritiikkiä.

5.5. Daeshin nousu

Elokuussa 2014 Irakissa kuohui, kun terroristiorganisaatio Daesh onnistui saamaan jalansijaa heikossa tilassa olevan valtion sisällä. Daesh kiinnitti kansainvälisen yhteisön huomion hyökkäämällä Sinjarin vuoristoon piiritettyjen jesidi-vähemmistöryhmän kimppuun. Daesh oli jo aiemmin kesäkuussa vallannut Irakin Mosulin vailla varteenotettavia vastajoukkoja. KRG:n

presidentin Masoud Barzanin pyynnöistä Yhdysvallat aloitti Daeshin vastaiset ilmaiskut elokuussa. (Thornton, 2015, 872–873.) Jesidien massateloitukset aloittivat Lähi-itää laajasti ravistelevan kauhun ajanjakson, jolloin Daesh on onnistunut valtaamaan suuria alueita Irakista Syyriaan. Yhdysvaltain ilmaiskut ovat rakentuneet globaaliksi koalitioksi Daeshia vastaan, jonka on tarkoitus turvata Yhdysvaltain intressejä alueella ja suojella Yhdysvaltain liittolaisia Lähi-idässä.

Daeshin vastaisessa sodassa Turkin rooli on osoittautunut ongelmalliseksi ja haastavaksi paitsi sen rajanaapureille niin myös Yhdysvalloille. Kun aluksi KRG:n omat peshmerga joukot eivät kyenneet puolustamaan riittävästi Irakin Kurdistanissa sijaitsevia jesidejä, turvautui Barzani pyytämään laajemmin kurdien apua Syyrian PYD:ltä, jonka kanssa KRG:n suhteet olivat aiemmin olleet etäiset sisäisistä ristiriidoista johtuen. PYD:n joukkojen osallisuus, joihin lukeutuivat myös PKK:n sissejä, tuli yllätyksenä niin Ankaralle kuin Washingtonille. Siinä missä KRG:n peshmergat ovat Turkin ja Yhdysvaltain silmissä kumppaneita, niin PYD ja PKK on molempien toimesta luokiteltu terroristeiksi. Turkille tilanne vaikeutui toden teolla, kun kurdien aseistamisesta tuli kansainvälisen yhteisön piirissä mantra median avustuksella. Yhteistyö kurdien kanssa ei enää ollut Turkille vaihtoehto, sillä yhteistyö peshmergojen kanssa merkitsi yhteistyötä PKK:n kanssa, jota orastavista rauhanneuvotteluista huolimatta Turkki ei voinut mitenkään auttaa. (Thornton, 2015, 873–874.)

Konflikti eskaloitui syyskuussa, kun Syyrian Kobanin piiritys Daeshin toimesta alkoi. Kurdien piiritystä seurasi jälleen koko maailma median välityksellä, mikä kasvatti entisestään Länsimaiden painetta avustaa ja aseistaa kurdeja. Kobani sijaitsee Turkin rajalla, mikä herätti kysymyksiä Turkin roolista Nato-maana ja Yhdysvaltain liittolaisena Daeshin vastaisissa toimissa. Paitsi että Turkki ei suostunut osallistumaan Daeshin vastaisiin taisteluihin, se lisäksi esti Turkin kurdien pääsyn rajan yli auttamaan kobanilaisia. Erdoğanin politiikka aiheutti hämmennystä kansainvälisesti, mutta sillä oli erityistä vaikutusta sisäpoliittisesti. Lokakuussa 2014 Kaakkois-Turkissa alkoivat kurdien asiaa ajavat mielenosoitukset, joihin Turkin hallinto vastasi tyrehdyttämällä mielenosoitukset voimakeinoin. Yhteenotoissa kuoli 12 siviiliä. (Thornton, 2015, 874–875.) Turkin hallituksen toimet resonoivat Gezi Parkin mielenosoituksia, jolloin Erdoğanin johdolla rauhanomaisiin mielenosoituksiin vastattiin poliisien voimankäytöllä.

Daeshin vastainen sota on aiheuttanut erityisiä haasteita Yhdysvaltain ja Turkin suhteille. Kobanin piirityksen yhteydessä Turkki varoitti Yhdysvaltoja avustamasta kurdeja Syyriassa, jotka ovat linkittyneitä PKK:hon. (Thornton, 2015, 876.) Siitä huolimatta Yhdysvallat on jatkanut määrätietoisesti yhteistyötä myös kurdien kanssa niin Irakissa kuin Syyriassa. Kuten tutkimuksen analyysissa ja aineistossa tullaan näkemään, ei kurdipolitiikka ole Yhdysvalloillekaan ollut helppoa,

mihin Turkin äärimmäisen kriittinen suhtautuminen on todennäköisesti vaikuttanut. Daeshin nousun merkitys korostuu erityisesti kun tarkastellaan Yhdysvaltain ja Turkin suhteiden kehitystä viime vuosina, ja toisaalta myös Yhdysvaltain suhtautumista kurdiväestöön. Terroristijärjestö ja Yhdysvaltain kamppailu sitä vastaan nostivat pinnalle poliittisia jännitteitä, jotka

6. Yhdysvaltain Turkki-politiikan diskurssit ontologisen turvallisuuden lähteenä

Kulttuurin merkitys ontologiselle turvallisuudelle on siinä, että wendtiläisittäin ymmärrettynä se asettaa jokapäiväisten sosiaalisten käytäntöjen ja toimijoiden vuorovaikutuksen parametrit. ”Kulttuuri” on siis nimitys sille, miten laajasti ymmärrettynä sosiaalinen todellisuus on rakentunut. Kulttuuri voidaan mieltää yhtenä ontologisen turvallisuuden merkityksellisimmistä aineksista, sillä se on väline, jolla toimijat hahmottavat kokemusmaailmaansa ja jonka avulla toimijoiden identiteetti rakentuu osana sosiaalista todellisuutta.

Diskurssit asettuvat suhteessa kulttuuriin ja ontologiseen turvallisuuteen niin, että diskurssit luovat ja ylläpitävät kulttuuria osana sosiaalisen todellisuuden produktiota. Suhde voidaan nähdä dialektisena, sillä diskurssit tuottavat kulttuuria ja kulttuurit diskursseja. Seuraavaksi analysoin kriittisen diskurssianalyysin avulla niitä Yhdysvaltain Turkki-politiikan diskursseja, jotka osaltaan rakentavat vallitsevaa kulttuuria. Aineistosta on tunnistettu vallitsevia diskursseja, joilla on erityisen vahva merkitys Yhdysvaltain Turkki-suhteille. Analyysin työstäminen on lähtenyt siitä, että aineistoa on kerätty systemaattisesti tarkasteluvuosilta 2013–2015 Yhdysvaltain presidentinkanslian (valkoinen talo), ulkoministeriön ja puolustusministeriön internetsivuilta. Aineisto sisältää puheita, lausuntoja sekä informaatiopapereita. Sen jälkeen aineistoa on luettu ja tutkimuksen kannalta tärkeimmät materiaalit on valittu primääriaineistoksi. Aineistossa esiintyi runsaasti toistoa, mistä syystä valikointi oli perusteltua. Primääriaineiston valinnat on tehty sillä kriteerillä, että aineisto tarjoaa jotakin uutta tietoa Yhdysvaltain Turkki-politiikasta. Primääriaineiston tulkinnan yhteydessä on aineistosta noussut esiin paitsi toistuvia teemoja, niin myös toistuvia sosiaalisia käytäntöjä ja tapahtumia, jotka Obaman ja AKP:n hallinnon välisestä vuorovaikutuksesta esiintyvät ja rakentuvat teksteissä. Analyysi on prosessina tutkimuksessa erityisen tulkinnallinen, mutta todettakoon, että primääriaineistosta oli selkeästi havaittavissa puheesta toiseen toistuvia elementtejä, jotka Turkin ja Yhdysvaltain kahdenvälisiä suhteita selkeästi rakentavat.

Vuodet 2013–2015 on valittu tarkastelun kohteeksi, sillä Daeshin nousun myötä Yhdysvaltain Turkki-politiikka sekä kurdikysymys ovat olleet erityisen ajankohtainen. Daeshin vastaisessa taistelussa on noussut esiin jännitteitä kolmen toimijan välillä, ja niiden väliset suhteet ovat usein ristiriitaiset. On kiinnostavaa tutkia, miksi Yhdysvalloille tärkeäksi kumppaniksi muodostuneet kurdit kärsivät Yhdysvaltain toisen perinteisen liittolaisen syrjinnästä ja väkivallasta, ja miksi Yhdysvallat sen sallii. Yhdysvalloilla olisi valtaa painostaa Turkkia enemmän. Yhdysvaltain Turkki-politiikka on vaikeuksista huolimatta silti säilynyt ennallaan, ainakin puheiden tasolla, mitä vallitseva kulttuuri ja ontologinen turvallisuus selittävät. Tutkimuksessa keskitytään rakenteelliseen analyysiin ontologisen turvallisuuden, kulttuurin ja emansipaation käsitteen avulla, jotka yhdessä muodostavat uudenlaista selitysarvoa Lähi-idän monimutkaisille valtasuhteille ja konflikteille.

Tutkimuksen analyysiin on valittu erityisen tarkastelun kohteeksi turvallisuus. Turvallisuus on sekä noussut teemana aineistosta kaikkein vallitsevimaksi diskurssiksi että teoreettismetodologinen viitekehys on ohjannut tarkastelemaan turvallisuutta. Ei voida siis sanoa prosessin olleen täysin aineistolähtöinen, mutta ei myöskään puhtaasti teoriasta kumunnut. **Analyysin tarkoituksena on tunnistaa ja ymmärtää Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta sekä analysoida ontologisen turvallisuuden merkitystä rakenteiden ylläpidossa.** Pyrkimyksenä on myös asettaa maiden väliset suhteet laajempaan kulttuuriseen kontekstiin, mutta tutkimuksen rajallisuuden vuoksi on aineisto keskittynyt vain Yhdysvaltoihin eikä siten voida laajempaa kulttuurista kontekstia käsitellä muuten kuin pohdinnan tasolla.

Ensimmäisen analyysivaiheen jälkeen siirrytään tutkimuksen emansipatorisen tehtävän pariin, joka toteutetaan analysoimalla muutoksen mahdollisuutta vallitsevaan tilaan. Tavoitteena on kartoittaa potentiaalisia aineksia ja askelmerkkejä sellaiselle rakennemuutokselle, joka purkaisi vallitsevaan kulttuuriin sisältyvää Turkin kurdivähemmistöä eriarvoistavaa ja väkivallalle altistavaa rakennetta.

6.1. Turvallisuusdiskurssi Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakenteena

Yhdysvaltain Turkki-politiikan dominoivin diskurssi on ehdottomasti Yhdysvaltain ja Turkin välinen liittolaisuussuhde, joka konkretisoituu Naton alaisuuteen. Liittolaisuus perustuu ennen kaikkea fyysiseen turvallisuuteen, eli sotilaalliseen yhteistyöhön ja muuhun puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan. Fyysisen turvallisuuden lisäksi liittolaisuuteen liittyy ontologinen turvallisuus, sillä liittolaisuus diskurssina rakentaa suhteiden rakennetta ja sisältää subjektipositioita ja rooleja. Näin ollen käytän diskurssista nimitystä ”turvallisuusdiskurssi”, joka sisältää siis sekä

Turkin ja Yhdysvaltain fyysisen turvallisuuden suhteessa toisiinsa. Turvallisuuskurssi liittyy ontologiseen turvallisuuteen siten, että se toimii ontologisen turvallisuuden lähteenä.

Turvallisuuskurssi esiintyy Obaman hallinnon puheissa lähestulkoon aina, kun Turkki mainitaan tai kun presidentti on tekemisissä Turkin kanssa. Yhdysvaltain Turkki-suhteiden käytännöksi on muodostunut vakuuttaa ja vahvistaa Yhdysvaltain ja Turkin välistä turvallisuusyhteistyötä ja Nato-liittolaisuutta. Obama toistuvasti käyttää puheissaan lausuntoja kuten ”[...]Nato-liittolaisina vahvistamme vankan sitoumuksemme yhteiseen turvallisuuteemme[...]”² (WH, 16.5.2013¹), ”Presidentti vahvisti Yhdysvaltain sitoumuksen Turkin kansalliseen turvallisuuteen”³ (WH, 22.7.2015) ja ”[...]Turkki on Nato-liittolainen... olemme todella sitoutuneita Turkin turvallisuuteen ja suvereniteettiin.”⁴ (WH, 1.12.2015). Kahdenvälisten suhteiden käytäntönä suhteiden vahvuuksien esiin tuominen voidaan nähdä hyvin tavanomaisena diplomaattisena käytäntönä. Mitä Yhdysvaltain ja Turkin suhteessa merkittävää liittolaisuuden toistamisella on, on turvallisuusyhteistyö selvästi maiden suhteiden vahvin osa-alue, jota pyritään jatkuvasti käytännöllä ylläpitämään. Samalla Yhdysvallat tuottaa ja ylläpitää kyseistä turvallisuuskurssia diplomaattisella toiminnallaan, johon mukaan luetaan itse käytäntö liittolaisuuden vahvistamisen toistamisesta puheissa, liittolaisuuspuheiden tyyli ja tapa, jotka myös toistuvat, sekä toistuvat diplomaattiset käytännöt maiden johdon kahdenvälisten tapaamisten ja puheluiden muodossa.

Yhdysvaltain Turkki-suhteissa turvallisuuskurssin voidaan katsoa saavuttaneen hegemonisen kurssin aseman. Hegemoniseksi kurssiksi sen voi luokitella siksi, että Yhdysvallat puheissaan määrittelee Turkki-suhteensa liittolaisuuden kautta, jota se aktiivisesti erilaisilla toimilla ja diskursiivisesti ylläpitää. Erityisen merkityksen se on saanut Daeshin nousun yhteydessä, mutta turvallisuuskurssi esiintyi vahvana myös vuoden 2013 lausunnoissa. Usein turvallisuuden takaaminen yhdistetään terrorismin vastaiseen sotaan, joka valtioita yhdistää: ”Turkki on ollut todella tärkeä liittolainen, laajasti katsottuna, sekä terrorismin vastaisissa toimissa.”⁵ (WH PB, 1.2.2013). Turvallisuuskurssin hegemonista asemaa näyttäisi selittävän juuri terrorismin vastainen sota, joka on 2000-luvulla noussut Yhdysvaltain tärkeimmäksi puolustuspoliittiseksi agendaksi ja jonka kourissa Turkki kamppailee sillä erolla, että Turkin sota PKK:n terroristeja vastaan on jatkunut vuosikymmeniä. Historiallisesti tarkasteltuna voidaan kuitenkin nähdä, että

² ”[...]as NATO allies we’re reaffirming our solemn commitment to our mutual security[...]

³ ”the President reaffirmed the commitment of the United States to Turkey’s national security”

⁴ ”[...]Turkey is a NATO Ally... we’re very much committed to Turkey’s security and its sovereignty”

⁵ ”Turkey has been a very important ally, broadly speaking, and in the effort to counter terrorism.”

turvallisuuskurssi on ollut maiden välisten suhteiden rakenteen perusta aina toisen maailmansodan jälkeen.

Turvallisuuskurssia siis määrittää terrorismin vastainen sota. Mielenkiintoista turvallisuuskurssissa on, että vielä syyskuussa 2014 silloinen Yhdysvaltain puolustusministeri Hagel totesi lausunnossaan kongressille, että ei ole olemassa mitään todisteita siitä, että Daesh suoraan uhkasi Yhdysvaltain territoriaa (DOD, 16.9.2014). Obama Yhdysvaltain kansalle pitämässään puheessaan totesi myös, että Daesh on potentiaalinen uhka Yhdysvalloille, mikäli sen toimintaan ei puututa (WH, 10.9.2014). Sekä Obama että Hagel sanoivat Daeshin olevan uhka erityisesti Lähi-idän ihmisille. Terroristijärjestö ei siis ole suoraan kyennyt aiheuttamaan fyysistä uhkaa Yhdysvalloille lukuun ottamatta kansalaisia ja sotilaita Irakissa ja Syyriassa. Silti sen tuhoaminen on Yhdysvaltain intresseissä korkealla prioriteettilistalla. Jos kyse ei ole suoraan Yhdysvaltain kotimaan turvallisuuden puolustamisesta, on syytä epäillä, että Daeshin tuhoaminen liittyy erityisesti immateriaalisiin kysymyksiin kuten identiteettiin, oman statuksen säilyttämiseen ja intressien varjeluun.

Syyskuun 2014 puheessaan Obama toteaa, että ”Tämä on amerikkalaista johtajuutta parhaimmillaan: seisomme ihmisten takana, jotka taistelevat vapaudestaan, ja kokoamme yhteen muita kansoja yhteisen turvallisuutemme ja yhteisen ihmisyytemme puolesta⁶” (WH, 10.9.2014). Kyse on kollektiivisen turvallisuuden varjelemisesta, vaikka uhka koskeekin erityisesti Irakin ja Syyrian kansalaisia. Turvallisuuksurssi, joka Yhdysvaltain Turkki-politiikkaa määrittää, on tietenkin linkittynyt Yhdysvaltain laajempaan turvallisuuspoliittiseen diskursiiviseen muodostelmaan. Vaikka tämän tutkimuksen fokuksena on Turkki-politiikka, on syytä tiedostaa interdiskursiivinen konteksti myös kahdenvälisten suhteiden ulkopuolella. Vaikuttaisi siltä, että Daeshin vastaisessa sodassa Yhdysvaltain turvallisuuskurssit asemoivat valtion itsensä johtavana hegemonina, jonka toimesta kollektiivista turvallisuutta ylläpidetään.

Obama jatkaa puhettaan toteamalla: ”Kun autoimme estämään kaukaisella vuorella ansassa olevien siviilien kansanmurhan, yksi heistä sanoi näin: ’Olemme amerikkalaisille ystävillemme elämämme velkaa. Lapsemme tulevat aina muistamaan, että oli joku joka tunsikin kärsimyksemme ja matkusti kauas suojelemaan viattomia ihmisiä’⁷” (WH, 10.9.2014). Yhdysvallat puolustaa siis paitsi omaa

⁶ ”This is American leadership at its best: We stand with people who fight for their own freedom, and we rally other nations on behalf of our common security and common humanity”

⁷ ”When we helped prevent the massacre of civilians trapped on a distant mountain, here’s what one of them said: ‘We owe our American friends our lives. Our children will always remember that there was someone who felt our struggle and made a long journey to protect innocent people’”

turvallisuuttaan, niin myös kaikkia viattomia ihmisiä riippumatta heidän sijainnistaan puheen mukaan. Obamalle kyse on Yhdysvaltain omien arvojen puolustamisesta pahuutta vastaan (WH, 10.9.2014). Puheissa, jotka Daeshin vastaista sotaa käsittelevät, tehdään voimakasta jakoa hyvien ja pahojen kesken. Jaottelu näkyy myös Yhdysvaltain suhteissa muihin, ja se lieneekin syynä sille miksi Yhdysvallat jatkuvasti toistaa myös Turkille maiden liittolaisuus- ja ystävyyssuhdetta. Jakolinja hyvien ja pahojen välille on paitsi poliittisesti ja vallankäytöllisesti tärkeä väline, niin myös ontologisen turvallisuuden kannalta merkittävä. Kategorisoinnit ystäviin ja vihollisiin ovat Yhdysvalloille keino määrittää omaa identiteettiään ja se ohjaa valtion suhteita muihin.

Yhdysvalloille liittolaisuus Turkin kanssa on erityisen tärkeässä asemassa temporaalisesti tarkasteltuna. Turkin geopoliittinen asema nyt taistelussa terrorismia vastaan on verrattavissa sen asemaan kylmän sodan aikana geopoliittisena blokkina Neuvostoliittoa vastaan. Turvallisuuskurssin hegemoninen asema kielii ennen kaikkea kyseisen kurssin merkityksestä Yhdysvaltain intressien edistämiseksi kyseisessä ajassa ja paikassa. Turvallisuuskurssin hegemonisuus on osoitus myös Yhdysvaltain ulkopoliittikan rakenteesta, jossa tietyt poliittiset sektorit ovat ensisijaisessa asemassa suhteessa muihin. Toisin sanoin, turvallisuuskurssi ilmentää ideologista latausta. Tässä tapauksessa kyse lienee puolustus- ja turvallisuuspolitiikan sekä sotilaallisen voimankäytön hegemonisesta asemasta, jota usein kansainvälisen politiikan tieteenalalla kovaksi politiikaksi ("hard policy") kutsutaan.

6.2. Kantilainen mikrokulttuuri Yhdysvaltain ja Turkin suhteissa

Mikrorakenteena katsottuna Yhdysvaltain suhde Turkkiin näyttäytyy ystävyytenä. Sen puolesta puhuu maiden välinen historiallisesti tarkasteltua pitkä ja vahva liittolaisuussuhde. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta ystävyyden periaatteet täyttyvät: Turkki ja Yhdysvallat eivät koskaan ratkaise erimielisyyksiään sodan keinoin, ja erityisesti Yhdysvallat jatkuvasti varmistaa sitoutumistaan Turkin kansallisen turvallisuuden puolustamiseen. Turvallisuusliittolaisuus on institutionalisoitunut sitovasti Nato-liittolaisuuden muodossa. Naton ansiota maiden välillä vallitsee yhteisymmärrys ja yhteiset säännöt turvallisuusyhteistyöstä. Molempipuolisen avunannon periaatteen kristallituu Naton viidennen artiklan muodossa, jonka mukaan liiton jäsenet ovat sitoutuneet auttamaan kansajäsentä mahdollisen ulkopuolisen hyökkäyksen tapahtuessa (Nato, 1949).

Aineistossa toistuvasti myös kutsutaan Turkkiä ja turkkilaisia ystäviksi (WH, 16.11.2015, SD, 14.12.2014, SD, 12.1.2014). Usein kun Yhdysvallat nimittää Turkin ystäväkseen, yhdistetään se

myös pitkään jatkuneeseen liittolaisuuteen. Ystäväksi kutsuminen tuottaa ja ylläpitää maiden välisen suhteen rakenteen sisältämät roolit, joka toimii myös identiteettien tuottajana. Ystävyyspuheet toimivat myös evidenssinä kantilaisesta kulttuurista. Yhdysvallat itse artikuloi suhdettaan Turkkiin ystävyyden kautta, ja historialliset tapahtumat sekä vakiintuneet sosiaaliset käytännöt ystävyys-suhteen olemassaoloa vahvistavat.

Yhdysvaltain ja Turkin suhteen voi siinäkin mielessä nähdä täyttävän ystävyys-suhteen ehdot, että vaikka maiden välit eivät aina ole kaikkein lämpimimmät, jatkuu turvallisuusliittolaisuus silti aina lähes muuttumattomana. Tiivis turvallisuusyhteistyö on kestänyt läpi Kyproksen kriisin, Turkin sotilasvallankaappauksien, kylmän sodan hajoamisen, Persianlahden ja Irakin sodan sekä Mavi Marmara -kriisin. Nyt vaikuttaisi siltä, että Yhdysvallat pitää hanakasti kiinni Turkki-suhteestaan, vaikka ystävyys rakoileekin monissa erityisesti turvallisuuden ulkopuolisissa sektoreissa, kuten demokratian ja ihmisoikeuksien normien yhteisissä käsityksissä. Myös turvallisuusdiskurssin sisällä kuitenkin on esiintynyt erimielisyyksiä ja suhteiden viilenemistä, erityisesti Daeshin vastaiseen sotaan liittyen, jonka Yhdysvaltain ulkoministeri John Kerry avoimesti myönsi televisiohaastattelussa (SD, 31.10.2014).

Wendtin mukaan rakenteilla on sekä kausaalisia että konstitutiivisia vaikutuksia. Sen logiikan mukaan Turkin ja Yhdysvaltain ystävyys-suhteella on konstitutiivisia vaikutuksia maiden identiteetteihin ja sosiaalisiin käytäntöihin. Aineisto tukee tätä olettamusta, sillä Yhdysvaltain puheissa näkyy toistuvasti ystävyys-suhte ja Yhdysvaltain ja Turkin vakiintuneet käytännöt maiden johtajien välisessä tiiviissä kommunikaatiossa (WH, 16.11.2015, WH, 15.10.2015, WH, 24.11.2015, WH, 1.12.2015). Tästä näkökulmasta myös ontologisella turvallisuudella on merkitystä. Jos kantilainen kulttuuri ja ystävyys ovat Yhdysvaltain Turkki-suhdetta ylläpitäviä rakenteita, jotka ilmenevät turvallisuusdiskurssissa, tuottavat ne myös ontologista turvallisuutta Yhdysvalloille. Ontologisen turvallisuuden käsite tuo erityisen syvyyden rakenteiden merkitykselle, sillä se selittää miksi rakenteilla on niin kokonaisvaltainen merkitys myös toimijoiden identiteeteille ja toiminnalle. Totuttu toiminnantapa sisältää elementtejä sekä rakenteen roolijaosta että siitä, millaisista asioista toimijan ontologinen turvallisuus koostuu kyseisessä vuorovaikutussuhteessa. Se selittää, millaisilla keinoilla toimijat keskinäisiään suhteitaan navigoivat, ja se selittää toimijoiden tendenssiä pitäytyä samoissa toimintatavoissa. Tuttu on turvallista. Jatkuvuus, selkeä roolijako ja vakiintuneet toimintatavat ovat erittäin keskeisessä asemassa Yhdysvaltain Turkki-politiikassa, mistä voidaan päätellä Turkki-politiikan rakenteella olevan merkittävää vaikutusta maiden välisissä suhteissa. Aineiston perusteella voidaan todeta, että Yhdysvallat ei aktiivisesti reflektoi suhdettaan Turkkiin, vaan se pitäytyy tutuissa käytännöissä ja roolijaoissa.

Mutta kenelle tuttu on turvallista? Vaikka Yhdysvaltain Turkki-suhde sijoittuu mikrotasolla tarkasteltuna kantilaisen kulttuurin piiriin ja se täyttää ystävyyden ehdot, ei makrotasolla voida mitenkään puhua tarkastellusta kontekstista kantilaisena kulttuurina. Lähi-idässä Yhdysvallat on osa lockelaisen kulttuurin makrorakennetta. Alueellinen makrorakenne Lähi-idässä voidaan luokitella lockelaiseksi, koska rakenteeseen sisältyvät useat liittolaisuussuhteet, kuten Yhdysvaltain suhde Israeliin, Turkkiin, Persianlahden maihin ja niin edelleen, mutta sille on surullisen kuuluisasti ominaista myös konfliktien ratkaiseminen väkivaltaisoin keinoin ja viileät välit joidenkin toimijoiden välillä (SD, 12.1.2014, WH, 1.12.2015).

On selvää, että kurdit eivät kuulu Yhdysvaltain Turkki-politiikan kantilaisen kulttuurin piiriin. Jos näin olisi, ei Yhdysvallat sietäisi Turkin valtion harjoittamaa väkivaltaa kurdeja kohtaan. Toisaalta, Yhdysvallat ei myöskään ole osallistunut täysin rinnoin Turkin valtion vihollisen, PKK:n, taltuttamiseen, vaikka se virallisesti onkin kategorisoinut PKK:n terroristijärjestöksi, eli myös Yhdysvaltain viholliseksi. Aineistossa Yhdysvallat toistuvasti vakuuttaa näkevänsä PKK:n terroristijärjestönä ja ymmärtävänsä siten Turkin oikeuden puolustautua sitä vastaan (WH, 22.7.2015, 15.10.2015, WH, 16.5.2013²). Wendtin kulttuuriteorian valossa tilanne ei kuitenkaan ole ristiriitainen, koska kurdeilla ei ole omaa kansallisvaltiota eikä niillä siten ole osallisuutta kansainväliseen yhteisöön.

6.3. Minne katosivat Turkin kurdit?

Yhdysvaltain suhde Turkin kurdeihin jääkin aineistosta hämärän peittoon, mikä on yllättävää ottaen huomioon PKK:n läheiset suhteet PYD:n joukkoihin sekä sekaantumisen Daeshin vastaiseen sotaan. Toisaalta kurdikysymys ei ennenkään ole näyttäytynyt valtiotason keskusteluissa Yhdysvaltain ja Turkin välillä, joten tarkasteltavien vuosien tilanne ei sen suhteen ole muuttunut. Kun Obaman hallinnon edustajat puhuvat kurdeista, puhutaan joko Syyrian siviileistä tai Irakin kurdijoukoista. Taistelujoukoista puhuttaessa mainitaan aineistossa yleensä aina syyrialaisien ja irakilaisien lisäksi vielä erikseen kurdit (WH, 16.11.2015, WH, 7.10.2014). Tämä viittaa siihen, että Yhdysvallat tunnistavat kurdien toimijuuden erillään valtiollisista toimijoista. Irakissa kurdien erillinen asema on institutionalisoitu sektaariseen hallintomuotoon, ja Syyriassa on sisällissodalle luonteenomaisesti muodostunut useita eri ei-valtiollisia ryhmittymiä, joten siinä suhteessa kurdien eriyttäminen omaksi ryhmäkseen on luontevaa. On kuitenkin huomattava, että kurdi-entiteetti etnisenä ryhmänä sisältävät myös turkkilaiset kurdit, joita ei erikseen eroteta missään kohtaa aineistoa, PKK-joukkoja lukuun ottamatta.

Kurdien taistelujoukoista puhuttaessa ainoastaan Irakin Kurdistanin peshmerga-joukot nimetään toistuvasti erikseen toimijana taistelussa Daeshia vastaan, ja Syyrian kurdit mainitaan vain muutaman kerran yleisellä tasolla, samoin kuten Syyrian kurdien PYD-joukot. Peshmerga-sotilaat ovat aineistossa erityisessä asemassa, sillä Yhdysvaltain Daeshin vastaisessa strategiassa avainasemassa ovat ”osaavia, paikallisia maajoukkoja” (capable, local, ground forces), joita Yhdysvallat kouluttaa ja aseistaa, ja joiksi se peshmerga-joukot nimeää (DOD, 7.7.2015). Joukoista peshmerga-sotilaat ovatkin ainoa ryhmä, jolla on institutionaalinen ja valtiollinen asema Irakin Kurdistanin armeijana.

Laveiden taistelujoukko-nimityksien käytön taustalla lieenee Yhdysvaltain halu pidättäytyä tekemästä selkeämpää jakoa kurdien suhteen, joka on paitsi käytännössä mahdotonta niin myös poliittisesti sensitiivistä. Yhdysvaltain puolustusministeriön vanhempi virkamies nimettömänä vahvistaa lehdistöpuhelussa asian laidan seuraavalla lausunnollaan:

VANHEMPI VIRKAMIES: PYD - olette varmaan kaikki mukana – mutta turkkilaisilla on huolensa koska PYD, jotkut ISIL:iä vastaan taistelevat toimijat Kobanissa ovat kytköksissä PKK:hon, minkä kanssa Turkin täytyy taistella pitkäaikaisessa kapinassa. Ja heidän huolensa aina Kobanin kanssa oli, että he eivät pidä ISIL:stä, mutta he eivät (kuulumaton) PYD:n kanssa myös. Joten he olivat jumissa. Heillä oli kaikenlaisia pakolaisia tulossa rajan yli. Mutta kun kaupunki oli tyhjä, he jotenkin katsoivat kaupunkia, ja he näkivät kaksi vihollista.

Ja me kävimme keskustelua turkkilaisten kanssa, mistä toinen vanhempi virkamies mainitsi, okei, no, fasilitoidaan joku keino - - jos ette ole hulluna PYD:stä, ja me ymmärrämme sen, löydetään keino sallia vahvistuksia ja tarvikkeita irakilais-kurdilaisilta Pesheiltä, kuljetettuna Turkin läpi ISIL:iä vastaan taisteleville uudelleenvarusteluksi. Molemmat voittavat. Koska se jatkaa ISIL:iä vastaan taistelevien tukemista ja koska se tasapainottaa joitakin teidän huolistanne PYD:stä. Näin se meni.⁸ (WH, 22.11.2014.)

Edellä oleva sitaatti todistaa Yhdysvaltain vaikean suhteen kurdeihin ja toisaalta myös Turkkiin. Vaikka tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella Yhdysvaltain Turkki-politiikkaa, käy edellä mainitusta sitaatista ilmi miten vahvasti se on sidoksissa kurdikysymykseen laajemmin sekä Daeshin vastaiseen taisteluun.

⁸“SENIOR ADMINISTRATION OFFICIAL: Look, the PYD -- I think you all are tracking -- but the Turks have concerns because the PYD, some of the actors fighting ISIL in Kobani have ties to the PKK, which the Turks obviously have to contend with a longstanding insurgency with the PKK. And their concern always with Kobani was, they didn't like ISIL, but they weren't (inaudible) with PYD too. So they were stuck. They had all these refugees coming over the border. But once the town was basically empty, they kind of looked at the town, they saw two enemies. And so we had this conversation that senior official number two mentioned with the Turks about, okay, well, then let's facilitate a way -- if you're not crazy about the PYD, and we get that, let's figure out a way to allow reinforcements and resupply from Iraqi-Kurdish Pesh, transiting through Turkey, to resupply fighters against ISIL. It's a win-win. Because it continues to support the fighters fighting ISIL, and it's a win because it balances out some of the concerns you're worried about on the PYD side of the equation. That was the deal.”

Kun puheissa ja lausunnoissa viitataan kurdeihin, tapahtuu se pääsääntöisesti niin, että kurditoimijat ovat kytköksissä operatiiviseen Daeshin vastaiseen taisteluun (esim. DoD, 16.9.2014, DoD 17.6.2015, WH, 16.11.2015). Yhdysvaltain turvallisuusdiskurssissa kurdit esiintyvät siis taistelijoina, jotka ovat Yhdysvaltain liittolaisia. Vaikka tutkimuksen aineistossa puhutaankin vain Daeshin vastaisesta sodasta kurdien yhteydessä, käytiin kyseisinä vuosina taisteluja myös Turkin valtion sekä PKK:n välillä, joissa kuoli myös satoja siviilejä (joista oletettavasti suurin osa kurdeja). International Crisis Groupin laskelmien mukaan vuoden 2015 heinäkuun jälkeen Turkissa kuoli 211 siviiliä joulukuun loppuun mennessä, ja yhteensä 20.7.2016 mennessä konfliktissa oli kuollut 1786 henkeä (ICG, <http://www.crisisgroup.be/interactives/turkey/>).

PKK:n ja Turkin valtion välisestä konfliktista ei löydy aineistosta jälkeäkään vuoden 2015 uudelleen eskaloitumisen osalta. Tämän voi tulkita niin, että Turkin kurdit puuttuvat Yhdysvaltain Turkki-diskursseista kokonaan. Toinen vaihtoehto on se, että Yhdysvalloille Turkin kurdit luetaan Turkin kansallisen turvallisuuden piiriin kuuluvaksi, jota se sitä kautta puolustaa myös turkkilaisia kurdeja. Toisaalta PKK:n kurdit luokitellaan terroristeiksi, joita vastaan Yhdysvallat itsekin käy sotaa maailmanlaajuisessa sodassa terrorismia vastaan. Varmuudella voidaan kuitenkin sanoa, että Obaman hallinto oli tietoinen konfliktista ja sen vaatimista uhreista, mutta se tietoisesti päätti olla puuttumatta konfliktiin mitenkään. Näin ollen voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että Turkin kurdeille ei tosiasiallisesti ole sijaa Yhdysvaltain turvallisuusdiskurssissa, vaikka Obaman hallinto puolustaakin kaikkia viattomia siviilejä erityisesti Levantin alueella (WH, 16.11.2015, SD, 12.9.2014). Myös historiallisesti tarkasteluna kehityskulku on sopusoinnussa Yhdysvaltain aiempaan suhtautumiseen kurdikysymykseen.

Vallitseva turvallisuusdiskurssi ei tunnista eikä anna ääntä Turkin kurdeille, eli diskurssi hiljentää kurdit toimijoina. Sen lisäksi se ylläpitää Yhdysvaltain Turkki-suhteita niin, että Turkki voi suhteellisen vapaasti toimia konfliktissa päättämällänsä tavalla, kunhan se ei vaaranna maiden välistä kansalliseen turvallisuuteen perustuvaa ystävyyttä. Yhdysvallat toistuvasti toteaa, että se puolustaa Turkin oikeutta taistella PKK-terroristeja vastaan, mikä on sopinut hyvin yhteen turvallisuusdiskurssin muihin elementteihin ja ystävien ja vihollisten väliseen jaotteluun. Vaikka Daeshin vastaisessa sodassa on Yhdysvaltain liittolaisten ja sen omien suhteiden kuvio hyvinkin ristiriitainen, on Yhdysvallat pystynyt diplomaattisesti kiertämään ongelmat omien intressiensä edistämisen eduksi. Tästä toimii esimerkkinä Turkin mukaan tulo Daeshin vastaiseen sotaan ja erityisesti Incirlikin lentoaseman käyttöluvan saaminen turkkilaisilta (DoD, 1.12.2015, DoD, 9.12.2015). Turvallisuusdiskurssi ja vallitseva kantilainen mikrorakenne ovat rakentuneet

Yhdysvaltain intressien mukaisesti, ja siten rakenteen muuttaminen ei tosiasiallisesti näyttäydy Yhdysvalloille suosiollisena vaihtoehtona.

Koska turvallisuusdiskurssi on hegemonisessa asemassa, on syytä epäillä, että se toimii myös ontologisen turvallisuuden lähteenä. Voidaan myös katsoa, että merkittävät muutokset turvallisuusdiskurssissa aiheuttaisivat ontologista turvattomuutta, ja myös siksi Yhdysvallat pyrkii ylläpitämään nykyistä järjestystä. On siis hyvin epätodennäköistä, että turvallisuusdiskurssissa tapahtuisi sellaisia muutoksia, että Yhdysvaltain suhde Turkin kurdeihin turvallisuuspoliittisessa mielessä muuttuisi.

6.4. Kulttuurien ulkopuoliset kurdit

Tarkasteltavassa aineistossa on olemassa tilanne, jossa Daesh uhkaa kansainvälistä yhteisöä ja jota vastaan Yhdysvallat on rakentanut koalition vetoamalla yhteisiin arvoihin ja normeihin (WH, 16.11.2015). Tilanne on erityisen painottunut yhteisien arvojen ja normien, eli kansainvälisen yhteisön sosiaalisen aineiston (mikä tekee niistä yhteisön) varaan, sillä Daesh ei suurinta osaa koalition valtioista edes fyysisesti uhkaa. Lockelaiselle kulttuurille ominaisesti koalition virallisia jäseniä ovat vain valtiotoimijat, ja uhka tulee puhtaasti yhteisön ulkopuolelta ei-valtiollisen toimijan toimesta, joka kaiken lisäksi toteuttaa kansanmurhia, ei kunnioita demokratiaa, ei perustu kansallisuuteen ja jonka suvereniteettia ei ole yksikään yhteisön jäsen tunnustanut.

Onkin kiinnostavaa, miten lockelaisen kansainvälisen yhteisön jäsenyyden ehtoja Yhdysvallat käyttää taitavasti hyväkseen. Toisaalta se pyrkii vetoamaan siihen, miten Daesh uhkaa koko kansainvälistä yhteisöä ja kaikkien elämän periaatteita (WH, 10.9.2014). Yhdysvaltain hallinnon puheissa vedotaan erityisesti muihin valtiotoimijoihin, ja puheet on kohdistettu ns. viralliselle yleisölle. Kuitenkin se tarvitsee taistelussa Daeshia vastaan kansainvälisen yhteisön ulkopuolisen apua, nimittäin kurdien. Kurdeista puhutaan eufemismeilla kuten ”paikalliset joukot” (DOD, 7.7.2015).

Kurdit ja erityisesti Yhdysvaltain turvallisuusdiskurssista pois pyyhityt Turkin kurdit putoavat niin sanotusti yhteisön ulkopuolelle lockelaisen kulttuurin muodostamien sosiaalisten reunaehtoju puitteissa. Kurdien tilaisuus tulla kansallisvaltiona hyväksytyksi jäseneksi osaksi kansainvälistä yhteisöä tuli ja meni Sevrésin sopimuksen kariutumisen myötä. Kurdien tarina Turkissa on erinomainen esimerkki lockelaisen kulttuurin sisäänpäin kääntyneisyydestä sekä siihen perustuvan yhteisön rakenteen kohtalokkaista seurauksista. Kun kansainvälinen yhteisö sisällyttää toiset ja rajaa toiset ulos, voi rakenteellinen mekanismi itsessään tuottaa kategorisesti yhteisön jäsenten

ylläpitämää väkivaltaa. Turkin valtion harjoittamaan väkivaltaan on vallitsevien rakenteiden puitteissa vaikea puuttua, koska se taistelee historiallisesti hyvin pitkälle ulottuvaa ja perin juurin identiteetteihin ja omaan toimintaan omaksutun kulttuurin sääntöjä vastaan. Lisäksi kun ottaa huomioon kulttuurin merkityksen ontologisen turvallisuuden tuottajana, näyttäytyy väkivaltaisten rakenteiden purkaminen entistä jähmeämmältä.

Lockelaisen kulttuurin tuottama väkivalta oli tätä tutkimusta tehdessä odotettavissa. Mielenkiintoiseksi osoittautui kantilaisen kulttuurin ylläpitämä väkivalta. Myös kantilainen kulttuuri on loppujen lopuksi rakentunut valtiokeskeisen yhteisön varaan, missä yksilöt ja ei-valtiolliset yhteisöt, jotka eivät kulttuurin jäsenten sisäisessä järjestyksessä asetu sallittujen määritelmien sisään, eivät nauti yhteisön jäsenyydestä. Kantilainen kulttuuri ei tunnista valtiokeskeiseen järjestelmään kuulumattomien toimijuutta, sillä se perustuu kansallisen turvallisuuden käsitteeseen ja ystävyys-roolijakoon valtioiden kesken. Tämä osoittautuu kulttuuriseksi rakenteeksi, joka tuottaa väkivaltaa Turkin kurdeille. On mahdollista, että Turkin kurdit voisivat tulevaisuudessa sisältyä myös kantilaiseen kulttuuriin Yhdysvaltain ja Turkin kanssa, jos kurdien asema ei-valtiollisena toimijana muuttuisi. Turkin kurdien ei-valtiollisuus on de facto este kansainvälisen yhteisön toimijuudelle wendtiläisessä kansainvälisen järjestelmän rakenneteoriassa. Mikäli kurdit onnistuisivat joku päivä perustamaan itsenäisen Kurdistanin, olisi niille teoriassa mahdollista nauttia kantilaisen kulttuurin jäsenyydestä sekä siihen sisältyvästä kansallisesta turvallisuudesta. Käytännössä ja semanttisesti ainakin Yhdysvalloille kurdit ovat jo saavuttaneet liittolaisuusstatuksen, mikä osoittaa suuntaa toimijoiden ystävystymiseen. On syytä muistaa, että kurdit eivät kuitenkaan nykytilassakaan ole osoittautuneet olevansa yhtenäinen toimija, mikä entisestään vaikeuttaisi edellä mainitun skenaarion toteutumista.

6.5. Kulttuurimuutoksesta emansipaatioon

Lopuksi analysoin aineistosta löydettävät ainekset muutoksen mahdollisuudesta Turkin kurdien emansipaation toteutumiseksi. Kuten aiemmin teoriakeskustelussa sekä analyysissä on osoitettu, vaatisi emansipaation toteutuminen muutakin kuin vain kulttuurimuutoksen Yhdysvaltain Turkki-politiikassa Wendtin määrittelemien lockelaisen ja kantilaisen kulttuurin puitteissa, jotka molemmat rakenteina tuottavat ja ylläpitävät Turkin kurdien sortoa. Tämän tutkimuksen kohteena on Yhdysvaltain Turkki-politiikka, joten on syytä muistaa tutkimukselliset rajoitteet johtopäätöksiä vedettäessä. Fairclough'n tutkimusrunko ja kriittisen diskurssianalyysin emansipatorinen tavoite ohjaavat kuitenkin kartoittamaan ongelman ratkaisun mahdollisuuksia ja emansipaation mahdollisuuksien aineksia. Tähän asti on tunnistettu ja analysoitu olemassa olevat esteet

ongelmanratkaisulle (vallitsevat rakenteet), ja seuraavaksi on kriittisen tutkijan velvollisuus analysoida ongelman ratkaisun esteiden poistamisen mahdollisuudet jotka sitä kautta mahdollistavat sorrettujen emansipaation. Tehtävää toteutettaessa on hyvä muistaa emansipaation sisältävän muutakin kuin fyysisen turvallisuuden.

Hegemonisen turvallisuusdiskurssin lisäksi aineistosta on löydettävissä toinen diskurssi, joka käsittelee Turkin demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Koska ihmisoikeudet esiintyvät useammin Turkissa ongelmallisena, käytetään tässä tutkimuksessa diskurssista nimeä *ihmisoikeusdiskurssi*. Ihmisoikeusdiskurssi sisältää kuitenkin myös demokratiakehityksen, sillä Yhdysvallat käsittelee teemoja yleensä yhdessä. Ihmisoikeusdiskurssi on kriittisessä asemassa Turkin kurdien emansipaation näkökulmasta, sillä Turkissa erityisesti kurdien ihmisoikeuksia on vuosikymmeniä loukattu fyysisen väkivallan lisäksi. Koska tämän tutkimuksen kohteena on Yhdysvaltain Turkki-politiikka ja sen vaikutukset Turkin kurdeihin, tarkoitetaan ihmisoikeusdiskurssilla Turkin valtion toimia eikä muiden tekijöiden vaikutuksia Turkin kurdien ihmisoikeuksiin, kuten esimerkiksi Daeshin harjoittama väkivalta.

Teoriakeskustelun yhteydessä nousi esiin perinpohjaisen kulttuurimuutoksen tarve, joka on edellytyksenä Turkin kurdien emansipaatiolle. Tässä muutoksessa ihmisoikeusdiskurssi nousee keskiöön, sillä se on osa sellaista yhteiskunnallista rakennetta, jossa on poliittisen mielikuvituksen aineksia emansipaatiolle sekä selkeä normatiivinen tavoite paremmalle tulevaisuudelle. Yhdysvaltain Turkki-politiikan ihmisoikeusdiskurssin sisällä esiintyvät sellaiset normit kuten demokratia, sananvapaus, uskonnonvapaus ja tasa-arvo. Aineistossa ihmisoikeusdiskurssi on selkeästi toissijaisessa asemassa verrattuna turvallisuusdiskurssiin, mikä heijastaa Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta.

Ihmisoikeusdiskurssi ei näy Yhdysvaltain hallinnon puheissa ja lausunnoissa useinkaan, mikä kertoo diskurssin asemasta Yhdysvaltain Turkki-politiikassa. Kaikista kriittisin tapahtuma ihmisoikeusdiskurssin näkökulmasta oli vuoden 2013 Gezi Parkin mielenosoitukset. Siihen Obaman hallinto reagoi kehottamalla Turkin valtiota mitoittamaan voimankäyttöään mielenosoittajia kohtaan ja ilmaisi seuraavansa huolestuneena tilannetta raportoitujen tapausten johdosta, jossa poliisit olivat Turkissa käyttäneet väkivaltaa pääosin rauhanomaisia mielenosoittajia kohtaan. Lisäksi Yhdysvallat korosti rauhanomaisten mielenosoitusten ja sananvapauden olevan demokratian kulmakiviä, jotka ovat Yhdysvalloille tärkeitä arvoja. Kuitenkin jopa Gezi Parkin yhteydessä Yhdysvallat toi esiin maiden välisen liittolaisuussuhteen tärkeyden erityisesti turvallisuuspolitiikkaa koskevissa kysymyksissä. (WH, 3.6.2013, WH, 10.6.2013.) Vaikka Gezi

Parkin mielenosoitusten yhteydessä kurdien asema ei noussut mitenkään esiin, ovat demokratia ja sananvapaus keskeisiä kysymyksiä Turkissa myös suhteessa kurdivähemmistön asemaan.

Kurdien asema Turkissa esiintyy vain Yhdysvaltain hallinnon julkaisemissa vuosittaisissa ihmisoikeusraporteissa. Raportit ovat Yhdysvaltain käytäntö, joka ei suoraan ole presidentti-kohtaista. Raporteista kuitenkin ilmenee Yhdysvaltain varsin tarkka tietoisuus Turkissa tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista, jotka erityisesti kurdipopulaatioon kohdistuvat. Raporteista ilmenee myös valtion harjoittamaa systemaattista väkivaltaa. (SD, Human rights report: Turkey 2013, 2014 & 2015.) Herääkin kysymys, että mistä johtuu toisaalta Yhdysvaltain tietoisuus Turkissa tapahtuvista laajamittaisista ihmisoikeuksista mutta toisaalta ihmisoikeuksien poissaolo Yhdysvaltain hallinnon puheista ja lausunnoista? Ihmisoikeusdiskurssin vähäinen näkyvyys on tietoista politiikkaa, jolla ylläpidetään vallitsevaa Yhdysvaltain Turkki-politiikan rakennetta. Kantilaisen ystävyyssuhteen näkökulmasta ihmisoikeuksilla ei ole mitään merkitystä, joten kulttuuriteoriaankin nojaten on viisasta ylläpitää kantilaista, vakaata kulttuuria joka perustuu kansalliseen turvallisuuteen.

Nykytilassa voidaankin nähdä, että Turkki-politiikan rakenteen sisäinen diskursiivinen hierarkia on Yhdysvaltain ja Turkin välisen ystävyyssuhteen säilymisen kannalta tärkeää. Ihmisoikeusdiskurssi ilmentää maiden välisiä erimielisyyksiä ja arvokäsitysten eroa. Lisäksi se korostaa Yhdysvaltain paremmuutta länsimaaisessa yhteiskuntakäsityksessä, missä demokratia ja ihmisoikeudet ovat saavuttaneet kutakuinkin merkittävän statuksen. Toisin sanoin, ihmisoikeusdiskurssi on maiden välisen eripuraisuuden rakenne, joka haastaa hegemonista diskurssia ja sitä kautta hegemonisen rakenteen sisältämiä subjektipositioita ja sen ilmentämää yhteistä näkemystä maailmanjärjestyksestä.

Ontologisen turvallisuuden käsitteen avulla voidaan ymmärtää asetelmaa paremmin. Ihmisoikeusdiskurssi on maiden välisen eripuraisuuden tuotos, joka haastaa historiallisesti rakennettua kumppanuutta. Näin ollen ihmisoikeusdiskurssi sisältää aineksia ontologiseen turvattomuuteen, sillä noustessaan suhteiden rakennetta määrittävään asemaan, se tuottaisi epävakautta ja epävarmuutta Yhdysvalloille. Toimijoilla on taipumusta pitäytyä tutussa ja turvallisessa, koska ne haluavat välttää epävakautta ja ne hakeutuvat sellaiseen tilaan, missä ne osaavat toimia ja missä ympäristö on ennustettavaa. Siten Yhdysvallat on taipuvainen pitäytymään turvallisuusdiskurssissa ihmisoikeusdiskurssin kustannuksella. Tämän todistaa jopa sanatarkasti samanlaiset, usein esiintyvät fraasit Yhdysvaltain ja Turkin ystävyydestä ja yhteisten turvallisuusintressien varmistamisesta.

Ihmisoikeusdiskurssi on kuitenkin Yhdysvaltain Turkki-politiikassa se elementti, mihin kurdien toivo muutoksesta on kiteytynyt. Mikäli diskurssien välinen hierarkia suhteiden rakenteessa muuttuisi ihmisoikeuksille edukkaammaksi, olisi kurdien asema turvatumpi. Vaikka pintapuolisesti tarkasteltuna Yhdysvaltain Turkki-politiikalla luulisi olevan vähäisempi merkitys kurdien emansipaation toteutumiselle, voidaan tämän tutkimuksen löydöksiä perusteella todeta sillä olevan suurikin konkreettinen vaikutus. Tätä teesiä tukevat Yhdysvaltain ja Turkin välinen asymmetrinen valtasuhde, jossa Yhdysvallat on maista vahvempi. Makrotasolla tarkasteltunakin Yhdysvallat on hegemonin asemassa, ja sen intressit määrittävät myös vallitsevaa kulttuuria.

Voidaan siis päätyä sellaiseen lopputulokseen, että Yhdysvaltain Turkki-politiikan vallitseva kantilainen kulttuuri toimii esteenä Turkin kurdien emansipaation toteutumiselle. Kulttuurina sillä on sekä kausaalisia että konstitutiivisia vaikutuksia, myös Turkin sisäisessä järjestyksessä. Kurdien emansipaation toteutumiseen vaadittaisiin perustavanlaatuista kansainvälisen yhteisön kulttuurimuutosta, ainakin Yhdysvaltain ja Lähi-idän alueellisella tasolla. Kantilainen kulttuuri ei yksistään ole paras vaihtoehto. Vaadittaisiin sellaista refleksiivisyyttä toimijoiden toimesta, jossa kulttuurin painopisteet uudelleen määriteltäisiin ja samoin yhteisön jäsenyyden ehdot. Tässä avainasemassa olisi ihmisoikeusdiskurssin sisältämät normit yhdistettynä ystävyys-roolijakoon, sillä niistä rakentuneella kulttuurilla olisi paremmat edellytykset ihmisten vapauden ja rauhanomaisuuden saavuttamiseksi. Tehtävä ei ole mahdoton, sillä wendtiläisessä sosiaalisessa maailmassa todellisuus on sitä, mitä toimijat siitä tekevät. Sekin huomioon ottaen, että ontologinen turvallisuus hidastaa näin perustavanlaatuisia poliittisia projekteja.

7. Johtopäätökset

Sotilaallisen voimankäytön ja turvallisuuspolitiikan hegemonisella asemalla on Turkin kurdeille detrimentaalinen vaikutus ontologisen ja fyysisen turvallisuuden toteutumisen kannalta. Koska Yhdysvaltain Turkki-suhteet ovat historiallisesti rakentuneet turvallisuuspolitiikan varaan, ja koska turvallisuusdiskurssi määrittää maiden subjektipositioita, identiteettejä ja suhteiden sosiaalisia käytäntöjä, on turvallisuusdiskurssi ratkaiseva elementti myös ontologisen turvallisuuden lähteenä. Yhdysvallat on yksinkertaisesti aina tottunut olemaan Turkin kanssa liittolaisia juuri turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä, ja sitä kautta sen on helppo toimia itse johdonmukaisesti. Lähi-idän konfliktuaalinen toimintaympäristö ja historia kasvattavat jatkuvuuden tarvetta Yhdysvalloille alueella. Vakaa liittolaisuussuhde vähentää merkittävästi ns.

”transaktiokustannuksia”, sillä Yhdysvaltojen ei tarvitse jatkuvasti mitoittaa omaa toimintaansa Lähi-idässä suhteessa Turkkiin.

Turkin kurdien emansipaation toteutumiseen ei muutos kantilaiseen kulttuuriin välttämättä itsestään riitä. Jo nyt Yhdysvaltain ja Turkin välillä vaikuttaa vallitsevan kantilaisen kulttuurin mikrorakenne, eli maat kunnioittavat toistensa kansallista turvallisuutta ja ne ovat rakentaneet suhteensa ystävyyden varaan. Kuitenkin kantilainen kulttuuri perustuu myös valtiokeskeiseen yhteisöön, jossa kurdit vähintään ovat vailla toimijuutta ja kuten nykytilassa, kantilainen kulttuuri tuottaa kurdeja kohtaan väkivaltaa ontologisen ja fyysisen turvallisuuden molemmilla tasoilla. Kurdien emansipaatio vaatisi uudenlaista, post-kantilaista kulttuuria, jossa toimijuus on annettu myös ei-valtiollisille toimijoille. Se vastaisi makrotasollakin tarkasteltuna paremmin nykymaailman monenkirjavaa globaalia yhteiskuntaa. Post-kantilainen kulttuuri rakentuisi niin, että sekä fyysinen että ontologinen turvallisuus olisivat saavutettavissa myös sellaisille ryhmille, kuten Turkin kurdeille. Näin ollen kulttuuri rakentuisi myös esimerkiksi ihmisoikeuksien ja demokratian varaan, ja ne olisivat diskursiivisessa hierarkiassa yhtä merkittäviä kuin (post-)kansallinen turvallisuus.

Post-kantilainen kulttuuri ja emansipaatio ovat tämän tutkimuksen valossa mahdollisia. Mahdollisuus kumpuaa tutkimuksen teoreettismetodologisesta viitekehyksestä, joka näkee todellisuuden sosiaalisena sekä materiaalisena, ja näkee toimijoilla olevan mahdollisuudet refleksiivisyyden ja oman toiminnan kautta muuttaa olemassa olevia rakenteita, jopa makrotasolla. Kriittisenä tutkimuksena tätä tutkimusta on ohjannut emansipatorinen tiedonintressi, ja emansipaatio poliittisena projektina, jota tutkimuksella pystytään edesauttamaan tarjoamalla välineitä poliittiselle mielikuvitukselle ja analyysille.

Muutos on kuitenkin hidasta ja se usein vaikuttaa mahdottomalta, erityisesti kansainvälisessä politiikassa. Ontologinen turvallisuus käsitteenä on tarjonnut tieteellisen välineen ymmärtää muutoksen hitautta paremmin: se selittää, miksi joskus valtiot pitäytyvät väkivaltaisissa toimissa ja rakenteissa, vaikka ne olisivat ristiriidassa oman fyysisen turvallisuuden toteutumisen mahdollisuuksien kanssa. Esimerkiksi Yhdysvallat hegemonina on sellaisessa asemassa, jossa se pystyy kaikista toimijoista parhaiten muokkaamaan kansainvälisen yhteisön sosiaalista todellisuutta. Eittämättä post-kantilainen kulttuuri olisi sekä ontologisen turvallisuuden että fyysisen turvallisuuden valossa loppujen lopuksi myös Yhdysvalloille suotuista. Post-kantilaiseen kulttuuriin siirtymisen vaativa refleksiivisyyden taso on niin korkea, että se vaatisi äärimmäisiä ponnisteluja paitsi Yhdysvalloilta niin myös melkein kaikilta muiltakin kansainvälisen yhteisön toimijoilta. Mahdotonta se ei ole, mutta hyvin epätodennäköistä se on.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta ainakin se, että Yhdysvaltain Turkki-politiikassa on tuskin tapahtumassa suuria muutoksia lähitulevaisuudessa. Maiden väliset suhteet ovat säilyneet lähes muuttumattomina vuosikymmenien ajan, pitkälti juuri kansalliseen turvallisuuteen ja ystävyyteen perustuvan rakenteen johdosta. Kuten Wendt toteaa, ystävyyssuhteeseen sisältyy myös ongelmallisia vaiheita ja viileämpiä hetkiä, mutta ystävyyteen kuuluu sen stabiilius ja jatkuvuus siitäkin huolimatta. Jos Yhdysvaltain Turkki-politiikka tulee muuttumaan, sen on tapahduttava joko kulttuurimuutoksella tai turvallisuusdiskurssin radikaalilla disintegroitumisella. Historiallisesti tarkasteltuna sellaisetkaan tapahtumat kuten kylmän sodan loppuminen tai sotilaallinen kriisi eivät kuitenkaan ole saaneet muutosta aikaan. Valtioille on ominaista pitäytyä tutuissa toimintatavoissa ja rooleissa: tuttu on turvallista.

Tutkimuksen tuottama ymmärrys Yhdysvaltain ja Turkin suhteiden rakenteesta sekä kurdien asemasta on ajankohtainen nyt myös Suomelle ja eurooppalaiselle yhteisölle. Lähi-idän konflikteilla on globaaleja vaikutuksia, ja Euroopan Unionin rajamaana Turkki on tärkeä toimija. Osana EU-politiikkaa en yhteiskunnallista tilaa on tärkeä ymmärtää. Yhdysvaltain ja Turkin suhteet taas saavat merkityksensä Nato-kontekstissa. Kurdien suhteet Yhdysvaltoihin ja Turkkiin ovat erityisen ajankohtaiset Suomelle, koska suomalaiset ovat osallistuneet Daeshin vastaiseen sotaan mm. kouluttamalla peshmerga-sotilaita. Kurdien yhteiskunnallisen aseman ja vähemmistön sisäisen dynamiikan ymmärtäminen on merkittävässä osassa, kun suomalaiset tekevät yhteistyötä kurdien kanssa poliittisesti sensitiivisillä alueilla. Ymmärrys ja kulttuurien välinen sensitiivisyys, ripauksella poliittista realismia, on avain onnistumiseen käytännön politiikassa.

Tutkimus on otteiltaan ollut hyvin subjektiivinen ja varustettu normatiivisella agendalla. Näin ollen toinen tutkija voisi hyvin päätyä erilaisiin tuloksiin samoilla valinnoilla. Tutkimuksen subjektiivisuuteen on vaikuttanut esimerkiksi tutkijan omat kokemukset Turkissa sekä ymmärrys ja poliittinen asemointi Erdoğanin hallintoa ja kurdeja kohtaan. Tutkimukselliset valinnat on kuitenkin matkan varrella perusteltu, ja teoreettismetodologiset valinnat tehty sen mukaan. Toisin sanoin, tässä tutkimuksessa ei ole missään vaiheessa edes väitetty tuotettavan objektiivista, universaalia totuutta. Kuitenkin se tarjoaa yhden uuden linssin tarkastella ja ymmärtää Yhdysvaltain, Turkin ja kurdien suhdetta, joka on erittäin jännitteinen ja osittain ristiriitainen, sekä erityisen ajankohtainen myös suomalaisesta yhteiskunnasta käsin. Tavoitteena on ollut jäsentää monisäikeistä ongelmaa ymmärrettävään muotoon, ja ymmärtää ongelman juuria teoreettisten välineiden avulla paremmin. Lisäksi on pyritty antamaan ääni Turkin kurdeille, jotka valtapolitiikassa on hiljennetty, ja jotka hiljaa kärsivät edelleen.

Ontologisen turvallisuuden käsitettä tulisi jatkossa kansainvälisen politiikan tieteenalalla jalostaa enemmän. Se tarjoaa hyödyllisen välineen jatkuvuuden tutkimukselle, mitä kuitenkin todellisuudessa esiintyy moninkertaisesti enemmän kuin muutosta. Kuten tässä tutkimuksessa osoitettiin, jatkuvuutta tuottavat rakenteet voivat tuottaa samalla myös väkivaltaa ja sortoa joillekin yksilöille. Näin ollen jatkuvuuteen kansainvälisessä politiikassa sisältyy paljon jännitteitä ja ristiriitoja. Niitä olisi hedelmällistä tutkia, jotta muutosta pystytään myös aikaan saamaan edes mikrotasolla. Jatkuvuuden tutkimuksen kautta on siis mahdollista tuottaa myös konkreettisia välineitä ja ajatusmalleja käytännön politiikkaan.

LÄHTEET

Primääriaineisto

Department of Defense, Chuck Hagel, 16.9.2014. "Statement on Iraq, Syria, and ISIL Before the Senate Armed Services Committee".

Department of Defense, Ashton Carter, 17.6.2015. "Statement on U.S. Policy and Strategy in the Middle East before the House Armed Services Committee".

Department of Defense, Ashton Carter, 7.7.2015. "Statement on Counter-ISIL before the Senate Armed Services Committee".

Department of Defense, Ashton Carter, 19.12.2015. "Statement on the Counter-ISIL Campaign before the Senate Armed Services Committee".

State Department, Human Rights Report: Turkey 2013.

State Department, Human Rights Report: Turkey 2014.

State Department, Human Rights Report: Turkey 2015.

State Department, 12.1.2014. "Remarks With Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu After Their Meeting".

State Department, 12.9.2014. "Background Briefing En Route to Ankara, Turkey".

State Department, 31.10.2014. "Interview With Al Hunt of Bloomberg News on the Charlie Rose Show".

State Department, 14.12.2014. "On Arrests of Journalists in Turkey".

White House Press Briefing, Jay Carney, 1.2.2013.

White House Press Briefing, Jay Carney, 3.6.2013.

White House Press Briefing, Jay Carney, 10.6.2013.

White House, 16.5.2013¹. "Op-Ed by President Obama: A Partnership That Delivers".

White House, 16.5.2013². "Joint Press Conference by President Obama and Prime Minister Erdoğan of Turkey".

White House, 16.5.2013³. "Fact Sheet: U.S.-Turkey Partnership".

White House, 10.9.2014. "Statement by the President on ISIL".

White House Press Breifing, Josh Earnest, 7.10.2014.

White House Press Briefing, 22.11.2014. "Background Briefing by Senior Administration Officials on the Trip of Vice President Joe Biden to Morocco, Ukraine and Turkey".

White House, 22.7.2015. "Readout of the President's Call with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey".

White House Press Briefing, Josh Earnest, 15.10.2015.

White House, 16.11.2015. "Press Conference by President Obama - - Antalya, Turkey".

White House, 24.11.2015. "Readout of the President's Call with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey".

White House, 1.12.2015. "Remarks by President Obama and President Erdoğan of the Republic of Turkey after Bilateral Meeting".

Tutkimuskirjallisuus

Abramowitz, M., & Barkey, H. J. (2009) "Turkey's Transformers" *Foreign Affairs*, 88(6), 118–128.

Aslim, Ilksoy (2010) *American Foreign Policy on Cyprus (1960–1974)*. Oulu University Press, Suomi.

Asmussen, J. (2008) *Cyprus at War: Diplomacy and Conflict During the 1974 Crisis*. London, US: I.B.Tauris.

Ayata, B., & Hakyemez, S. (2013). "The AKP's engagement with Turkey's past crimes: an analysis of PM Erdoğan's 'Dersim apology'". *Dialectical anthropology*, 37(1), 131-143.

Aydin, M. (1999) "Determinants of Turkish foreign policy: Historical framework and traditional inputs" *Middle Eastern Studies*, 35(4), 152-186.

Barkey, H. J. & Fuller, G. E. (1998) *Turkey's Kurdish Question*. Rowman & Littlefield Publishers, inc, USA.

Booth, K. (2007) *Theory of World Security*. Cambridge University Press, United Kingdom.

Camp, G. (1980) "Greek-Turkish Conflict over Cyprus". *Political Science Quarterly*, 95(1), 43-70.

Çandar, C. (2009) "The kurdish question: The reasons and fortunes of the 'opening'". *Insight Turkey*, 11(4), 13-19.

Ensaroğlu, Y. (2013) "Turkey's kurdish question and the peace process." *Insight Turkey*, 15(2), 6-17.

Fairclough, N. (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. Routledge, United Kingdom.

- Gaddis, J.L. (1974) "Was The Truman Doctrine A Real Turning Point?" *Foreign Affairs*, 52(2): 386-402.
- Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press, United Kingdom.
- Han, A. K. (2010) "From "Strategic Partnership" to "Model Partnership": AKP, Turkish-US Relations and the Prospects under Obama". *UNISCI Discussion Papers*, (23), 77-112.
- Harris, G.S. (2004) "Turkish-American Relations since the Truman Doctrine," in Mustafa Aydın and Çağrı Erhan (eds.), *Turkish-American Relations: Past, Present and Future* (London and New York: Routledge, 2004), pp. 66-88.
- Hodges, A. & Nilep, C. (2007) "Discourse, War and Terrorism". Amsterdam, NLD: John Benjamins Publishing Company.
- Huysmans, J. (1998) "Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier". *European Journal of International Relations*, 4(2): 226—255.
- Jokinen, Juhila, Suoninen (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Juhila, Suoninen (1993) "Diskursiivinen maailma", teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, 17–47.
- Jokinen, Juhila (1993) "Valtasuhteiden analysoiminen", teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, 75–108.
- Kayaoğlu, B. (2009) "Strategic imperatives, Democratic rhetoric: The United States and Turkey, 1945–52". *Cold War History*, 9(3): 321—345.
- Kirişçi, K. & Winrow, G. (1997) *The Kurdish Question and Turkey: An Example of a Trans-state Ethnic Conflict*. Routledge Curzon, Iso-Britannia.
- Kirişçi, K. (1998) "Turkey and the United States: Ambivalent Allies", *Middle East Review of International Affairs*, 2(4): 18-27.
- Kirişçi, K. (2009) "The transformation of Turkish Foreign Policy: the Rise of the Trading State". *New Perspectives on Turkey*, 40: 29—57.
- Leffler, M. (1985) "Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey, and NATO, 1945-1952" *The Journal of American History*, 71(4), 807-825.
- McDowall, D. (2004) *A Modern History of the Kurds*. I.B. Tauris, USA. Kolmas painos, ensin julkaistu 1996.
- McSweeney, B. (1999) *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Merrill, D. (2006: "The Truman Doctrine: Containing Communism and Modernity" *Presidential Studies Quarterly*, 36(1): 27-37.

- Meyer, M. (2001) "Between theory, method, and politics: positioning of the approaches to CDA", 14-31, teoksessa Wodak, R, Maingueneau, D, & Angermüller, J (2014) *The Discourse Studies Reader: Main Currents in Theory and Analysis*. John Benjamins Publishing Company, Hollanti.
- Mitzen, J. (2006) "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma". *European Journal of International Relations*, 12(3): 341—370.
- President Truman's Message to Congress; March 12, 1947; Document 171; 80th Congress, 1st Session; Records of the United States House of Representatives; Record Group 233; National Archives.
- Rumelili, B. (2015) *Conflict Resolution and Ontological Security: Peace Anxieties*. Routledge, UK.
- Schaller, D. J., & Zimmerer, J. (2008) "Late Ottoman genocides: the dissolution of the Ottoman Empire and Young Turkish population and extermination policies - introduction." *Journal Of Genocide Research*, 10(1), 7-14.
- Shaw, S. & Shaw, E.K. (1977) *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Volume II: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975*. Cambridge University Press, USA.
- Steele, B.J. (2008) *Ontological Security in International Relations: Self-Identity and the IR state*. Routledge.
- Taşpınar, Ö. (2011) "The Rise of Turkish Gaullism: Getting Turkish-American Relations Right" *Insight Turkey*, 13(1), 11-17.
- Thornton, R. (2015) "Problems with the Kurds as Proxies against Islamic State: Insights from the Siege of Kobane". *Small Wars & Insurgencies*, 26(6): 865-885.
- Ünal, M.C. (2016) "Is it ripe yet? Resolving Turkey's 30 years of conflict with the PKK." *Turkish Studies*, 17(1): 91-125.
- van Dijk, T.A. (2001) "Critical Discourse Analysis", 352-371. In Schiffrin, Tannen, Hamilton (ed.) (2001) *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishers Ltd., USA.
- van Dijk, T.A. (2008) *Discourse and Power*. Palgrave MacMillan, UK.
- Van Leeuwen, T. (2008) *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Wendt, A. (1999) *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Widdowson, H.G. (1995) "Discourse Analysis: a Critical View", *Language and Literature*, 4(3): 157-172).
- Wodak, R. (2001) "What CDA is about – a Summary of its History, Important Concepts and its Developments" teoksessa Wodak, Meyer (2001) *Methods of Critical Discourse Analysis*, SAGE Publications, Iso-Britannia.

Wodak, R., Maingueneau, D., & Angermüller, J. (2014) *The Discourse Studies Reader: Main Currents In Theory And Analysis*. John Benjamins Publishing Company, Hollanti.

Yegen, M. (1999) "The Kurdish Question in Turkish State Discourse". *Journal of Contemporary History*, 34(4): 555—568.

Muut lähteet

BBC, 23.11.2013. "Turkey PM Erdoğan apologises for 1930s Kurdish killings". <<http://www.bbc.com/news/world-europe-15857429>>, haettu 2.8.2016.

Hürriyet Daily News, 9.3.2015. "Turkish-US ties constantly sinking, says top academic", <<http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-us-ties-constantly-sinking-says-top-academic.aspx?PageID=238&NID=79355&NewsCatID=510>>, haettu 4.9.2016.

International Crisis Group, Turkey's PKK Conflict: The Rising Toll. <<http://www.crisisgroup.be/interactives/turkey/>>, haettu 27.7.2016.

Naton perustamissopimus, 4.4.1949. Naton viralliset www-sivut, haettu 23.8.2016. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>

LIITTEET

Liite 1: Lausannen sopimus 24.7.1923

Turkin Ulkoministeriö, <http://www.mfa.gov.tr/lausanne-peace-treaty.en.mfa>.

Ote:

--

SECTION III.

PROTECTION OF MINORITIES.

ARTICLE 37.

Turkey undertakes that the stipulations contained in Articles 38 to 44 shall be recognised as fundamental laws, and that no law, no regulation, nor official action shall conflict or interfere with these stipulations, nor shall any law, regulation, nor official action prevail over them.

ARTICLE 38.

The Turkish Government undertakes to assure full and complete protection of life and liberty to all inhabitants of Turkey without distinction of birth, nationality, language, race or religion.

All inhabitants of Turkey shall be entitled to free exercise, whether in public or private, of any creed, religion or belief, the observance of which shall not be incompatible with public order and good morals.

Non-Moslem minorities will enjoy full freedom of movement and of emigration, subject to the measures applied, on the whole or on part of the territory, to all Turkish nationals, and which may be taken by the Turkish Government for national defence, or for the maintenance of public order.

ARTICLE 39.

Turkish nationals belonging to non-Moslem minorities will enjoy the same civil and political rights as Moslems.

All the inhabitants of Turkey, without distinction of religion, shall be equal before the law.

Differences of religion, creed or confession shall not prejudice any Turkish national in matters relating to the enjoyment of civil or political rights, as, for instance, admission to public employments, functions and honours, or the exercise of professions and industries.

No restrictions shall be imposed on the free use by any Turkish national of any language in private intercourse, in commerce, religion, in the press, or in publications of any kind or at public meetings.

Notwithstanding the existence of the official language, adequate facilities shall be given to Turkish nationals of non-Turkish speech for the oral use of their own language before the Courts.

ARTICLE 40.

Turkish nationals belonging to non-Moslem minorities shall enjoy the same treatment and security in law and in fact as other Turkish nationals. In particular, they shall have an equal right to establish, manage and control at their own expense, any charitable, religious and social institutions, any schools and other establishments for instruction and education, with the right to use their own language and to exercise their own religion freely therein.

ARTICLE 41.

As regards public instruction, the Turkish Government will grant in those towns and districts, where a considerable proportion of non-Moslem nationals are resident, adequate facilities for ensuring that in the primary schools the instruction shall be given to the children of such Turkish nationals through the medium of their own language. This provision will not prevent the Turkish Government from making the teaching of the Turkish language obligatory in the said schools.

In towns and districts where there is a considerable proportion of Turkish nationals belonging to non-Moslem minorities, these minorities shall be assured an equitable share in the enjoyment and application of the sums which may be provided out of public funds under the State, municipal or other budgets for educational, religious, or charitable purposes.

The sums in question shall be paid to the qualified representatives of the establishments and institutions concerned.

ARTICLE 42.

The Turkish Government undertakes to take, as regards non-Moslem minorities, in so far as concerns their family law or personal status, measures permitting the settlement of these questions in accordance with the customs of those minorities.

These measures will be elaborated by special Commissions composed of representatives of the Turkish Government and of representatives of each of the minorities concerned in equal number. In case of divergence, the Turkish Government and the Council of the League of Nations will appoint in agreement an umpire chosen from amongst European lawyers.

The Turkish Government undertakes to grant full protection to the churches, synagogues, cemeteries, and other religious establishments of the above-mentioned minorities. All facilities and authorisation will be granted to the pious foundations, and to the religious and charitable institutions of the said minorities at present existing in Turkey, and the Turkish Government will not refuse, for the formation of new religious and charitable institutions, any of the necessary facilities which are guaranteed to other private institutions of that nature.

ARTICLE 43.

Turkish nationals belonging to non-Moslem minorities shall not be compelled to perform any act which constitutes a violation of their faith or religious observances, and shall not be placed under any disability by reason of their refusal to attend Courts of Law or to perform any legal business on their weekly day of rest.

This provision, however, shall not exempt such Turkish nationals from such obligations as shall be imposed upon all other Turkish nationals for the preservation of public order.

ARTICLE 44.

Turkey agrees that, in so far as the preceding Articles of this Section affect non-Moslem nationals of Turkey, these provisions constitute obligations of international concern and shall be placed under the guarantee of the League of Nations. They shall not be modified without the assent of the majority of the Council of the League of Nations. The British Empire, France, Italy and Japan hereby agree not to withhold their assent to any modification in these Articles which is in due form assented to by a majority of the Council of the League of Nations.

Turkey agrees that any Member of the Council of the League of Nations shall have the right to bring to the attention of the Council any infraction or danger of infraction of any of these

obligations, and that the Council may thereupon take such action and give such directions as it may deem proper and effective in the circumstances.

Turkey further agrees that any difference of opinion as to questions of law or of fact arising out of these Articles between the Turkish Government and any one of the other Signatory Powers or any other Power, a member of the Council of the League of Nations, shall be held to be a dispute of an international character under Article 14 of the Covenant of the League of Nations. The Turkish Government hereby consents that any such dispute shall, if the other party thereto demands, be referred to the Permanent Court of International Justice. The decision of the Permanent Court shall be final and shall have the same force and effect as an award under Article 13 of the Covenant.

ARTICLE 45.

The rights conferred by the provisions of the present Section on the non-Moslem minorities of Turkey will be similarly conferred by Greece on the Moslem minority in her territory.

Liite 2: Presidentti Lyndon B. Johnsonin kirje pääministeri Ismet İnönüille 5.6.1964

<http://www.cyprus-conflict.org/materials/johnsonletter.html>

Dear Mr. Prime Minister,

I am gravely concerned by the information which I have had through Ambassador Hare from you and your Foreign Minister that the Turkish Government is contemplating a decision to intervene by military force to occupy a portion of Cyprus. I wish to emphasize, in the fullest friendship and frankness, that I do not consider that such a course of action by Turkey, fraught with such far reaching consequences, is consistent with the commitment of your government to consult fully in advance with the United States. Ambassador Hare has indicated that you postponed your decision for a few hours in order to obtain my views. I put to you personally whether you really believe that it is appropriate for your government, in effect, to present an ultimatum to an ally who has demonstrated such staunch support over the years as has the United States for Turkey. I must, therefore, first urge you to accept the responsibility for complete consultation with the United States before any such action is taken.

It is my impression that you believe that such intervention by Turkey is permissible under the provisions of the Treaty of Guarantee of 1960. I must call your attention, however, to our understanding that the proposed intervention by Turkey would be for the purpose of supporting an attempt by Turkish Cypriot leaders to partition the island, a solution which is specifically excluded by the Treaty of Guarantee. Further, that treaty requires consultation among the guarantor powers. It is the view of the United States that the possibilities of such consultation have by no means been exhausted in this situation and that, therefore, the reservation of the right to take unilateral action is not yet applicable.

I must call to your attention also, Mr. Prime Minister, the obligations of NATO. There can be no question in your mind that a Turkish intervention in Cyprus would lead to a military engagement between Turkish and Greek forces. Secretary of State Rusk declared at the recent meeting of the ministerial council of NATO in The Hague that war between Turkey and Greece must be

considered as "literally unthinkable". Adhesion to NATO, in its very essence, means that NATO countries will not wage war on each other. Germany and France have buried centuries of animosity and hostility in becoming NATO allies; nothing less can be expected from Greece and Turkey. Furthermore, a military intervention in Cyprus by Turkey could lead to direct involvement by the Soviet Union. I hope you will understand that your NATO allies have not had a chance to consider whether they have an obligation to protect Turkey against the Soviet Union if Turkey takes a step which results in Soviet intervention without the full consent and understanding of its NATO allies.

Further, Mr. Prime Minister, I am concerned about the obligations of Turkey as a member of the United Nations. The United Nations has provided forces on the island to keep the peace. Their task has been difficult but, during the past several weeks, they have been progressively successful in reducing the incidents of violence on that island. The United Nations Mediator has not yet completed his work. I have no doubt that the general membership of the United Nations would react in the strongest terms to unilateral action by Turkey which would defy the efforts of the United Nations and destroy any prospect that the United Nations could assist in obtaining a reasonable and peaceful settlement of this difficult problem.

I wish also, Mr. Prime Minister, to call your attention to the bilateral agreement between the United States and Turkey in the field of military assistance. Under Article IV of the agreement with Turkey of July 1947, your government is required to obtain United States consent for the use of military assistance for purposes other than those for which such assistance was furnished. Your government has on several occasions acknowledged to the United States that you fully understand this condition. I must tell you in all candor that the United States cannot agree to the use of any United States supplied military equipment for a Turkish intervention in Cyprus under present circumstances.

Moving to the practical results of the contemplated Turkish move, I feel obligated to call to your attention in the most friendly fashion that fact that such a Turkish move could lead to the slaughter of tens of thousands of Turkish Cypriots on the island of Cyprus. Such an action on your part would unleash the furies and there is no way by which military action on your part could be sufficiently

effective to prevent wholesale destruction of many of those whom you are trying to protect. The presence of United Nations forces could not prevent such a catastrophe.

You may consider that what I have said is much too severe and that we are disregardful of Turkish interests in the Cyprus situation. I should like to assure you that this is not the case. We have exerted ourselves both publicly and privately to assure the safety of Turkish Cypriots and to insist that a final solution of the Cyprus problem should rest upon the consent of the parties most directly concerned. It is possible that you feel in Ankara that the United States has not been sufficiently active in your behalf. But surely you know that our policy has caused the liveliest resentment in Athens (where demonstrations have been aimed against us) and has led to a basic alienation between the United States and Archbishop Makarios. As I said to your Foreign Minister in our conversation just a few weeks ago, we value very highly our relations with Turkey. We have considered you as a great ally with fundamental common interests. Your security and prosperity have been a deep concern of the American people and we have expressed that concern in the most practical terms. You and we have fought together to resist the ambitions of the communist world revolution. This solidarity has meant a great deal to us and I would hope that it means a great deal to your government and to your people. We have no intention of lending any support to any solution of Cyprus which endangers the Turkish Cypriot community. We have not been able to find a final solution because this is, admittedly, one of the most complex problems on earth. But I wish to assure you that we have been deeply concerned about the interests of Turkey and of the Turkish Cypriots and will remain so.

Finally, Mr. Prime Minister, I must tell you that you have posed the gravest issues of war and peace. These are issues which go far beyond the bilateral relations between Turkey and the United States. They not only will certainly involve war between Turkey and Greece but could involve wider hostilities because of the unpredictable consequences which a unilateral intervention in Cyprus could produce. You have your responsibilities as chief of the government of Turkey; I also have mine as President of the United States. I must, therefore, inform you in the deepest friendship that unless I can have your assurance that you will not take such action without further and fullest consultation I cannot accept your injunction to Ambassador Hare of secrecy and must immediately ask for emergency meetings of the NATO Council and of the United Nations Security Council.

I wish it were possible for us to have a personal discussion of this situation. Unfortunately, because of the special circumstances of our present constitutional position, I am not able to leave the United States. If you could come here for a full discussion I would welcome it. I do feel that you and I carry a very heavy responsibility for the general peace and for the possibilities of a sane and peaceful resolution of the Cyprus problem. I ask you, therefore, to delay any decisions which you and your colleagues might have-in mind until you and I have had the fullest and frankest consultation.

Sincerely.

LYNDON B. JOHNSON